

MINISTERSTVO
PÔDOHOSPODÁRSTVA
A ROZVOJA VIDIEKA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Národný lesnícky program Slovenskej republiky 2021 – 2030

LESY

PRE SPOLOČNOSŤ

VSTUPNÁ SPRÁVA

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva
Odbor lesníckej politiky a ekonomiky lesného hospodárstva

BRATISLAVA • DECEMBER 2019

Národný lesnícky program Slovenskej republiky 2021 – 2030

LESY PRE SPOLOČNOSŤ

VSTUPNÁ SPRÁVA

MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SR
Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva
Odbor lesníckej politiky a ekonomiky lesného hospodárstva

Bratislava, december 2019

OBSAH

LESY SLOVENSKA.....	6
ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O STRATÉGII	7
1. ÚVOD	11
1.1 Kontext politického rozhodnutia o zadaní tvorby stratégie.....	11
1.2 Lesnícka politika, koncepcia, stratégia	12
1.3 Potreba stratégie pre trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov	15
2. IDENTIFIKÁCIA PROBLÉMOV LH SR A ICH ANALÝZA	16
2.1 Problémový okruh environmentálny.....	16
2.1.1 Dopady zmeny klímy na lesy.....	16
2.1.2 Vysoké stavy raticovej zveri	19
2.2 Problémový okruh ekonomický	22
2.2.1 Konkurencieschopnosť obhospodarovateľov lesa	22
2.2.2 Technológie a infraštruktúra	25
2.2.3 Nedostatočné využívanie informačno-komunikačných technológií a DPZ.....	27
2.2.4 Efektívne využívanie domácich zdrojov surového dreva	29
2.2.5 Udržateľná produkcia drevnej biomasy na energetické využitie	32
2.2.6 Financie a ekonomika (zdroje a nástroje)	35
2.3 Problémový okruh spoločenský	37
2.3.1 Vlastnícke vzťahy.....	37
2.3.2 Ľudské zdroje v lesnom hospodárstve	40
2.3.3 Korupcia a klientelizmus	43
2.3.4 Stret rôznych záujmov v lesoch	45
2.3.5 Výkon štátnej správy	47
2.3.6 Komunikačná stratégia lesného hospodárstva	49
3. ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU LESNÍCKEJ POLITIKY.....	52
3.1 Nadväznosť na existujúcu stratégiu – prvý Národný lesnícky program.....	52
3.2 Analýza regulačného rámca, prehľad relevantných strategických dokumentov	53
3.2.1 Prehľad koncepčných a strategických dokumentov s vplyvmi na lesné hospodárstvo	54
3.2.2 Národný program využitia potenciálu dreva SR	56
3.2.3 Národný program ochrany lesných genetických zdrojov na roky 2015 – 2019.....	56
3.2.4 Koncepcia rozvoja poľovníctva v SR – národný program rozvoja poľovníctva	56
3.2.5 Príprava Strategického plánu Spoločnej poľnohospodárskej politiky 2021 – 2027	57
3.3 Porovnávací analýza v medzinárodnom kontexte.....	57
3.4 Cieľová skupina stratégie.....	59
4. ANALÝZA BUDÚCEHO VÝVOJA, VÝCHODISKÁ PREDBEŽNEJ VÍZIE	60
5. ORGANIZÁCIA TVORBY STRATÉGIE.....	64
5.1 Proces tvorby stratégie.....	65
5.2 Organizačná štruktúra	71
5.3 Prehľad zainteresovaných strán.....	73
5.4 Odhad nákladov tvorby stratégie	75
5.5 Hlavné riziká tvorby stratégie	75
5.6 Harmonogram tvorby stratégie a jej schvaľovania	77
6. ODPORÚČANIE ĎALŠIEHO POSTUPU	78

ZOZNAM SKRATIEK

CBD – Dohovor o biologickej diverzite
DPZ – diaľkový prieskum Zeme
DSP – drevospracujúci priemysel
ES – ekosystémové služby
EÚ – Európska únia
FAO – Organizácia OSN pre poľnohospodárstvo a výživu
HÚL – hospodárska úprava lesa
CHÚ – chránené územie/územia
IKT – informačno-komunikačné technológie
IS – informačný systém
JKS – jarný kmeňový stav
LGIS – lesnícky geoinformačný systém
LDS – lesnícko-drevársky sektor
LH – lesné hospodárstvo
LHE – lesná hospodárska evidencia
LiDAR – systém laserového skenovania Zeme
LTM – lesnícko-technické meliorácie
MPRV SR – Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NIML – národná inventarizácia a monitoring lesov
NLP SR 2021–2030 – Národný lesnícky program SR pre obdobie rokov 2021–2030
OZE – obnoviteľné zdroje energie
PES – platby za ekosystémové služby
PSL – plán starostlivosti o lesy
SLDI – Slovenská lesnícko-drevárska inšpekcia
SR – Slovenská republika
ŠSLH – Štátna správa lesného hospodárstva a poľovníctva
STN – Slovenská technická norma
SZČO – samostatne zárobkovo činná osoba/osoby
TUOL – trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov
UNFCCC – Rámcový dohovor OSN o zmene klímy
UNFF – Fórum OSN o lesoch

**„ZACHOVAŤ LESY POTOMSTVU, LEBO ONY SÚ PREDPOKLADOM
UDRŽANIA ŽIVOTA NA ZEMI“.**

Jozef Dekret Matejovic

LESY SLOVENSKA

- Lesnatosť je viac ako 41 % (v roku 1850 predstavovala 28 %)
- Lesy sa nachádzajú na ploche 2,02 mil. ha (72 % hospodárske lesy, 17 % sú ochranné lesy, 11 % sú lesy osobitného určenia)
- Celková výmera území európskej sústavy NATURA 2000 je 1,46 mil. ha, z toho 0,95 mil. ha na porastovej ploche lesov
- 1,38 mil. ha lesov je certifikovaných (medzinárodné certifikačné schémy PEFC a FSC)
- 40 % výmery porastovej pôdy je vo vlastníctve štátu (obhospodarovanie lesov: 52 % štátne podniky, 31 % spoločnosti, 8 % súkromné osoby, 9 % mestá a obce)
- Prevládajú listnaté dreviny so zastúpením 63 % (buk lesný 33,9 %, smrek obyčajný 22,5 %, dub letný a zimný 10,5 %)
- 1 ha bukoveho lesa zachytí ročne 70 ton prachu
- 1 ha lesa spracuje za 24 hodín približne 900 kg CO₂
- Lesné hospodárstvo zamestnáva 18 tis. ľudí (9 tis. zamestnancov a 9 tis. živnostníkov)
- Predaj dreva zabezpečuje 80 % tržieb a výnosov obhospodarovateľov lesa (predaj dreva je najvýznamnejším zdrojom príjmov na zachovanie funkcií lesov)
- Zásoba dreva predstavuje 482 mil. m³ (celková ročná ťažba dreva: 9,86 mil. m³ – z toho 4,14 mil. m³ tvorila kalamitná ťažba, celkový bežný prírastok predstavuje 12,01 mil. m³)
- Lesné hospodárstvo prispieva z zmierňovaniu klimatickej zmeny (zvyšovaním objemu CO₂ v dreve a výrobkoch z dreva)
- Lesy plnia ekosystémové služby (chránia pôdu, zadržiavajú vodu v krajine a zlepšujú jej kvalitu, zabezpečujú rekreačné možnosti pre obyvateľov)
- 1 človek za 1 rok spotrebuje 330 kg kyslíka (tolko vyprodukuje 2 stromy ročne)

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O STRATÉGIÍ

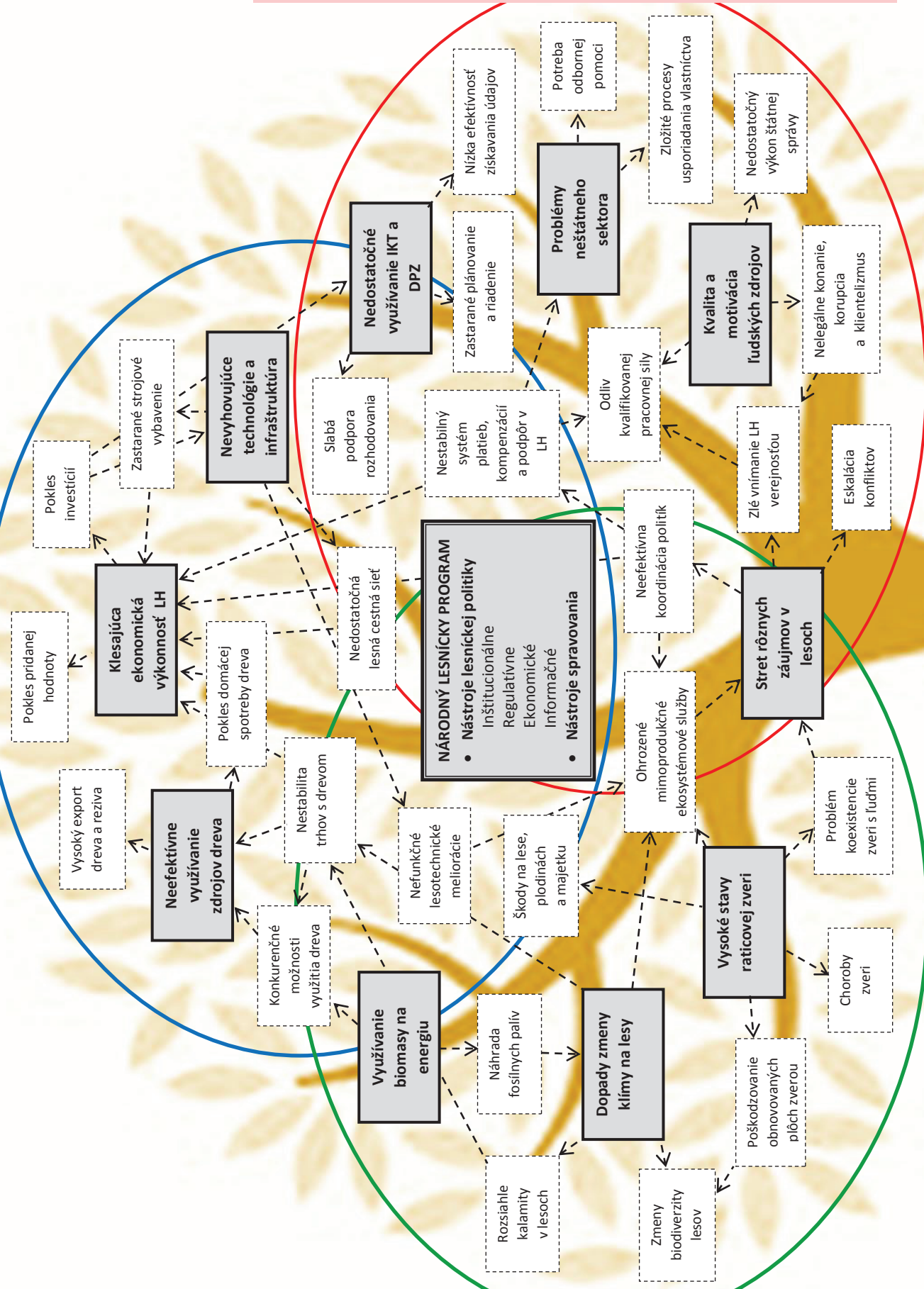
Názov stratégie	Národný lesnícky program pre obdobie rokov 2021 – 2030 „LESY PRE SPOLOČNOSŤ“
Predkladateľ vstupnej správy	sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva
Schvaľovateľ vstupnej správy	porada vedenia MPRV SR
Zadávatel' stratégie	porada vedenia MPRV SR
Gestor tvorby stratégie	sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva, odbor lesníckej politiky a ekonomiky lesného hospodárstva
Riadiaci výbor tvorby stratégie	<ul style="list-style-type: none"> • generálny riaditeľ sekcie lesného hospodárstva a spracovania dreva MPRV SR • generálny riaditeľ Národného lesníckeho centra • rektor Technickej univerzity vo Zvolene • predseda Slovenskej lesníckej komory • zástupca vlastníkov neštátnych lesov
Koordinátor tvorby stratégie	Národné lesnícke centrum ako poverená organizácia
Inštitucionálny rámec prípravy stratégie	<ul style="list-style-type: none"> • Riadiaci výbor tvorby stratégie • Rada (uplatnenie princípu partnerstva) – okrúhly stôl • Pracovné skupiny
Doba tvorby stratégie	2019 – 2020
Predkladateľ návrhu stratégie do porady vedenia MPRV SR	sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva
Schvaľovateľ návrhu stratégie	porada vedenia MPRV SR
Schvaľovateľ stratégie	vláda SR
Kontext vzniku stratégie	<ul style="list-style-type: none"> • časový rámec plnenia prvého Národného lesníckeho programu (uznesenie vlády SR č. 549/2007) a jeho akčného plánu pre obdobie rokov 2015 – 2020 (uznesenie vlády SR č. 697/2015) • vyhodnotenie plnenia Národného lesníckeho programu a jeho akčného plánu 2015 – 2020 ku 31. 12. 2018 (vláda SR vzala na vedomie 12. 6. 2019) • realizácia medzinárodných záväzkov, zásad a odporúčaní
Predbežná vízia	LESY PRE SPOLOČNOSŤ riadenie lesov a lesného hospodárstva založené na včasných a presných informáciách, interdisciplinárnom prístupe a účasti zainteresovaných strán na všetkých úrovniach zabezpečí zachovanie biodiverzity, trvalo udržateľný rozvoj a kvalitu života obyvateľstva
Strategické ciele	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lesné hospodárstvo ako základ modernej bioekonomiky vidieka 2. Diverzifikované lesy pripravené lepšie odolávať zmene klímy a zmierňovať jej dosahy 3. Prosperujúca spoločnosť nekonfliktne využívajúca všetky funkcie lesov

SOCIÁLNY CIEĽ

Prosperujúca spoločnosť nekonfliktne využívajúca všetky funkcie lesov

EKONOMICKÝ CIEĽ

Lesníctvo ako základ modernej bioekonomiky vidieka

ENVIRONMENTÁLNY CIEĽ

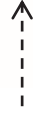
Diverzifikované lesy pripravené lepšie odolávať zmene klímy

URČUJÚCE TRENDY

Globálne trendy

Špecifický kontext

Hlavné súvislosti

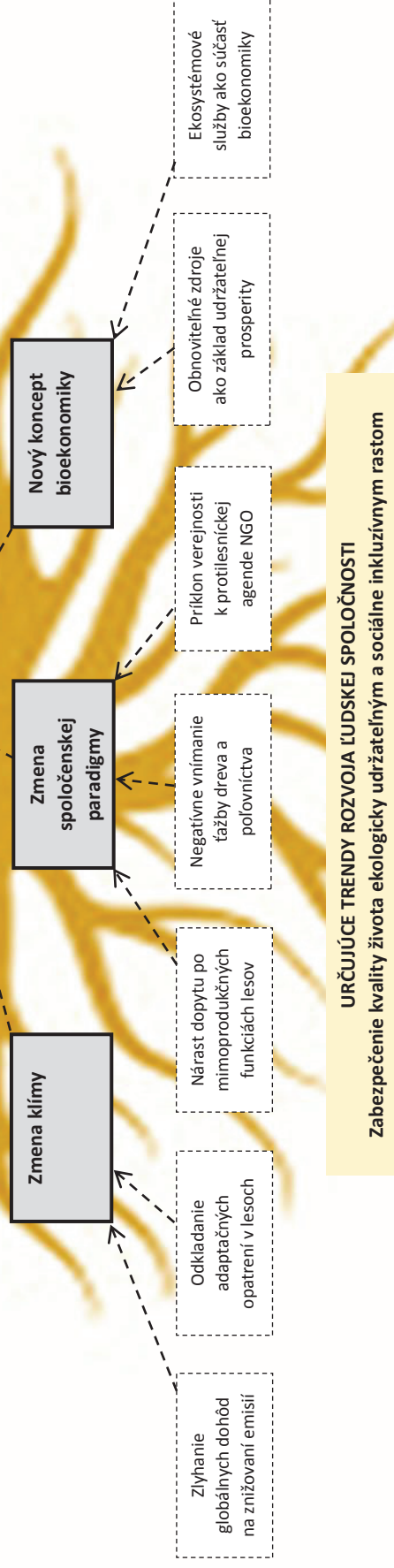

HLAVNÉ PROBLÉMY LESNÍCTVA V SR

Problémové okruhy

Hlavné dôsledky

Box nástrojov

Východiskový koncept nového Národného lesníckeho programu 2021 – 2030 (strom problémov lesného hospodárstva SR)

1

ÚVOD

Vstupná správa je dokument, ktorý obsahuje všetky informácie o identifikovanom probléme (prípadne o viacerých problémoch), ktoré sú potrebné na rozhodnutie zadávateľa stratégie o tom, či bude problém riešený pomocou stratégie alebo nie. Vstupná správa má za cieľ:

- zhrnúť výsledky predbežných analýz, ktoré jasnejšie vymedzili zadaný problém/problémy a určili jeho/ich rozsah,
- zmapovať okolie problému/problémov a regulačný rámec,
- overiť existenciu konkurenčných a súvisiacich stratégií,
- odhadnúť vývoj prostredia a jeho možného vplyvu na dosiahnutie vízie – obrazu budúcnosti,
- nastaviť organizáciu tvorby stratégie.

1.1 KONTEXT POLITICKÉHO ROZHODNUTIA O ZADANÍ TVORBY STRATÉGIE

Dynamika globálneho vývoja so sebou prináša rad civilizačných zmien a procesov. Pred exekutívu štátov nastolili zmeny a vplyvy globálneho prostredia potrebu riešenia viacerých výziev a nových problémov, ktoré sú prierezovo orientované, majú komplexnejší a nadrezortný charakter. Je v nich obsiahnutá nielen ekonomická, sociálna, environmentálna, ale aj bezpečnostná dimenzia, čo si vyžaduje zásadnú a systémovú zmenu v prístupe riadenia štátu a jeho hospodárskej politiky vrátane lesníckej politiky. Táto zmena spočíva v zavedení flexibilnejších spôsobov programovania, resp. plánovania strategických priorít a cieľov a uplatnení efektívnejších metód dosahovania výsledkov realizovaných verejných politík a stratégií.

V podmienkach SR si mnohé spoločenské problémy, s ohľadom na ich zložitý priebeh a dynamický charakter, vyžadujú aplikovať systémové riešenia a *kvalitatívne nové metódy riadenia a rozhodovania* na centrálnej úrovni štátnej správy. Moderné a efektívne riadenie štátu kladie dôraz na strategický rozmer vládnutia. Tento predstavuje dynamický proces tvorby a implementácie verejných stratégií adekvátne reagujúcich na zmeny a potreby v spoločnosti.

Presadenie moderného a efektívneho riadenia štátu si v rámci exekutívy SR vyžaduje implementáciu komplexného systému strategickej práce. Medzi jeho základné prvky na úrovni ústredných orgánov štátnej správy patria metodický a systémový rámec pre prípravu, tvorbu a implementáciu strategických dokumentov ako aj inštitucionálne, organizačné a legislatívne prostredie vrátane kvalifikovaného personálneho zabezpečenia strategických a analytických kapacít nevyhnutných na realizáciu systému strategického riadenia a plánovania.

Z tohto dôvodu vláda SR schválila materiál „*Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií*“ a uznesením č. 197/2017 uložila členom vlády SR, vedúcemu Úradu vlády SR a predsedom ostatných ústredných orgánov štátnej správy, aby sa ním od 1. 7. 2017 riadili. Proces tvorby NLP SR 2021 – 2030 tak ako je popísaný v tejto vstupnej správe, sa riadi uvedenou metodikou tvorby verejných stratégií.

Metodika stanovuje proces koncipovania a realizácie strategických dokumentov ústredných orgánov štátnej správy, resp. vlády SR. Metodika uvádza presné postupy a konkrétne aktivity pri tvorbe

strategického dokumentu. Zároveň jasne definuje metódy riadenia a plánovania celého procesu vypracovania stratégie, ako aj úlohy pre jednotlivých aktérov a zodpovedných gestorov.

Proces tvorby verejnej stratégie je rozdelený do siedmich fáz:

1. fáza – identifikácia potreby vypracovania stratégie (jej výstupom je táto *vstupná správa*),
2. fáza – nastavenie projektu vypracovania stratégie,
3. fáza – analytická a prognostická časť,
4. fáza – stanovenie strategického smerovania, priorít a variantov strategických cieľov,
5. fáza – vlastné rozpracovanie stratégie,
6. fáza – nastavenie implementácie, financovania a vyhodnocovania stratégie,
7. fáza – schvalovanie stratégie.

V uznesení vlády SR č. 197/2017 sa uvádza, že *strategickým dokumentom* pritom treba rozumieť:

„súhrn podkladových dát a analýz k identifikácii problému, resp. problémov v definovanej oblasti a stanovenie vízie (budúci žiaduci stav v danej oblasti) a súbor strategických cieľov, ktoré sa majú dosiahnuť“

V metodike je zdôraznené, že pre ústredné orgány štátnej správy je dlhodobo príznačné, že pretrváva nežiaduci stav ich strategickej a koncepcnej práce a chýba nadrezortný systém hierarchizácie a kategorizácie strategických dokumentov. Vypracovanie strategických dokumentov býva z časového a finančného hľadiska náročným procesom. Z uvedeného dôvodu je potrebné pri ich tvorbe postupovať efektívne a hospodárne. Strategické dokumenty musia byť pripravené v podobe, rozsahu a kvalite, ktorá umožní prijať vláde SR, resp. vedeniu ústredného orgánu štátnej správy, zodpovedné strategické rozhodnutia. Znamená to, že samotná príprava stratégie potrebuje dostatok času.

1.2 LESNÍCKA POLITIKA, KONCEPCIA, STRATÉGIA

Lesnícka politika je praktická činnosť, ktorá sa zaoberá vzťahmi lesa a ľudí. Zaoberá sa tým, ako lesy využívame na produkciu rôznych tovarov a služieb užitočných pre človeka, alebo tým ako les chránime pred človekom a pre človeka. Lesnícka politika je proces a metóda záväzného rozhodovania určitej skupiny ľudí o hospodárskom a spoločenskom postavení lesov a LH. Ide predovšetkým o vymedzenie vzťahov medzi vlastníckmi lesov a ľudskou spoločnosťou, stanovenie úlohy štátnych orgánov pri úprave a dodržiavaní týchto vzťahov. Štátna lesnícka politika používa na realizáciu svojich dlhodobých cieľov rôzne nástroje. Medzi takéto nástroje môžeme zaradiť aj rôzne regulatívne nástroje ako je koncepcia, stratégia a legislatíva. Z pohľadu strategického plánovania štátu je nasledovné hierarchické usporiadanie strategických dokumentov: politika – koncepcia – stratégia. Z nich by mali vychádzať všetky plánovacie dokumenty.

Na implementáciu lesníckej politiky sú v štáte zriadené orgány štátnej správy, ktoré majú funkciu výkonnú a nariadovaciu. Sú výkonnými orgánmi vo vzťahu k orgánom štátnej moci a nariadovacími orgánmi vo vzťahu k orgánom im podriadeným v rámci hierarchického usporiadania. Pre verejnú správu je charakteristické prepojenie jej dvoch aspektov – materiálneho (úlohy) a formálneho (organizačná štruktúra). Z organizačného hľadiska býva aj každý správny orgán (vrátane orgánu štátnej správy lesného hospodárstva) relatívne samostatnou organizačnou jednotkou vo verejnej správe, systémovo však býva začlenený do príslušného organizačného subsystému organizácie verejnej a štátnej správy. Nie je však rozhodujúce koho súčasťou je správny orgán, ale je dôležité, akú politiku uplatňuje.

Ak sa pozrieme na úroveň EÚ, environmentálna politika je agendou osobitného riaditeľstva Európskej komisie. Jej súčasťou je napr. aj ochrana vzácných biotopov. Avšak EÚ má aj aktívnu politiku

rozvoja vidieka, ktorá pomáha dosiahnuť ciele, ktoré majú význam pre našu vidiecku krajinu a ľudí, ktorí v nej žijú a pracujú. Hlavné pravidlá platné pre oblasť politiky rozvoja vidieka sú súčasťou príslušných predpisov EÚ v oblasti rozvoja vidieka. Politika rozvoja vidieka sa zameriava okrem iného a predovšetkým aj na zlepšovanie životného prostredia, prírodnej krajiny a zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach. Lesnícka politika je teda súčasťou environmentálnej politiky, poľnohospodárskej politiky a politiky rozvoja vidieka.

Koncepcia predstavuje systémový plán prípravy a prevedenia zmien smerujúcich k naplňovaniu stanovených cieľov. Je to dokument vymedzujúci v krátkodobom alebo strednodobom časovom horizonte systémový spôsob riešenia určitého konkrétneho závažného problému odvetvového alebo prierezového zamerania. Koncepcia obsahuje základné východiská a smerovanie.

Stratégia je konkrétnejšia ako koncepcia, vymedzuje konkrétne ciele a ich hodnoty. Ide vlastne o plán vytvorený na dosiahnutie strategického cieľa, alebo viacerých cieľov. V hospodárskej praxi ide spravidla o formalizovaný dokument, ktorý obsahuje popis smerovania hospodárskeho odvetvia štátu, jeho strategické ciele a harmonogram ich realizácie. Stratégia spočíva v správnom stanovení cieľov (jasných a hodnotiteľných/merateľných) a rozhodnutí v správnom čase.

Formovanie lesníckej politiky na území SR bezprostredne súvisí so vznikom LH. Jej počiatky siahajú do obdobia, keď sa začala ťažba dreva regulovať a následne sa začala zavádzať povinnosť rúbaniská zalesňovať prostredníctvom ponechaných semenných stromov (nariadenie kráľa Žigmunda z roku 1426). Prvým medzníkom vo vývine regulácie ťažby dreva a ďalších činností v lesoch bol Lesný poriadok cisára Maximiliána II. (1565). Roky od začiatku 16. do polovice 18. storočia možno označiť za obdobie stabilizácie lesov, čiže počiatkov LH, ako aj počiatkov lesníckej politiky. Nasledujúce obdobie, ktoré trvalo od 18. storočia do prvej svetovej vojny, možno označiť za roky upraveného LH. Prelomovým obdobím bolo vydanie Lesného poriadku v roku 1769 (Mária Terézia) pod názvom „*Sylvarum conservandarum et lignicidii ordo*“ (jeho slovenské vydanie je z roku 1770 pod názvom „Poradek hor aneb lesuw zachování“ v západoslovenčine). Lesnícka politika v období do konca 1. svetovej vojny mala najmä „donucovací“ charakter. Druhú časť tvorili opatrenia „presvedčovací“, najmä v oblasti zvyšovania lesníckej odbornosti (školenie, veda, výskum). Nástroje lesníckej politiky sa v nasledujúcom období ďalej rozvíjali, či rozširovali. Formulovala sa ucelená predstava lesníckej politiky v období do 1. Československej republiky. K podstatnej zmene došlo po II. svetovej vojne, v období zmeneného spoločenského zriadenia až do roku 1989. Nositeľom lesníckej politiky v minulosti bola vrchnosť (mocipáni, králi, cisári), neskoršie štát – jeho vládnuce štruktúry.

Zmenené politicko-spoločenské pomery po roku 1989 si vyžiadali prijať nové zásady štátnej lesníckej politiky. Vláda SR a Národná rada SR v roku 1993 schválila dve zásadné usmernenia ďalšieho vývoja LH SR. Išlo o tieto dokumenty:

1. Stratégia a koncepcia rozvoja lesníctva na Slovensku
2. Zásady štátnej lesníckej politiky na Slovensku.

Vláda SR prijala uznesenie č. 8/1993 k návrhu Stratégie a koncepcie rozvoja lesníctva na Slovensku a č. 9/1993 k návrhu Zásad štátnej lesníckej politiky na Slovensku. Takisto Národná rada SR prijala uznesenie z 12. 7. 1993 ku Koncepcii a zásadám pôdohospodárskej politiky.

V rámci Stratégie a koncepcie rozvoja lesníctva na Slovensku sa vymedzil hlavný strategický cieľ, a to zachovanie, ochrana a zvelaďovanie lesov, ktorý tvorí súčasne základ štátnej lesníckej politiky v SR. Zároveň sa vymedzilo 10 zásad štátnej lesníckej politiky. Išlo o tieto zásady:

1. Lesy na území SR sú národným bohatstvom.
2. Princíp trvalo udržateľného rozvoja prírodných zdrojov vyžaduje prijatie opatrení zameraných na zmiernenie a odstraňovanie pôsobenia škodlivých činiteľov.
3. Verejnoprospešné funkcie lesov majú nezastupiteľnú úlohu a ich rozvoj je štátnym záujmom.

4. Posilňovanie produkčného významu lesov je v záujme trvalo udržateľného rozvoja drevospracujúceho priemyslu.
5. Rovnoprávnosť vlastníckych vzťahov k lesom je zaručená. Všeobecné užívanie lesov sa považuje za významnú demokratickú zásadu.
6. Na zveľadovania lesov a plnenie verejnoprospešných funkcií vytvorí vláda SR finančné predpoklady prostredníctvom Štátneho fondu zveľadenia lesa SR.
7. Bude zabezpečený rozvoj lesníckeho výskumu.
8. Vláda SR vytvorí podmienky pre účinný štátny dozor nad lesmi.
9. Vzťahy medzi verejnosťou a vlastníkmi (užívateľmi lesov) sú rozhodujúce pri postupnom odstraňovaní nedostatkov v LH SR.
10. Je potrebné vytvoriť organizačno-technické podmienky pre zabezpečenie ochrany lesov pred požiarmi.

Išlo o dôležité dokumenty, ktoré dlhodobo ovplyvnili vývoj LH v SR. Ďalším krokom po roku 1989 bola realizácia *ekonomickej reformy*, ktorá obsahovala prinavracanie vlastníckych a užívacích vzťahov k lesom ich pôvodným vlastníkom (reprivatizácia lesov), riešenie privatizácie v LH (čiže odštátne nie určitých činností a zmien vo vlastníctve základných prostriedkov s rešpektovaním osobitostí LH), organizačné zmeny (ako jeden z predpokladov naplnenia zámerov ekonomickej reformy). Nasledovali zmeny v organizácii a riadení LH a v smeroch a spôsoboch zveľadovania lesov.

SR sa stala členom EÚ 1. 5. 2004, čím sa stala aj *integrálnou súčasťou jednotlivých politík EÚ*. Aj napriek tomu, že Európa sa považuje za lesnícky vyspelý kontinent a výmera lesov ako na jedinom kontinente sveta rastie, v dôsledku historického vývoja a nárastu populácie je aj tu životné prostredie pod mimoriadne veľkým tlakom. Vo všeobecnosti patria slovenské lesy v porovnaní s lesmi ostatných európskych krajín k prirodzeným alebo prírode blízkym a je snaha tento stav udržať, prípadne zlepšiť. Lesnícka politika je v pôsobnosti jednotlivých členských krajín, ale od prijatia novej stratégie LH EÚ v roku 2013¹ existujú snahy o vytvorenie spoločných rámcov pre lesnícku politiku ako súčasť Spoločnej poľnohospodárskej politiky².

Lesnícka stratégia EÚ uvádza všeobecné zásady aplikácie TUOL a multifunkčnej úlohy lesov. V súlade so zásadou subsidiarity, stratégia vytvára koherentný rámec pre činnosti súvisiace s lesmi na úrovni EÚ. Zameriava sa tiež na zlepšenie prepojenia a spolupráce medzi rôznymi politikami a súdržnosť s lesníckymi politikami členských štátov³. Jej podstatnými prvkami sú okrem iného tieto:

- zodpovednosť za lesnícku politiku spočíva na členských štátoch, EÚ môže prispieť k realizácii TUOL prostredníctvom politík EÚ (subsidiarita, spoluzodpovednosť),
- realizácia medzinárodných záväzkov, zásad a odporúčaní prostredníctvom národných lesníckych programov vypracovaných členskými štátmi EÚ,
- integrácia a podpora národných lesníckych programov prostredníctvom špecifických opatrení a politík EÚ, ako sú Spoločná poľnohospodárska politika a rozvoj vidieka, životné prostredie, výskum, energetika, vnútorný trh, zdravie a ochrana spotrebiteľa.

¹ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:21b27c38-21fb-11e3-8d1c-01aa75ed71a1.0022.01/DOC_1&format=PDF

² https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en

³ https://ec.europa.eu/environment/forests/index_en.htm

1.3 POTREBA STRATÉGIE PRE TRVALO UDRŽATEĽNÉ OBHOSPODAROVANIE LESOV

Uznesením vlády SR č. 549/2007 bol prijatý prvý NLP SR pre obdobie rokov 2007 – 2020, ktorý bol ďalej rozpracovaný do akčných plánov pre obdobie rokov 2008 – 2015 a 2015 – 2020. NLP SR predstavuje základný lesnícko-politický dokument, dôležitý nástroj na zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov, medzirezortnej spolupráce a plnenia medzinárodných záväzkov súvisiacich s lesmi a LH.

Potreba vypracovať nový NLP SR 2021–2030 je identifikovaná a zdôvodnená najmä v nasledujúcich bodoch:

1. Úloha tvorby novej stratégie TUOL v podobe NLP SR 2021–2030 priamo vyplýva z časového rámca plnenia prvého NLP SR a jeho akčných plánov (Uznesenie vlády SR č. 697/2015) do konca 2020.

2. NLP SR je viacrezortným nástrojom lesníckej politiky pre plánovanie, realizáciu, financovanie, monitorovanie a hodnotenie. Vychádza sa z predpokladu, že problematika lesov a LH je oblasťou záujmu politik rezortov, ktorých činnosť podstatnou mierou ovplyvňuje lesy a prírodné prostredie ako také. Medzi aktuálne politické a strategické dokumenty s vplyvom na lesy a LH patria napr. stratégie prijaté v roku 2019:

- Obehové hospodárstvo – budúcnosť rozvoja Slovenska,
- Stratégia environmentálnej politiky do roku 2030.

3. NLP SR prispieva k plneniu záväzkov na medzinárodnej úrovni. K hlavným medzinárodným stratégiám, procesom a programom s vplyvom na lesy a LH patrí už spomenutá „Lesnícka stratégia EÚ“. Vplyv na LH má aj Stratégia EÚ pre biologickú diverzitu, proces ministerských konferencií o ochrane lesov v Európe (Forest Europe) a patrí sem aj Fórum OSN o lesoch (UNFF), Parížsky dohovor, UNCCCD, CBD.

4. Pojem národného lesníckeho programu je medzinárodne ukotvený a široko uznaný. Po prvý raz ho definovala Ministerská konferencia o ochrane lesov Európy v roku 2011, v rámci ktorej bola prijatá rezolúcia a vypracovaná metodika pre ich tvorbu a realizáciu. Neskôr bol prijatý aj organizáciou FAO. Podporným a monitorovacím nástrojom je súbor medzinárodne platných kritérií a indikátorov TUOL.

5. Je nevyhnutné a potrebné zabezpečiť rozvoj LH v čase zvýšeného záujmu spoločnosti o lesy a dianie v nich (napr. intenzívny nárast škodlivých činiteľov, vplyv zmeny klímy na lesy a s tým súvisiaci vznik rozsiahlych holín), ktorý poukazuje na nutnosť niektorých zmien v procese prípravy lesníckej politiky a jej realizácii v praxi.

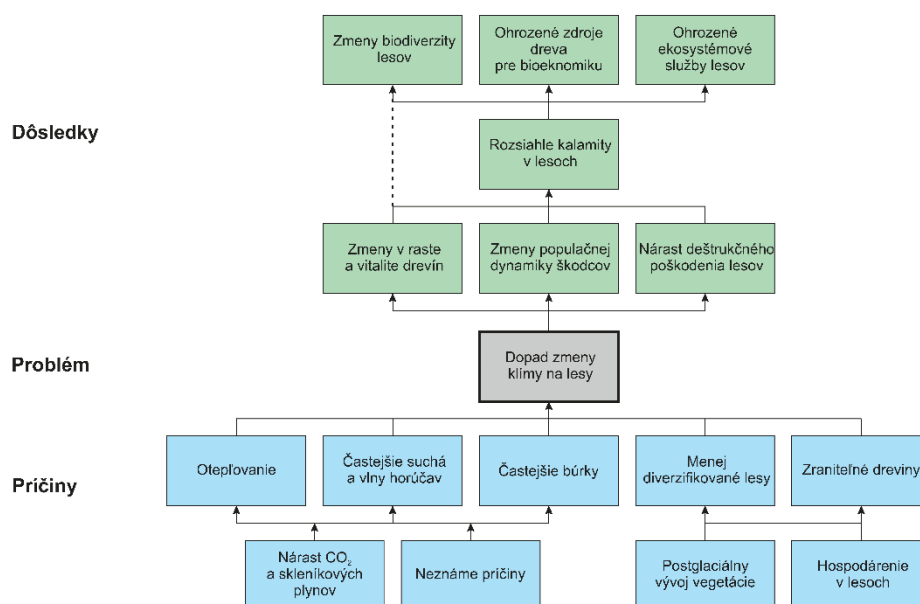

IDENTIFIKÁCIA PROBLÉMOV LH SR A ICH ANALÝZA

2.1 PROBLÉMOVÝ OKRUH ENVIRONMENTÁLNY

2.1.1 Dopady zmeny klímy na lesy

Štruktúrácia problému

Obr. 2: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov zmeny klímy na lesy

Identifikácia problému

Problém zmeny klímy je globálny a veľmi komplexný. LH nemá ambíciu ani nástroje riešiť ho v celej šírke. Ako jedno, so zmenou klímy najviac zasiahnutých odvetví, však musí mať ambíciu eliminovať nepriaznivé dopady zmeny klímy na lesy v maximálnej možnej miere.

Zmena klímy prebieha a prejavuje sa približne od 80-tych rokov 20. storočia aj v lesoch SR rozsiahlymi kalamitami najmä v regiónoch s prevahou ihličnatých drevín (Tatry, Kysuce, Orava, Spiš, Záhorie), ale aj inde (Osrblie, Malé Karpaty, Horná Nitra). Spočiatku sa vzostup kalamít pripisoval imisnej záťaži, od 90-tych rokov, keď problém imisií ustúpil, je zmena klímy považovaná za hlavný faktor nárastu kalamít v lesoch. Vzhľadom na známe mechanizmy pôsobenia klimatických faktorov na lesy a drevíny sa dá očakávať progres kalamít aj v ďalších regiónoch, a to až dovtedy, kým reštrukturalizácia lesov nedosiahne stav novej rovnováhy s klimatickými podmienkami a extrémnymi prejavmi počasia.

Príčiny problému

Pod pojmom „zmena klímy“ rozumieme zmeny, ktoré súvisia s antropogénne podmieneným rastom skleníkového efektu atmosféry od začiatku priemyselnej revolúcie, t.j. asi od roku 1750. Od tohto roku do roku 2002 stúpila koncentrácia najvýznamnejšieho skleníkového plynu (po vodnej pare) CO₂ o 33,5 %, len od roku 1950 o 20 % (LAPIN et al., 2003). Riziká spojené s nárastom priemernej globálnej teploty v dôsledku skleníkového efektu súvisia s vyššou frekvenciou extrémnych prejavov počasia a ohrozením niektorých ekosystémov. Lesy sú takýmto ohrozeným ekosystémom, lebo sa vyznačujú dlhovekosťou a obmedzenou schopnosťou prispôsobenia sa rýchlym zmenám prostredia v ktorom rastú.

Prognózy vývoja klímy sú naviazané na odhad vývoja koncentrácie CO₂ v atmosfére, t.j. na tzv. emisné scenáre, ktoré môžu mať v čase rôzne trajektórie, a pre podmienky SR predpovedajú nárast teploty k roku 2100 v rozpätí od 1,5 až 3,5 °C (ŠKVARENINA a kol., 2018).

Vývoj lesov v *postglaciálnom období* v dôsledku východo-západného smeru európskych pohorí brániacich migrácii drevín z juhu na sever spôsobil nižšiu diverzitu lesov ako v porovnateľných klimatických zónach iných kontinentov. To zakladá predpoklad prirodzene nižšej odolnosti a reziliencie (schopnosti rýchlej obnovy po poškodení) niektorých prirodzených lesných formácií, napríklad horských smrekových lesov.

Hospodárenie v lesoch sa po rozsiahlom odlesnení a následnom znovu zalesnení spustnutých pôd v 19. a 20. storočí riadilo v danej dobe pokrokovými postupmi nemeckej školy čistého výnosu v sústave lesa vekových tried. Jeho výsledkom je podľa NIML SR 54 % lesov jednoetážových, ďalších 36 % dvojetážových, a len 10 % lesov s viacetážovou priestorovou štruktúrou s dobrou statickou stabilitou, odolnosťou a rezilienciou.

Meniace sa klimatické faktory vstupujú do interakcie s drevinami a lesnými ekosystémami nasledovne:

- ovplyvňujú rast, vitalitu a konkurenčný potenciál drevín; tento vplyv môže byť nepriaznivý aj priaznivý, v závislosti od dreviny a stanovišťa na ktorom rastie,
- ovplyvňujú populačnú dynamiku a agresivitu biotických škodcov; tento vplyv je pri náraste teploty v prípade hmyzu vždy, v prípade hubových patogénov vo väčšine prípadov, nepriaznivý pre les,
- pri extrémnych prejavoch počasia spôsobujú rozsiahle deštrukčné poškodenia lesov (najmä vetrové kalamity).

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Hlavné dopady zmeny klímy na les a LH vyvolané zmenou rastových podmienok a kalamitami je možné zhrnúť nasledovne:

Dopady na biodiverzitu:

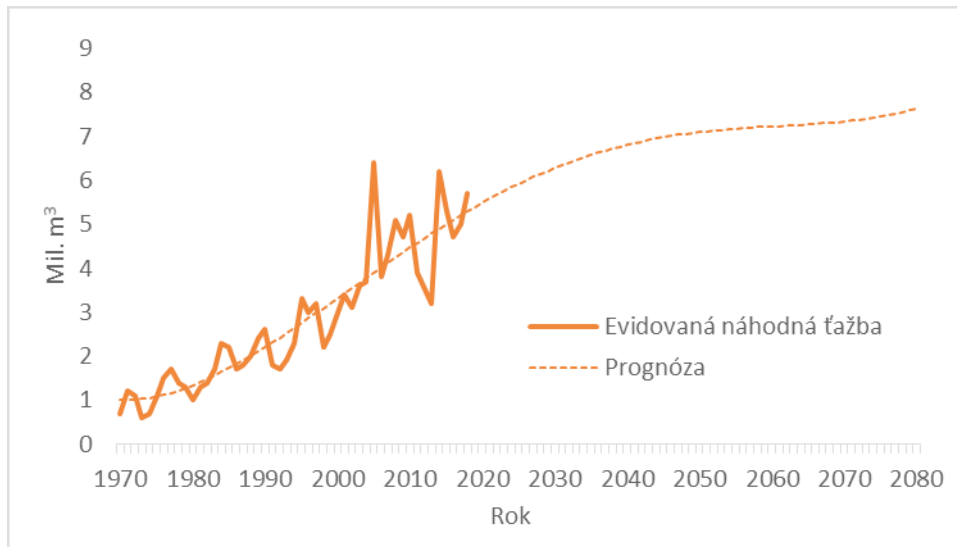
- ústup drevín ktoré sa nedokážu vyrovnáť s meniacimi sa rastovými podmienkami a/alebo zvýšeným pôsobením škodlivých činiteľov a na nich naviazaných biotopov,
- prechodné zvýšenie podielu pionierskych drevín (brezy, jarabiny, osiky, vŕby) a ostatných svetlomilných drevín s ľahkým lietavým semenom na kalamitných holinách,
- priestor pre šírenie nepôvodných (invázných) drevín a iných organizmov, vrátane škodcov.

Dopady na dodávky dreva pre bioekonomiku:

- zmena štruktúry zásob dreva v lesoch a dodávok sortimentov dreva na trh,
- straty z výpadku produkcie na kalamitných holinách a zvýšené náklady na ich zalesnenie,
- zníženie hodnotovej produkcie lesov v dôsledku očakávaných zmien v zastúpení drevín.

Dopady na mimoprodukčné ES lesov:

- prechodné zníženie estetickej (rekreačnej) hodnoty lesov po rozsiahlych disturbanciách,
- nepriaznivý vplyv na bilanciu uhlíka v dôsledku poklesu zásob a prírastkov,
- horšie plnenie ďalších regulačných služieb, najmä vodohospodárskej a pôdoochrannej.

Obr. 3: Vývoj náhodných ťažieb v lesoch SR (Zelená správa, 2019) a prognóza pri zohľadnení predpokladaného vývoja objemu a štruktúry zásob lesov v budúcnosti, ak nebudú vykonané adekvátne opatrenia

Vízia riešenia problému

LH môže zmierniť nárast CO_2 v atmosfére, a tým čiastočne eliminovať jednu z príčin problému (v schéme príčin na obrázku 1 uvedená vľavo dolu) na globálnej úrovni. LH môže prispôbiť hospodárenie v lesoch meniacim sa podmienkam, a tým čiastočne eliminovať druhú z príčin problému (v schéme príčin na obrázku 1 uvedená vpravo dolu) na národnej úrovni.

Mitigačné opatrenia môžu zmierniť prejavy zmeny klímy cestou zvýšenia zásob uhlíka v lesoch (zvýšením lesnatosti, zvýšením zásob dreva v lesoch), uskladnením uhlíka vo výrobkoch z dreva s dlhou životnosťou, a/alebo náhradou fosílnych palív lesnou biomasou. *Adaptačné opatrenia* majú prispôbiť lesy novým podmienkam metódami lesníckych odborov genetika a šľachtenie lesných drevín, pestovanie a hospodárska úprava lesa, ochrana lesa, lesnícka politika.

Pre LH sú dôležité adaptačné opatrenia, ktoré sú predpokladom udržania zásob a plnenia ES lesov. Z hľadiska vzťahu k dopadom zmeny klímy sa môžu realizovať dvomi spôsobmi (EFI, 2013): ako *pasívny adaptačný manažment*, t. j. čakanie na prejavy dopadov zmeny klímy a reagovanie až keď sa objavia (nápravné, ozdravné opatrenia v lesoch po kalamitách), alebo *aktívny adaptačný manažment*, t. j. aktívne predvídanie a výkon preventívnych opatrení skôr, ako sa prejavy dopadov zmeny klímy dostavia (rekonštrukcie lesov, prebudovy lesov na prírode blízke obhospodarovanie).

Aj identifikácia potrieb v rámci prípravy strategického plánu Spoločnej poľnohospodárskej politiky 2021 – 2027 (pozri podkap. 3.2.5) sa zameriava na presadzovanie mitigačných a adaptačných opatrení súvisiacich najmä s uplatňovaním postupov prírode blízkeho obhospodarovania lesov a zvyšovanie biodiverzity lesov.

2.1.2 Vysoké stavy raticovej zveri

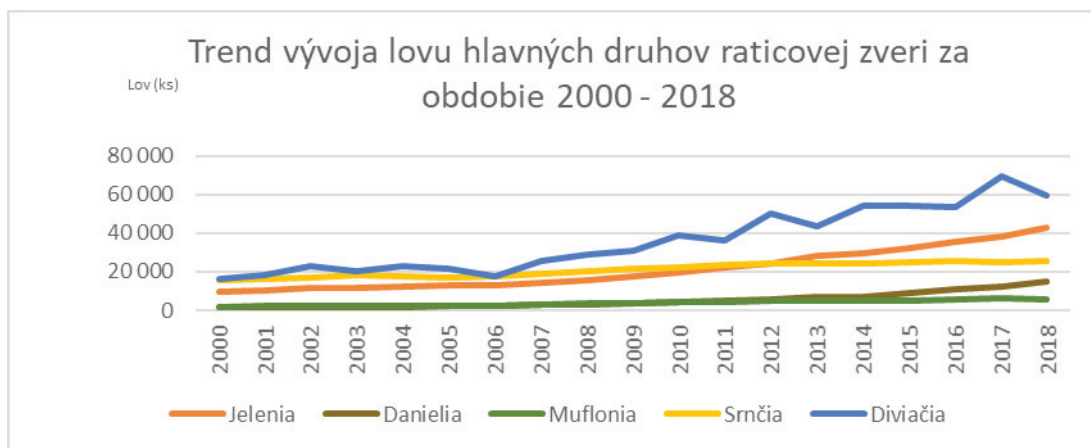
Štruktúra problému

Obr. 4: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov nárastu početnosti raticovej zveri na lesy

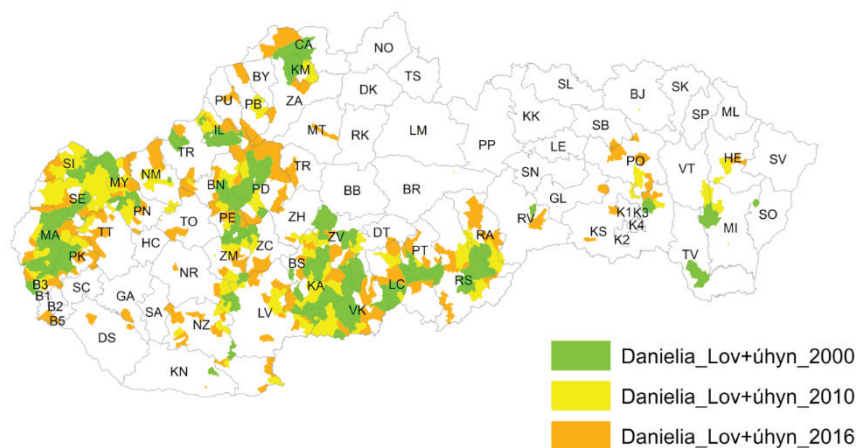
Identifikácia problému

Stavy raticovej zveri sú hodnotené na základe nárastu lovu jednotlivých druhov od roku 2000 (Poľovnícka štatistická ročenka). Nárast lovu korešponduje s reálnym nárastom populácie a oproti jarným kmeňovým stavom odhadovaných užívateľmi jednotlivých revírov je považovaný za smerodajnejší ukazovateľ, keďže je to ukazovateľ, ktorý sa v revíri reálne dosiahol. Trend vývoja početných stavov raticovej zveri je znázornený na obrázku 4. Z grafu je zrejmé, že vývoj početnosti u všetkých hlavných druhov raticovej zveri má v posledných rokoch narastajúci trend a u všetkých piatich základných druhov dosahujú stavy z posledných rokov historické maximá.

Obr. 5: Vývoj lovu základných druhov raticovej zveri od roku 2000 do roku 2018

Výška lovu jednotlivých druhov raticovej zveri stúpala od roku 2000 nasledovne: jelenia 4,5-násobne, danielia 11-násobne, muflonia 3,17-násobne, srnčia 1,67-násobne a diviacia 3,6-násobne (v roku 2017 až 4,2-násobne). Okrem stúpajúcej početnosti jednotlivých druhov zveri, sa zároveň mení aj ich geografické rozšírenie v rámci SR. Raticová zver sa častokrát šíri aj do sub-optimálnych podmienok, kde sa ešte viac vyhrocujú problémy jej koexistencie s človekom alebo ostatnými skupinami živočíchov (často aj ohrozenými, malá zver, kurovité vtáky a pod.).

Obr. 6: Príklad rozširovania sa areálu danielovej zveri od roku 2000 (Bučko, Slamka, 2018)

Aktuálny stav lesných porastov z pohľadu škôd zverou

Raticová zver je neodmysliteľnou súčasťou lesných ekosystémov a jej vplyv na lesné porasty je prirodzenou súčasťou jej prežívania v tomto prostredí. Konzumácia lesných drevín by však nemala prerastať do významnejších škôd na lesných porastoch, čo sa dá zabezpečiť najmä udržiavaním primeraných stavov a ich rovnomernou a plánovanou distribúciou v rámci revírov Slovenska. Poškodenie obnovy lesov sa hodnotilo napríklad v rámci NIML SR 2015 – 2016 (ŠEBEŇ, 2017). Za jeden z najvýznamnejších negatívnych faktorov vplyvujúcich na obnovu lesov sa tu považuje lesná zver. Škody vplyvom odhryzu sa zaznamenali takmer na tretine územia lesov (587 ± 76 tis. ha).

Vysoké stavy raticovej zveri spôsobujú nadmerné škody na lesných porastoch a poľnohospodárskych kultúrach a prinášajú ich užívateľom významné ekonomické straty. Okrem priamej straty na úrode sa tieto prejavujú aj zvyšovaním nákladov na preventívnu ochranu. Významný je aj nárast škôd v dôsledku kolízií zveri s dopravnými prostriedkami, pri ktorom okrem škody na majetku dochádza aj k ohrozeniu zdravia, prípadne životov ľudí.

Príčiny problému

Volne žijúce druhy poľovnej zveri sú prírodným a kultúrnym dedičstvom SR a sú neoddeliteľnou súčasťou jej prírodných ekosystémov. Naša raticová zver je z pohľadu poľovníctva veľmi atraktívna (hodnotné trofeje, produkcia kvalitnej diviny) a preto bola a je poľovníkmi značne podporovaná. S cieľom nárastu pôvodne nízkych stavov sa jej v revíroch vytvárali lepšie podmienky a uprednostňoval sa lov samčej zveri pred samičou. Postupný nárast stavov raticovej zveri však významne ovplyvňuje komplex viacerých faktorov. Ide najmä o systém poľnohospodárskej výroby, ktorý sa v súčasnosti vo veľkej miere zaoberá veľkoplošným pestovaním pre zver atraktívnych plodín, najmä kukurice, repky olejnej alebo ciroku. Zver na poliach nachádza dostatok potravy, pričom možnosti jej lovu sú značne obmedzené z dôvodu dobrých úkrytových možností, ktoré jej tieto plodiny poskytujú. Rovnako obmedzené možnosti lovu sú aj v lesných porastoch mladších vekových stupňov, ktoré tvoria taktiež prirodzený úkryt zveri a poskytujú dostatok potravných možností. Ich súčasné vysoké plošné zastúpenie vyplýva z nedávneho prekročenia plánovanej ťažby dreva (kalamitné ťažby po roku 2004) (Zelená správa, 2017). V neposlednom rade vplyva na nárast stavov zveri aj absencia prirodzeného regulátora slabých a chorých jedincov – tuhá zima s bohatou snehovou pokrývkou. K narastaniu stavov zveri zároveň prispieva aj zastaraný spôsob jej plánovaného obhospodarovania, ktorý by si žiadal novelizáciu a prispôbenie aktuálnym podmienkam. Sprievodným javom zvyšujúcich sa stavov raticovej zveri je narastajúci rozsah poškodzovania lesných porastov, ktoré limituje možnosti ich prirodzenej alebo umelej obnovy.

Faktory vplývajúce na stavy zveri:

- súčasný spôsob obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy, veľkoplošné pestovanie pre zver atraktívnych plodín,
- poľovnícky manažment zveri (prístup poľovníkov, zastaraná metodika),
- zvyšujúce sa zastúpenie porastov mladších vekových stupňov,
- priaznivejšie podmienky pre život raticovej zveri v zimnom období – slabá prirodzená selekcia zveri.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Dopady vysokých stavov raticovej zveri na biodiverzitu:

- ústup pre zver najatraktívnejších drevín (z dôvodu poškodenia),
- ohrozenie viacerých druhov živočíchov a rastlín,
- obmedzenie uplatnenia prírode blízkeho hospodárenia v lesoch.

Dopady vysokých stavov raticovej zveri na ekonomiku:

- produkcia drevnej suroviny so zníženou kvalitou,
- straty z výpadku produkcie a zvýšené náklady na opätovné zalesnenie,
- zníženie hodnotovej produkcie lesov v dôsledku zmien v zastúpení drevín,
- zvýšená predispozícia pre vznik poškodenia ostatnými škodlivými činiteľmi.

Dopady na ES lesov:

- prechodné zníženie estetickej (rekreačnej) hodnoty lesov,
- nepriaznivý vplyv na bilanciu uhlíka v dôsledku poklesu zásob a prírastkov,
- horšie plnenie ďalších regulačných služieb, najmä vodohospodárskej a pôdoochrannej.

Dopady na vnímanie poľovníkov a poľovníctva zo strany verejnosti:

- poľovníctvo ako panské huncútstvo a protispoločenská činnosť, nepochopiteľná forma zábavy.

Vízia riešenia problému

Možné opatrenia na riešenie súčasného nepriaznivého stavu popisuje schválená koncepcia – Národný program rozvoja poľovníctva a zachovania genofondu voľne žijúcej zveri (pozri podkap. 3.2.4), kde sú definované nasledujúce koncepčné zámery, ktoré by sa mali realizovať do roku 2030:

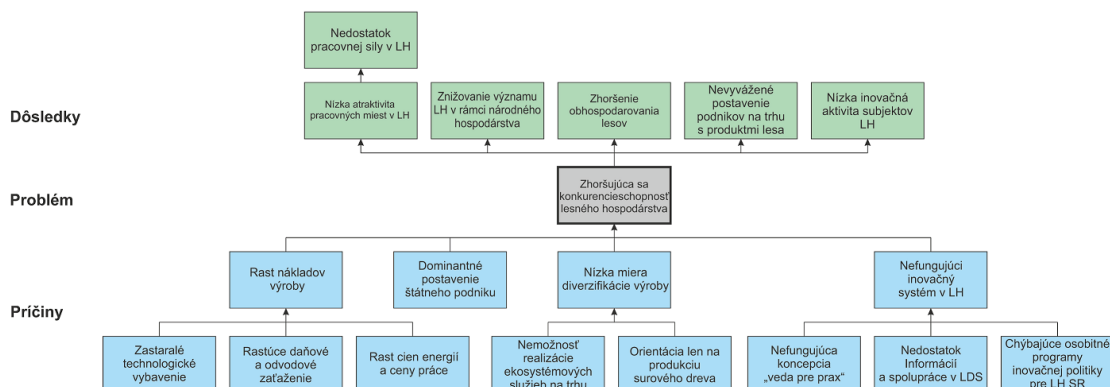
- upraviť pohlavnú a vekovú štruktúru všetkých druhov raticovej zveri,
- znížiť počet stavov raticovej zveri,
- vypracovať metodiku sčítavania jednotlivých druhov zveri za účelom získania relevantných údajov o jej skutočných stavoch.

Za dôležitý krok pri riešení uvedeného problému považujeme *novelizáciu zastaraných postupov plánovaného obhospodarovania zveri* a ich prispôsobenie aktuálnym prírodným podmienkam.

2.2 PROBLÉMOVÝ OKRUH EKONOMICKÝ

2.2.1 Konkurencieschopnosť obhospodarovateľov lesa

Štruktúrácia problému

Obr. 7: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov problému konkurencieschopnosti obhospodarovateľov lesa

Identifikácia problému

Konkurencieschopnosť LH SR sa zhoršuje v poslednom desaťročí najmä v dôsledku rastu nákladov výroby, nízkej miery diverzifikácie a nefungujúceho inovačného systému. Zhoršujúca sa konkurencieschopnosť LH má za následok znižovanie jeho významu v rámci národného hospodárstva v dôsledku nízkej pridanej hodnoty na pracovníka, čo sa následne prejavuje na nízkej atraktivite pracovných miest a nedostatku pracovnej sily.

Príčiny problému

Rast nákladov výroby. Náklady výroby vzrástli za posledné desaťročie o 24 % pri porovnateľnej ťažbe surového dreva na úrovni 9,8 mil. m³. Najvýraznejšie vzrástli materiálové náklady (+40 %), ktoré zahŕňajú najmä náklady na pohonné hmoty a energie a osobné náklady (+30 %) v dôsledku rastu ceny práce. Vzrástlo taktiež daňové a odvodové zaťaženie obhospodarovateľov lesa. Najviac vzrástli ostatné dane (+71 %) a daň z nehnuteľnosti (+37 %). Nárast priemernej mzdy v LH sa premietol aj do mierneho zvýšenia dane z príjmov, ktoré vzrástli o 28 %, ako aj odvodov do sociálnej a zdravotných poisťovní (zahŕňajú aj SZČO) o 25 %. Rast nákladov výroby negatívne ovplyvňuje aj zastarané technologické vybavenie LH. Možno pritom predpokladať, že náklady budú aj naďalej rásť. Aj v súvislosti s inflačnými cieľmi Európskej centrálnej banky možno očakávať rast materiálových nákladov na úrovni 2 až 3 % ročne. Oveľa väčší vplyv na rast nákladov bude mať rast priemerných miezd, ktoré v poslednom období rástli priemerne o 5 až 6 % ročne.

Nízku mieru diverzifikácie výroby v LH. Hlavný príjem LH je z predaja surového dreva. Priemerné speňaženie surového dreva v posledných rokoch stagnuje na úrovni 47 až 49 EUR/m³, čo pri rastúcich nákladoch výroby spôsobuje problémy zabezpečiť efektívne obhospodarovanie lesov. S ohľadom na vývoj podkôrníkovej kalamity v okolitých krajinách možno očakávať výraznejší pokles, resp. stagnáciu jeho priemerného speňaženia aj v budúcnosti.

Nefungujúci inovačný systém v LH. Vzájomné interakcie medzi jednotlivými aktérmi inovačného systému v LH sú v súčasnosti na slabej úrovni, pričom neexistujú žiadne formálne zoskupenia (klastre)

na podporu spolupráce v rámci realizácie inovačnej činnosti. Inovačný systém taktiež neposkytuje dostatok informácií, ktoré by znížili neistotu spájajúcu sa s inovačným procesom. Okrem toho v LH chýbajú osobitné programy inovačnej politiky pre tento sektor. Taktiež nedostatočný je prenos inovatívnych poznatkov vedy a výskumu do praxe.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Znižovanie významu LH v rámci národného hospodárstva. Podiel LH na národnom hospodárstve postupne klesá, čo sa prejavuje na znižovaní jeho významu a dôležitosti v rámci ekonomiky SR.

Nedostatok pracovnej sily v LH. Produktivita práce na pracovníka v LH dosahuje zhruba 14 tis. EUR/ pracovník, čo je výrazne pod priemerom národného hospodárstva. Nízka produktivita práce nedovoľuje zvyšovať mzdy v LH takým tempom ako rastú v priemysle alebo v národnom hospodárstve. Nižšia produktivita práce sa prejavuje aj na cenách lesníckych služieb, ktoré sú nastavené pomerne nízko. Tieto skutočnosti spôsobujú nízku atraktivitu pracovných miest a následne nedostatok pracovnej sily v LH. S ohľadom na rast nákladov výroby a stagnáciu, resp. pokles priemerného speňaženia surového dreva, možno očakávať zvyšovanie týchto rozdielov a prehĺbovanie problému s nedostatkom pracovnej sily.

Zhoršenie obhospodarovania lesov. Klesajúca konkurencieschopnosť LH má negatívny dopad na obhospodarovanie lesov. Obhospodarovatelia lesov zabezpečujú nevyhnutné výkony najmä v pestovnej činnosti, čo sa prejaví na kvalite lesných porastov v budúcnosti. Taktiež je ohrozené poskytovanie ES pre verejnosť na požadovanej úrovni.

Nízka inovačná aktivita lesníckych subjektov. Zavádzanie inovácií je v LH veľmi nízke, pričom dominujú hlavne prírastkové inovácie nové pre daný podnik, nie pre celý sektor. Radikálne inovácie takmer úplne absentujú. Táto skutočnosť sa prejavuje na zaostávaní LH oproti ostatným odvetviam a takisto aj na dlhodobom zaostávaní v inovačnej schopnosti v porovnaní s inými krajinami EÚ.

Makroekonomický prínos lesného hospodárstva SR

Hodnota konečnej produkcie LH dosiahla v roku 2017 hodnotu 1 309,56 mil. EUR (so započítaním prírastku surového dreva, hodnoty vlastnej spotreby surového dreva a produkcie podnikateľského sektora). Oproti predchádzajúcemu roku vzrástla o 4,85 %, najmä v dôsledku vyšších tržieb za surové drevo a ostatnej produkcie z pridružených činností.

Medzispotreba je relevantným ukazovateľom intenzity v LH. Jej ročná hodnota v bežných cenách osciluje od 840 mil. do 950 mil. EUR so započítaním vyťaženej bežnej prírastku, služieb podnikateľského sektora a ostatných tovarov a služieb. Služby podnikateľského sektora tvoria 50 % z celkovej medzispotreby. Podiel medzispotreby na konečnej produkcii LH dosahuje 65 až 68 %.

Pridaná hodnota je základným ukazovateľom na vyjadrenie výkonnosti LH. Hrubá pridaná hodnota je hodnota konečnej produkcie znížená o medzispotrebu. Hrubá pridaná hodnota v bežných cenách má rozkolísaný trend. Kým jej hodnota bola v rokoch 2014 - 2015 vo výške 438, resp. 446 mil. EUR, v roku 2016 klesla na úroveň 407 mil. EUR. V roku 2017 vzrástla na 426 mil. EUR. Podobný trend zaznamenáva aj čistá pridaná hodnota (hrubá pridaná hodnota očistená od spotreby fixného kapitálu). Podiel hrubej a čistej pridanej hodnoty na celkovej produkcii má mierne klesajúci trend.

V roku 2018 LH vykázalo zisk v objeme 40,62 mil. EUR. Hospodársky výsledok bol nižší v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi 2015 až 2017, najmä kvôli rastu nákladov na pestovnú a ťažbovú činnosť a rastu mzdových nákladov.

Zdroje: Správa o riešení systému integrovaných environmentálnych a ekonomických účtov pre lesy v roku 2018; Zelená správa, 2019.

Vízia riešenia problému

Možné opatrenia v LH na elimináciu znižovania jeho konkurencieschopnosti možno rozdeliť do niekoľkých okruhov.

Zvýšenie efektivity výrobných faktorov. Zvýšenie objemu investícií je naliehavou potrebou LH. Súčasná konkurencieschopnosť jeho produkcie sa zabezpečuje najmä nízkymi cenami dodávateľských služieb, čo sa prejavuje v poklese množstva i kvality starostlivosti o les. Chýbajú zdroje na nákup novej techniky, čím vzrastá zastaranosť používanej techniky a technológií so všetkými negatívnymi dopadmi na prírodné prostredie. Jedným z riešení by mohlo byť zvyšovanie produktivity práce prostredníctvom zavádzania nových moderných technológií. Vyššia produktivita práce umožní realizovať to isté množstvo výkonov s nižším počtom pracovníkov a tým pri porovnateľných cenách výkonov ponúknuť vyššie mzdy týmto pracovníkom. Zvýšenie produktivity práce a tým nižšia potreba pracovnej sily môže teda pomôcť vyriešiť aj problém s nedostatkom pracovníkov v LH. Nezanedbateľným prínosom bude aj environmentálny a ekologický aspekt nových technológií.

Diverzifikácia príjmov LH je ďalším možným riešením, ktoré si ale takisto vyžaduje podstatné zvýšenie investícií. Súčasný podiel nedrevných lesných tovarov a služieb na celkových tržbách a výnosoch LH je vo výške 1 až 2 % a nemožno ho považovať za postačujúci. Hoci LH poskytuje spoločnosti široký rozsah rozmanitých nedrevných produktov a služieb, za ich poskytovanie sa neposkytuje žiadna finančná náhrada, resp. v obmedzenom rozsahu (Vyhláška MPRV SR č. 226/2017 Z. z. o poskytovaní podpory v LH na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov).

Zlepšenie manažmentu štátnych lesných podnikov. Súčasný systém riadenia štátnych lesných podnikov je nevyhovujúci, čo sa prejavuje na ich nižšej efektívnosti. Do budúca bude potrebné zefektívniť štruktúru riadenia štátnych lesných podnikov za účelom zníženia režijných nákladov.

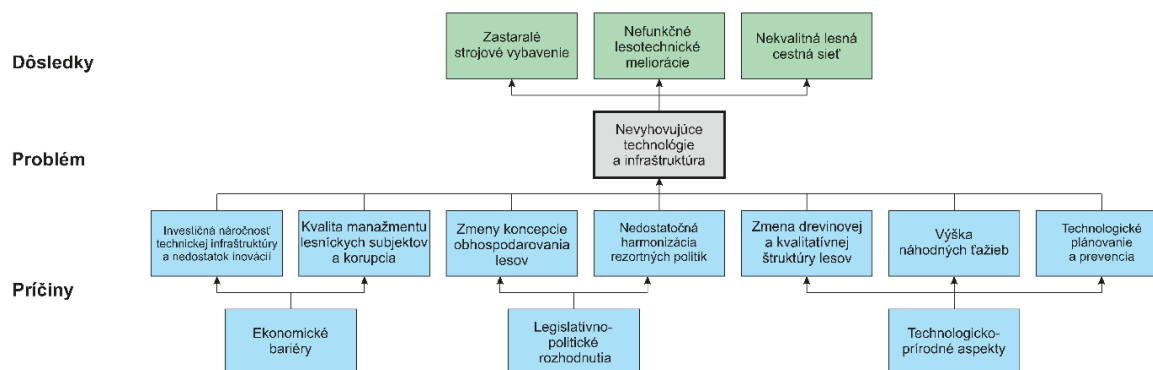
Ekonomické krytie spoločenskej objednávky na zabezpečovanie ES lesa. Konkurencieschopnosť LH ovplyvňuje aj nedostatočné ekonomické krytie spoločenskej objednávky na zabezpečovanie neobchodovaných ES lesa. SR je jednou z krajín s najvyšším podielom CHÚ v rámci EÚ. Pre obhospodarovateľov lesov predstavujú obmedzenia ochrany prírody zvýšené náklady, resp. majetkovú ujmu, čo znižuje konkurencieschopnosť LH ako takého. Je potrebné, aby všetci vlastníci a obhospodovatelia lesov mali zabezpečené financovanie majetkovej ujmy v rámci polyfunkčného obhospodarovania lesov (pozri aj podkap. 2.3.1).

Zjednodušenie procesu zavádzania inovácií v LH. Za účelom zjednodušenia procesu zavádzania inovácií v lesníckych službách v SR, možno odporučiť predovšetkým zmeny v oblasti možnosti získavania cudzích finančných prostriedkov na financovanie inovácií, zlepšenie a úpravu podmienok verejného obstarávania, zlepšenie a sformalizovanie spolupráce v LDS napríklad prostredníctvom klastra, ako aj aktívne zapájanie sa poskytovateľov lesníckych služieb do výziev na získanie podpory inovácií peňažného, ako aj nepeňažného charakteru, z aktuálneho programu rozvoja vidieka.

Prenos vedeckých poznatkov do praxe. V budúcnosti je potrebné založiť prenos vedeckých poznatkov na najmodernejších poznatkoch vedy a prijať profesionálny manažment vedy pre lepšie využitie jej výstupov. Podstatou je stabilizovať špičkových expertov a využiť ich kvalitný vedecko-výskumný potenciál, ktorý pokrýva všetky oblasti LH. Nevyhnutnou potrebou je zaviesť plánovanie vedecko-výskumnej činnosti pre aplikačnú prax a zabezpečiť prenos poznatkov do manažmentu lesa.

2.2.2 Technológie a infraštruktúra

Štruktúrácia problému

Obr. 8: Vymedzenie komplexu príčin a dôsledkov nevyhovujúcej technológie a infraštruktúry

Identifikácia problému

Definovaná oblasť technológií a infraštruktúry zaberá širší okruh činností LH. Ťažba dreva sa realizuje z viac ako 90 % motomanuálnou technológiou. Aj napriek výhodám, ktoré tento spôsob prináša, možno túto metódu z hľadiska technológie, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, vplyvu na okolitý porast a podrast považovať za technologicky zastaranú. Odvoz dreva z lesa je realizovaný nákladnými automobilmi, ktoré musia spĺňať vysoké nároky legislatívy pre pohyb po verejných komunikáciách a významným spôsobom vplývajú na infraštruktúru priláhlých obcí a miest. V nedostatočnej miere sa venuje pozornosť technologickej príprave pracoviska s ohľadom na výchovnú a obnovnú ťažbu, čo môže spôsobovať zbytočné poškodenie porastov. Súčasný technický zabezpečenie je teda nevhodné z hľadiska štruktúry, veku technických prostriedkov, ale predovšetkým technologického nasadenia. Pri nasadení modernejších technológií narážame na klesajúci počet kvalifikovaných pracovníkov, čo spôsobuje aj rastúci podiel ťažkých a smrteľných úrazov.

Problematike lesotechnických meliorácií, medzi ktoré patrí aj zahrádzanie bystrín, sa napriek jej celospoločenskej dôležitosti (riešenie aktuálnych problémov prívodných povodní, erózie, protilávnej ochrany, zahrádzania bystrín, zabezpečenie vodných zdrojov a pod.) v SR nevenuje potrebná pozornosť. Podceňovaná a zanedbávaná starostlivosť o vodné toky a brehové porasty a ich zanedbaný monitoring spravidla vedie k významnému zväčšovaniu povodňových škôd.

Lesná cestná sieť zabezpečuje dopravný systém v LH a predstavuje úroveň sprístupnenia lesa. Aj zmenou koncepcií smerovaných k prírode blízkeho hospodáreniu, vyvolanému najmä zmenou klímy, sa často zdôrazňuje dosiahnutie optimálnej hustoty lesnej cestnej siete, ktorá je u nás nedostatočná. Územná rozdielnosť a nedostatočná hustota kvalitnej lesnej cestnej siete môže generovať problémy pri zabezpečovaní prírode blízkeho obhospodarovania lesov. Problémy spôsobuje aj nedostatočná údržba a opravy lesných ciest, čo môže ovplyvňovať odtok vody z povodia.

Príčiny problému

Ekonomické bariéry:

- nedostatočné investície do strojov a zariadení, ako aj inovácií, ktoré majú klesajúci trend. Podiel investícií do strojov a zariadení z celkových investícií v LH (databáza DATAcube 2019) poklesol z cca 52 % (1997 – 2005) na 35 % (2006 – 2017). Podiel investícií do LTM má stagnujúci charakter a pohybuje sa na úrovni cca 1,3 %. Výrazne však poklesol podiel financií na opravy a údržby z cca 65 % (2010 – 2012) na cca 17 % (2015 – 2016). Podiel investícií do stavby a re-

konštrukcií lesných ciest ku celkovým investíciám v LH (Výkaz Les 5-01, NLC Zvolen 2019) má vyrovnaný charakter a pohybuje sa na úrovni cca 36 %. Výrazne však poklesol podiel financií na opravy a údržby lesných ciest z cca 42 % (2010 – 2014) na cca 12,5 % (2015 – 2016),

- ekonomická záťaž lesníckych subjektov (povinný odvod do štátneho rozpočtu, dane a poplatky, rastúce náklady na zalesňovanie, ochranu a pestovnú činnosť, náklady spojené s turizmom atď.) pri súčasnej negatívnej situácii na trhu s drevom,
- klesajúci počet kvalifikovaných pracovníkov – malý záujem o tento druh práce, práca v lese je finančne a personálne dlhodobo poddimenzovaná,
- zložitá agenda a mechanizmus čerpania finančných prostriedkov z podporných projektov,
- spôsob zadávania a súťaženia zákaziek neumožňuje firmám podstúpiť riziko investičného úverového zaťaženia na dlhšie obdobie a nákup novej strojovej techniky,
- byrokracia, klientelizmus a korupcia pri získavaní veľkých objednávok-zákaziek.

Politické rozhodnutia:

- nedostatočná a protichodná legislatívna úprava (zákonov o lesoch a o ochrane prírody a krajiny),
- zákon o verejnom obstarávaní, ktorý tlačí na najnižšiu cenu bez zohľadňovania kvality prác a používania technických a technologických prostriedkov na úrovni súčasnej doby,
- nevhodné politické rozhodnutia o delimitácii časti spravovaných drobných vodných tokov,
- nedostatočný mechanizmus monitoringu a kontroly kvality vykonávaných ťažbových prác.

Technologické a prírodné aspekty:

- nedostatočné technologické plánovanie (technologická typizácia, technologická príprava pracovníkov),
- v súčasnosti už nevyhovujúca technická norma STN 736108 Lesná dopravná sieť,
- zaniknutá infraštruktúra LTM a zanedbaná preventívna ochrana,
- nedostatočná optimalizácia sprístupnenia lesa,
- prírodné podmienky v spojitosti aj so zmenou klímy a zmenami v koncepcii hospodárenia.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Zastaraný strojový park a klesajúci počet kvalifikovaných pracovníkov, ako aj spôsob realizácie väčšiny prác outsourcingovým spôsobom majú za následok, že *situácia v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci nie je vyhovujúca*. Ťažbový proces je z tohto pohľadu najrizikovejším v celom LH. Počet závažných a smrteľných úrazov má stúpajúci trend. *Súčasná technológia na báze viacoperačných strojov a lesníckych lanoviek*, ktoré sú k dispozícii a umožňujú použitie oveľa väčšej úrovne technizácie a lepších parametrov práce v ťažbe dreva, sú využívané iba na cca 10 % z objemu sústredeného dreva. Stúpajúci objem ťažby vyvoláva potrebu modernizácie technologických postupov a stanovenie priorit v oblasti technickej výroby dreva.

Výskyt prívalových povodní v malých horských povodiach SR je v posledných desaťročiach veľmi častý. Tieto povodne spôsobili straty na ľudských životoch a škody na štátnom aj súkromnom majetku. *Z celkovej dĺžky spravovaných drobných vodných tokov (bystrín) je upravených približne len 3 %*. Pri vyskytujúcich sa extrémoch, napr. v prípade intenzívnych zrážok (100 – 130 mm.h⁻¹ a pod.), nedokázali ani povodia s lesnatosťou nad 90 % zabrániť ničivým prívalovým povodňami (JAKUBIS, JAKUBISOVÁ, 2018, JAKUBIS, 2013, NOVÁK, 2011).

Hustota lesných ciest je 19,5 m/ha a z hľadiska výstavby nových ciest sa pomaly blížíme k optimu (20 – 25 m/ha). Nevyhovujúca je však ich kvalitatívna stránka. *Zvýšené zaťaženie odvozných lesných ciest je spojené práve so zhoršovaním ich kvality*, čo verejnosť nemusí vnímať pozitívne, nakoľko ich často využíva v rámci rekreácie. Najmä približovacie cesty, ktorých podiel je podľa NIML SR 82 % (ŠEBEŇ, 2017), nie sú vo vhodnom stave, pričom až 90 % z nich je v priemernom až veľmi zlom stave. Nedostatočná sanácia týchto ciest spôsobuje veľké problémy s eróziou a prívalovými povodňami.

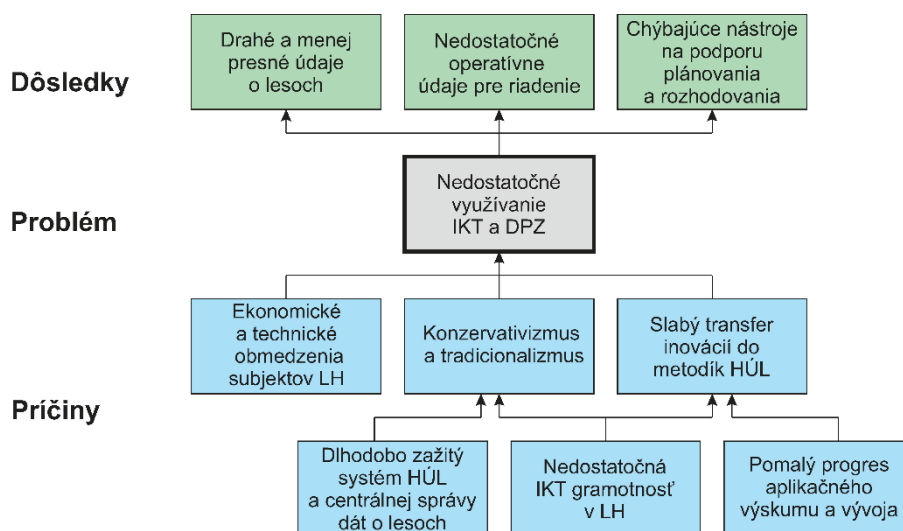
Vízia riešenia problému

Z identifikácie problémov a ich analýzy možno definovať nasledovné odporúčania:

- prehodnotenie zákona o verejnom obstarávaní v podmienkach LH,
- príprava finančných nástrojov na podporu TUOL,
- zjednodušenie agendy získavania podporných projektov,
- zjednotenie kompetencií a nastavenie jednotnej lesníckej politiky zo strany MŽP SR a MPRV SR,
- opätovný návrat realizácie časti prác do réžie lesných podnikov (umožnenie kvalifikačného rastu pracovníkov/operátorov, kontinuálne vzdelávanie a nákup novej techniky),
- sprísnenie nárokov na kvalitu vykonávaných prác a technický stav mechanizácie,
- podpora technologického plánovania a optimalizácie (technologická typizácia, technologická príprava pracovísk, optimalizácia prístupnosti lesa lesnou cestnou sieťou, profesionalita ľudských zdrojov, vzdelávanie),
- revízia príslušných technických noriem,
- obnova systematickej činnosti zahrádzania bystrín, integrovanej starostlivosti o povodia a pravidelnej starostlivosti o lesnú cestnú sieť; dôsledná realizácia sanácie ciest po vykonaní hospodárskej činnosti v lokalite,
- definovanie pojmu „prírode blízke“ protipovodňové (protilavínové, protierózne a pod.) opatrenia a spracovanie integrovaného systému takýchto opatrení,
- podpora výskumu v otázkach integrovaného manažmentu povodí, zahrádzania bystrín, lesníckych meliorácií, vplyvu lesných ekosystémov na odtok a následná implementácia výsledkov do praxe.

2.2.3 Nedostatočné využívanie informačno-komunikačných technológií a DPZ

Štruktúrácia problému

Obr. 9: Vymedzenie komplexu príčin a dôsledkov nedostatočného využívania informačno-komunikačných technológií a DPZ

Identifikácia problému

Úroveň aplikovania IKT do prevádzkovo-výrobnej sféry, ako aj do organizačných štruktúr podnikov sa považuje za dôležité kritérium vyspelosti spoločnosti. V súčasnosti sú IKT a moderné výrobné

technológie využívané najmä vo vedecko-výskumných inštitúciách a vo väčších podnikoch producentov dreva. *IKT sa však nedostatočne uplatňujú v ostatných subjektoch LH a to najmä na regionálnych úrovniach.* Vysoký dopyt po ES lesa, problémy pri zisťovaní stavu lesa v rámci HÚL, tlak na implementáciu systémov pre podporu rozhodovania do lesníckej praxe, adaptívnosť plánovania vo vzťahu k zmenám v stave lesa, prírodného prostredia a ekonomickej a spoločenskej situácie, nie je možné riešiť bez kvalitných informácií prostredníctvom moderných IKT.

Príčiny problému

Nedostatočné investície LH SR do budovania IKT v subjektoch LH. Aj keď podiel hmotných investícií z celkových investícií v LH má stúpajúci charakter (Výkaz Les 5-01, NLC Zvolen 2019), v jednotlivých rokoch je veľmi nevyrovnaný. Podiel nehmotných investícií (napr. softwarové vybavenie, licencie, patenty a pod.) z celkových investícií v LH (Výkaz Les 5-01, NLC Zvolen 2019) má vyrovnaný charakter, avšak v priemere za obdobie rokov 2010 až 2018 dosahuje približne 3,4 % za jeden rok. V súvislosti s nedostatočnými investíciami v tejto oblasti väčšina lesníckych subjektov disponuje zastaraným hardwarovým a softwarovým vybavením.

Slabú IKT gramotnosť pracovníkov v lesnej prevádzke. Využívanie moderných IKT vyžaduje určitý stupeň teoretických i praktických znalostí. V spojení s viacerými faktormi (veková štruktúra pracovníkov v LH, sťažené výrobné podmienky, tradicionalizmus a konzervativizmus k zaužívaným postupom a využívaniu analógových zdrojov, nedostatočná informovanosť o výhodách moderných technológií atď.) vedie k nechote využívania moderných technológií.

Využitie informatiky a moderných technológií v LH spočíva v budovaní *viacerých informačných systémov, ktoré sú samostatné alebo čiastočne prepojené.* Efektívnejšie využívanie informačného potenciálu však v mnohých prípadoch naráža na zastarané informačné štandardy. Rezervou v používaní vytváraných aplikácií je nedostatočná podpora mobilných aplikácií na zber údajov v teréne (PSL, LHE) aj bez internetového pripojenia, publikovanie otvorených výmenných formátov údajov a zverejňovanie verejných údajov formou datasetov na Portáli otvorených dát. Ďalšou slabou stránkou je nedostatočná multiplatformovosť (Windows, Android, iOS, MacOS), multirežimovosť (on-line, off-line) a implementácia do zariadení so širokou škálou uhlopriečok: desktop, notebook, tablet a smartfón.

Nedostatočná podpora výskumu a implementácie moderných technológií vrátane DPZ do praxe. Praktická validácia aplikácie moderných inteligentných technológií (rastové simulátory, nástroje na podporu rozhodovania) je nevyhnutná. Tlak verejnosti na využívanie ES vyžaduje zmeny aj v oblasti plánovania a riadenia lesných subjektov. Adaptívnosť plánovania vo vzťahu k zmenám v stave lesa, prírodného prostredia, ekonomickej a spoločenskej situácie je v súčasnosti veľmi nízka a slabá.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Nedostatočné využívanie IKT a DPZ spôsobuje, že *zisťovanie informácií o lese sa vykonáva predovšetkým pozemnými metódami, ktoré sú nákladné a časovo náročné* (BUCHA, SEDLIAK, 2017). Z ekonomických dôvodov je takéto pozemné zisťovanie zamerané na zber nevyhnutných údajov, v dôsledku čoho sa stáva, že určité informácie chýbajú resp. ich kvalita je nepostačujúca (BUCHA, SEDLIAK, 2017, HALVOŇ, 2017). To následne spôsobuje problémy v lesníckom plánovaní a riadení, ktoré vychádza z dostupných databáz o stave lesa. *Nedostatočne presné, časovo a priestorovo relevantné údaje majú za následok neefektívne plánovanie a obhospodarovanie lesných zdrojov* (HALVOŇ, 2017). Absencia reálnej počítačovej podpory rozhodovania v plánovaní sa stáva kľúčovým problémom LH, pretože v podmienkach klimatickej zmeny a zvýšených nárokov spoločnosti na les je žiadúce preveriť efekt viacerých možností hospodárenia s ohľadom na plnenie rôznorodých, často protichodných, požiadaviek na lesný ekosystém.

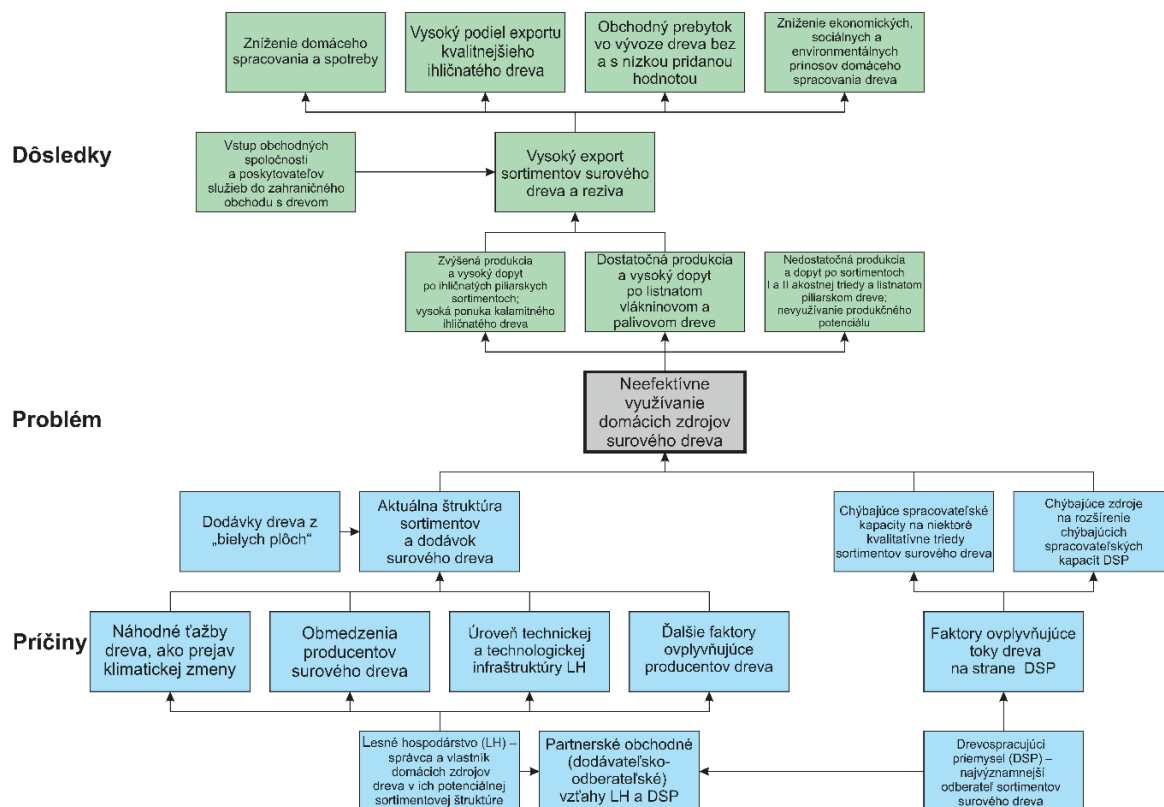
Vízia riešenia problému

V záujme riešenia uvedeného problému možno navrhnúť nasledovné odporúčania:

- podpora rozvoja technológií digitálnej fotogrametrie (vyhodnotenie a analýza leteckých snímok) a DPZ, technológií laserového skenovania LiDAR, mobilných technológií v zisťovaní stavu lesa, technológií 3D vizualizácie (kombinácia leteckých snímok a GIS objektov),
- podpora vývoja metódik spracovania rozsiahlych súborov údajov (geopriestorové big data),
- podpora technológií metainformačného systému LH, aplikácií typu klient-server, webových aplikácií, sieťových (mapových) služieb a mobilných aplikácií s ohľadom na multiplatformovosť a multirežimovosť,
- podpora rozvoja v oblasti aplikácie rastových simulátorov a nástrojov pre podporu rozhodovania,
- podpora rozvoja moderných koncepcií ES a prístupov k ich hodnoteniu a kvantifikácii,
- podpora zberu a získavania multispektrálnych dát o stave lesa na trvalých monitorovacích jednotkách (DPZ, NIML a pod.),
- podpora vzdelávania v oblasti IKT na vzdelávacích inštitúciách s lesníckym zameraním,
- investície do nových IKT a DPZ.

2.2.4 Efektívne využívanie domácich zdrojov surového dreva

Štruktúracia problému

Obr. 10: Vymedzenie komplexu príčin a dôsledkov neefektívneho využívania domácich zdrojov dreva

Identifikácia problému

Význam lesov spočíva v produkcii drevnej suroviny, nedrevných produktov a poskytovaní ostatných ES. Drevo je prírodná, trvalo obnoviteľná ekologicky nezávadná surovina a využíva sa v rozličných sférach hospodárstva a života ľudí. Prvotným producentom drevnej suroviny je LH a v menšej miere aj vlastníci nelesných pozemkov porastených lesnými drevinami (tzv. biele plochy). Kvalitatívne triedenie surového dreva v SR je definované v 4 normách (STN), ktoré špecifikujú kvalitatívne triedy ihličnatých a listnatých sortimentov surového dreva, t. j. výrezy tried I, II, III (A, B) – najmä piliarske a dyhové výrezy, IV – ostatné priemyslové drevo, V – vlákninové drevo a VI – palivové a energetické drevo. Uvedené STN sú harmonizované s normami EÚ.

Využívanie sortimentov surového dreva sa realizuje prostredníctvom obchodu s drevom alebo jeho vlastnou spotrebou v LH. Stranu dopytu reprezentuje odvetvie DSP. Reťazec „Lesy – Drevo – Koncový užívateľ“ začína ťažbou a sortimentáciou surového dreva a pokračuje jeho prvostupňovým spracovaním na: rezivo, aglomerované materiály, resp. drevné panely a buničinu a druhostupňovým spracovaním v priemysle na finálne produkty: napr. nábytok, stavebno-stolárske výrobky, papier.

V súčasnosti možno konštatovať *nepriaznivú štruktúru skutočných dodávok ihličnatých a listnatých sortimentov surového dreva v porovnaní s ich disponibilným potenciálom podľa kvalitatívnych tried v lesoch Slovenska*. Zistil sa nižší skutočný podiel cennejších sortimentov kvalitatívnych tried I, II a III pri ihličnatých drevinách o 12,5 % a pri listnatých o 14,6 %, a naopak vyššie zastúpenie menej kvalitných tried V a VI. Tiež s ohľadom na súčasné spracovateľské kapacity DSP existuje *nesúlad medzi ponukou a dopytom po jednotlivých sortimentoch surového dreva*. Nepriaznivá je najmä situácia v domácom dopyte po najcennejších sortimentoch I. a II. kvalitatívnej triedy a listnatých piliarskych sortimentoch. Uvedené skutočnosti majú negatívny vplyv na efektívne využívanie existujúcich domácich zdrojov dreva. Dostatočne je zabezpečený domáci odbyt ihličnatých piliarskych sortimentov, listnatého vlákninového dreva a palivového dreva.

V rámci zahraničného obchodu s drevom v SR sa každoročne (v päťročnom priemere rokov 2013 – 2017) exportuje 2,4 mil. m³ sortimentov surového dreva bez pridanej hodnoty. *Vysoký je podiel exportu kvalitnejšieho ihličnatého dreva*. Domáce podniky spracovania dreva dovážajú priemerne ročne 0,7 mil. m³. Objem dovozu výrazne stúpol v roku 2018 na 1,4 mil. m³, najmä z dôvodu dovozu ihličnatej piliarskej guľatiny z Českej republiky v dôsledku rozsiahlej podkôrnikovej kalamity.

Príčiny problému

Produkcia dreva, jeho kvalitatívna štruktúra a rozsah jeho využívania (ponuka vs. dopyt) sa mení v závislosti od viacerých externých a interných faktorov, ktoré ovplyvňujú LDS.

Produkčné ukazovatele lesov v SR sú v súčasnosti priaznivé. *V lesných porastoch sú historicky najvyššie zásoby dreva* (481,8 mil. m³ hrubiny bez kôry) a zároveň aj zvýšené ťažbové možnosti, ako aj samotná ťažba dreva. Dôvodom uvedených skutočností je súčasná veková štruktúra lesov s normálnym až nadnormálnym plošným zastúpením starších lesných porastov nad 70 rokov, z ktorých väčšina dosiahla vek, v ktorom je vhodné začať s ich obnovou. *Nevýhodou je ich väčšia zraniteľnosť vplyvom škodlivých činiteľov*.

V dôsledku klimatickej zmeny a pôsobenia abiotických a biotických škodlivých činiteľov na lesy sa *zvyšuje objem náhodných (kalamitných) ťažieb dreva*. Od roku 1990 dosahuje 2 – 6 mil. m³ ročne a jeho podiel z celkovej ťažby kolíše od 35 do 65 %, čo spôsobuje nižšiu výťažnosť kvalitnejších sortimentov pri spracovaní poškodeného dreva. Nižšia úroveň technickej infraštruktúry (ťažbové a dopravné technológie, lesná cestná sieť, sklady dreva) tiež nevytvára optimálne podmienky pre efektívne využívanie domácich zdrojov dreva.

Dôležitým obmedzujúcim faktorom objemu a kvality produkcie dreva je súčasný rozsah CHÚ v SR na lesných pozemkoch (62 %). Ide zväčša o územia horských lesov s prevahou ihličnanov, o ktoré je na trhu veľký záujem. Tento stav na jednej strane obmedzuje dodávky ihličnatého dreva, avšak na druhej strane z dôvodu rozpadu týchto porastov pôsobením škodlivých činiteľov (v dôsledku zákazov a obmedzujúcich podmienok ochrany prírody), prispieva k vysokému rozsahu náhodných ťažieb a k nerovnováhe využitia lesných zdrojov.

Na strane spracovania a využívania dreva sú príčinami uvedených problémov *chýbajúce spracovateľské kapacity na niektoré triedy sortimentov surového dreva* a pretrvávajúci nedostatok finančných prostriedkov na ich rozšírenie. Po roku 1989 došlo v DSP k absolútnemu poklesu produkcie (46 % v roku 1993 oproti roku 1989). Veľké kombináty na spracovanie listnatej guľatiny (Zvolen, Pezinok, Vranov nad Topľou, Žarnovica) boli zlikvidované alebo transformované na podstatne menšiu spracovateľskú kapacitu. V súčasnosti sa v SR spracováva len okolo 500 tis. m³ listnatej piliarskej guľatiny. Kapitálová poddimenzovanosť väčšiny domácich spracovateľov piliarskej guľatiny, ich nedostatočné technologické vybavenie (kvalita, rozsah) a nedostatok inovácií, limitujú možnosti rozšírenia chýbajúcich spracovateľských kapacít. Nevzťahuje sa to na väčšie a stredné nadnárodné spoločnosti pôsobiace v SR. Uvedené skutočnosti sú tiež dôvodom nedostatočného zhodnotenia sortimentov surového dreva s ohľadom na jeho disponibilný potenciál.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Nedostatočne efektívne využívanie domácich zdrojov surového dreva a vysoký export najmä kvalitnejších sortimentov má nepriaznivé dopady na ekonomické, sociálne a environmentálne prínosy domáceho spracovania dreva, najmä:

- využívanie kvalitnejších sortimentov dreva z dôvodu nízkeho dopytu v SR na iné spracovanie na produkty s nižšou pridanou hodnotou, najmä na výrobu celulózy, papiera, drevných panelov, resp. na energetické využitie,
- profit rôznych obchodných spoločností a poskytovateľov služieb v LH (najmä v ťažbe a doprave dreva) z vývozu dreva, ktoré každoročne vyvezú 80 – 85 % z celkového objemu exportovaného dreva, po ktorom nie je v SR dopyt, resp. s cieľom vyššieho speňaženia,
- nižšie tržby a výnosy producentov sortimentov surového dreva s negatívnymi dopadmi na ich ekonomickú životaschopnosť a konkurencieschopnosť,
- nižší príspevok LDS k hospodárskemu rozvoju a zamestnanosti vrátane tvorby pridanej hodnoty, odvodených daní, sociálnych a zdravotných odvodov,
- zníženie environmentálneho prínosu z dôvodu nižšieho objemu uloženého uhlíka vo výrobkoch z dreva spracovaného v tuzemsku,
- zhoršovanie zahraničnej obchodnej bilancie z dôvodu nutnosti dovozov finálnych produktov z dreva:
 - za obdobie rokov 2010 – 2018 je SR pri zdrojoch surového dreva, t. j. pri tovare bez pridanej hodnoty čistým exportérom – na úrovni 110 až 130 mil. EUR;
 - pri produkcii s nízkou pridanou hodnotou (najmä ihličnaté rezivo, pelety a brikety) je DSP čistý exportér s aktívnou obchodnou bilanciou na úrovni 160 až 180 mil. EUR.

Vízia riešenia problému

Predpokladané ročné ťažby surového dreva na úrovni 9 mil. m³ do roku 2035 dávajú *predpoklad dostatku suroviny pre všetky výrobné odvetvia spracovania dreva*. Meniť sa bude štruktúra ťažby dreva v prospech listnatých drevín.

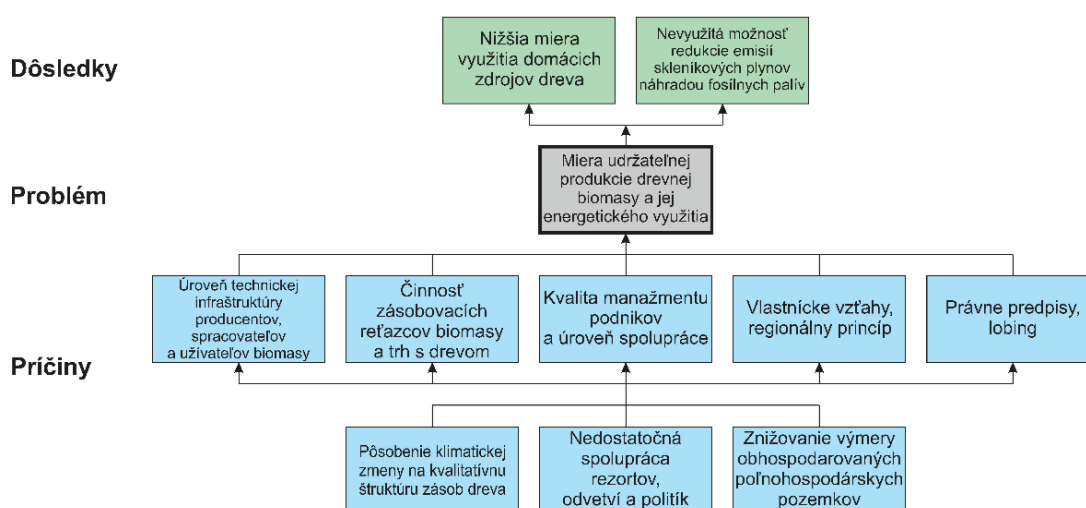
Napriek prijatým dokumentom v oblasti produkcie, spracovania a využitia dreva (Národný program využitia potenciálu dreva v SR a jeho akčný plán – pozri podkap. 3.2.2) sa doteraz *nerealizuje ucelená*

stratégia umožňujúca vytvorenie lepších podmienok pre rozvoj LDS. Preto na riešenie problému bude potrebné:

- realizovať účinné opatrenia na optimalizáciu skutočnej produkcie a dodávok prostredníctvom lepšieho zhodnocovania surového dreva lepšou sortimentáciou a zvyšovaním jeho domácej spotreby znižovaním vývozu dreva,
- podporiť domácich podnikateľov, resp. vstup zahraničného kapitálu z dôvodu nutnosti spracovania dostupnej vysoko kvalitnej guľatiny na výrobu dýh a ďalších výrobkov s vyššou pridanou hodnotou (napr. polotvrde vláknité dosky – MDF),
- podporovať rozvoj odvetví s vyššou pridanou hodnotou, kde je záporná obchodná bilancia, ako sú výroba dýh (hlavne listnatých), výroba drevovláknitých dosiek, výroba OSB dosiek, odvetvia zaoberajúce sa výrobou sekundárnych výrobkov z papiera a spracovanie zberového papiera,
- modernizovať techniku a technológie s cieľom vyššej efektívnosti produkcie v piliarskej výrobe, a tým zvýšiť konkurencieschopnosť piliarskych prevádzok (medzi zdrojmi ihličnatej piliarskej hmoty a spracovateľskou kapacitou piliarskych prevádzok sú značné disproporcie, keď kapacity vysoko prevyšujú zdroje),
- spracovanie piliarskej hmoty orientovať viac na vyššiu finalizáciu reziva pre odberateľov v nábytkárskom priemysle a stavebno-stolárskej výrobe,
- podporiť aplikovaný výskum zameraný na inovácie v produkcii, spracovaní a využití dreva,
- zlepšiť dostupnosť oficiálnych údajov o materiálových tokoch surového dreva a výrobkov z dreva, ktorá je v SR nedostatočná, resp. v niektorých prípadoch takéto údaje vôbec neexistujú z dôvodu nekompletných štatistických zisťovaní, najmä v prípadoch malých prevádzok, ktoré nie sú predmetom štatistického zisťovania, alebo v dôsledku neexistujúceho marketingového informačného systému.

2.2.5 Udržateľná produkcia drevnej biomasy na energetické využitie a produkcia dreva na nelesných pozemkoch

Štruktúrácia problému

Obr. 11: Vymedzenie komplexu príčin a dôsledkov problému udržateľnej produkcie drevnej biomasy na energetické využitie a produkcie dreva na nelesných pozemkoch

Identifikácia problému

Hlavnými zdrojmi palivovej drevnej biomasy okrem zvyškov po spracovaní dreva sú lesné pozemky a dlhodobo neobhospodarované poľnohospodárske pozemky. Zásoby hrubiny dreva na lesných pozemkoch vzrástli od roku 2000 zo 410 na 480,3 mil. m³ a ročný prírastok sa zvýšil z 11,2 na 12,0 mil. m³. Ročná ťažba sa v tomto období pohybovala v rozmedzí 6,2 až 9,8 mil. m³. Zásoba uhlíka v živej a mŕtvej biomase sa zvýšila z 238,1 na 267,2 mil. t. Vplyvom účinkov klimatickej zmeny a následného rastu kalamitných ťažieb, ktorých podiel sa pohyboval v rozpätí 35 až 65 % sa znížilo zastúpenie ihličnanov zo 41,0 na 37,0 %. Zmeny v druhovom zložení lesov spôsobujú zhoršovanie kvalitatívnej štruktúry zásob dreva. Podiel guľatinových sortimentov na celkovej ťažbe ihličnanov je v priemere 54 % a listnáčov 37 % (údaje zo zdroja Zelená správa, 2018). Uvedené zmeny v kvalitatívnej štruktúre dreva a vývoj zásob ovplyvňujú možnosti produkcie lesnej palivovej biomasy. V období rokov 2020 až 2030 bude plánovaná ročná ťažba hrubiny dreva dosahovať 8,9 až 9,0 mil. m³, čo predstavuje 11,2 až 11,4 mil. t nadzemnej stromovej biomasy vrátane kôry a tenčiny.

Rozloha porastov drevín na dlhodobo neobhospodarovaných poľnohospodárskych pozemkoch sa v období rokov 2006 – 2016 zvýšila z 273 na 288 tis. ha zásoby hrubiny dreva z 38 na 46 mil. m³, priemerný ročný prírastok bol 2,07 mil. m³. Zásoba uhlíka v živej a mŕtvej biomase bola 20,7 mil. t. Zásoba nadzemnej stromovej biomasy v roku 2016 dosahovala úroveň 61,5 mil. t. Výška ročných ťažieb sa oficiálne neviduje. Podľa dostupných údajov sa pohybuje v rozmedzí 0,45 až 0,5 mil. t (údaje zo zdroja ŠEBEŇ, 2017).

Problém sa týka oblastí LH, poľnohospodárstva, spracovania dreva, regionálneho rozvoja, energetiky, životného prostredia a financií, nakoľko v budúcom desaťročí možno predpokladať v oblasti produkcie, spracovania a využitia drevnej biomasy nasledovný vývoj:

- stagnáciu vývoja zásob dreva na lesných pozemkoch s úbytkom podielu ihličnanov a nárastu pri listnáčoch,
- pokračovanie starnutia listnatých porastov s negatívnym vývojom kvalitatívnej štruktúry zásob,
- pokračovanie rastu rozlohy a zásob drevnej biomasy na dlhodobo neobhospodarovaných poľnohospodárskych pozemkoch,
- pretrvávanie súčasnej situácie na trhu s drevom z hľadiska vývoja cien, pomeru exportu a importu a štruktúry spracovateľských kapacít,
- stagnáciu, resp. pokles reálnych príjmov producentov z predaja dreva vyplývajúci zo zmeny druhovej a kvalitatívnej štruktúry lesov.

Uvedený vývoj spôsobí ďalší *nárast disponibilných zásob listnatého dreva nižšej kvality*, ktorý s predpokladaným rastom listnatých ťažieb vyvolá nutnosť hľadania jeho odbytu. Nepredpokladá sa výrazný nárast domácej spotreby na chemické spracovanie. Reálnym riešením je export alebo domáce energetické využitie. Postupný rast cien fosílnych palív zlepšuje konkurencieschopnosť palivovej drevnej biomasy a vytvára možnosti zlepšenia finančnej situácie jej producentov.

V období rokov 2020 až 2030 využiteľný potenciál drevnej biomasy z lesných pozemkov vhodný na energetické využitie stanovený na základe biologických obmedzení a aktuálnej legislatívy vzrastie z 2,77 na 2,87 mil. t. Nárast využiteľného potenciálu biomasy z nelesných pozemkov za uvedené obdobie sa predpokladá z 0,85 na 1,03 mil. t.

Príčiny problému

Príčiny súčasného stavu z hľadiska kompetencií rezortu pôdohospodárstva možno zhrnúť nasledovne:

- nedostatočná úroveň technologickej infraštruktúry producentov a spracovateľov drevnej biomasy,
- nedostatočne rozvinutá činnosť zásobovacích reťazcov biomasy a neprehľadný trh s drevom,
- kvalita manažmentu podnikov a úroveň ich vzájomnej spolupráce,

- nedoriešená otázka vlastníckych vzťahov na lesných a nelesných pozemkoch a nezohľadňovanie regionálnych princípov pri riešení problémov,
- nezosúladenie právnych predpisov, dokumentov a politík na medzirezortnej úrovni,
- ovplyvňovanie verejnej mienky neobjektívnymi informáciami,
- nedostatočná účinnosť, resp. absencia podporných mechanizmov v relevantných oblastiach.

Súčasná miera a tiež efektívnosť energetického využívania drevnej biomasy sú vzhľadom na podmienku udržateľnosti produkcie nedostatočné. Zostáva *nevyužitý potenciál z lesných a nelesných pozemkov a tiež strata zdrojov spôsobených exportom dreva*.

Časté zmeny cieľov a najmä riešení na ich dosiahnutie vedú k *zhoršovaniu vzťahu a spolupráce medzi jednotlivými rezortami a odvetvami* a neutralizácii účinnosti ich politík. Znižuje sa efektívnosť využívania verejných zdrojov (dotácie a pod.). Na druhej strane môžu vzrastať riziká napr. v udržateľnosti využívania prírodných zdrojov, energetickej bezpečnosti a ďalších oblastiach.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

V prípade neriešenia alebo nedostatočného riešenia problému vzniknú, resp. prehĺbia sa nasledovné negatívne dôsledky:

Na rezortnej úrovni (pôdohospodárstvo):

- stagnácia alebo znižovanie reálnych príjmov vlastníkov a obhospodarovateľov lesov,
- negatívny vplyv na hygienu a obnovu porastov drevín,
- obmedzenie aktívneho manažmentu lesných porastov, tiež vo vzťahu k adaptácii lesov na klimatickú zmenu,
- nedostatočné využitie produkčného potenciálu porastov drevín,
- nižšia miera využitia domácich zdrojov dreva,
- právna neistota vlastníkov a obhospodarovateľov lesov,
- nevyužitie možností stimulácie regionálneho rozvoja,
- problémy s evidenciou ťažby na nelesných pozemkoch.

Problematike a najmä dopadom zahrnutia lesnej biomasy do Smernice EÚ 2018/2001 o podpore využívania OZE je takisto potrebné venovať pozornosť zo strany LH SR.

Na nadrezortnej úrovni:

- zníženie možností redukcie skleníkových plynov,
- nižšia energetická bezpečnosť a vyššia závislosť na dovozoch primárnych energetických zdrojov,
- nižšia miera efektívnosti OZE a nevyužitie ich potenciálu,
- nižšia miera efektívnosti využitia verejných zdrojov.

Vízia riešenia problému

Riešením problému je tvorba a následné uplatňovanie *dlhodobej stratégie produkcie palivovej drevnej biomasy* na lesných a dlhodobo neobhospodarovaných poľnohospodárskych pozemkoch pre jej následné domáce energetické využitie.

Pri tvorbe stratégie je žiaduce použiť objektívne poznatky o technických, ekonomických, environmentálnych a sociálnych aspektoch jej produkcie a využívania drevnej biomasy. Pri tvorbe implementácie stratégie je potrebné zavedenie efektívnych podporných mechanizmov umožňujúcich dosiahnutie pozitívnych prínosov.

Vytvorením právnych predpisov vychádzajúcich z objektívneho hodnotenia stavu vytvoriť podmienky na efektívne manažovanie porastov drevín na dlhodobo neobhospodarovaných pozemkoch s cie-

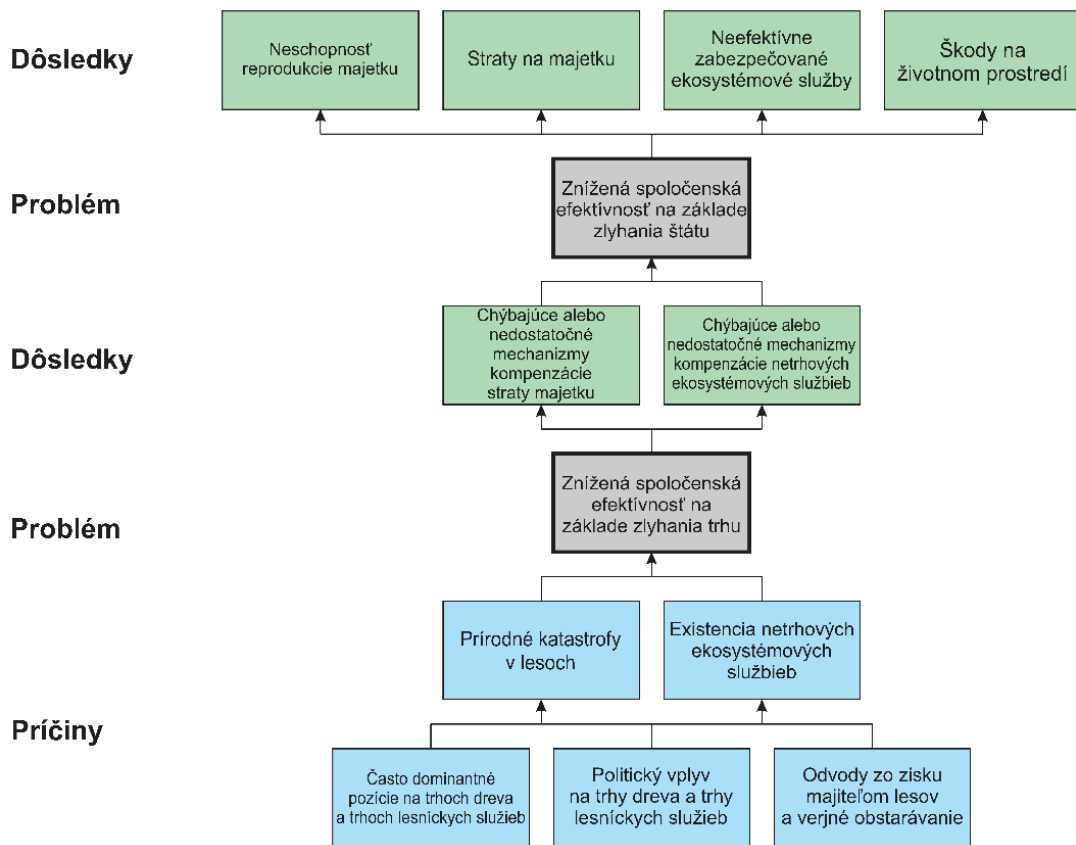
lom posilnenia produkčnej a ostatných funkcií týchto porastov vrátane evidencie ťaženej drevnej biomasy.

Dosiahnutie významného pokroku maximalizácie pozitívnych prínosov pri energetickom využívaní drevnej biomasy je podmienené zlepšením medzirezortnej spolupráce a harmonizácie relevantných právnych predpisov tiež v súlade s dokumentami EÚ v oblasti energetiky, pôdohospodárstva, regionálneho rozvoja a životného prostredia.

Potrebné je aj zohľadnenie regionálnych princípov z hľadiska rozdielov v produkčných schopnostiach, štruktúre a lokalizácii energetickej spotreby, dopravnej infraštruktúre a sociálnych aspektoch.

2.2.6 Financie a ekonomika (zdroje a nástroje)

Štruktúrácia problému

Obr. 12: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov problému prírodných katastrof v lesoch a existencie netrhových mimoprodukčných ES lesa

Identifikácia problému

Lesné podniky sú zaťažené prírodnými katastrofami, ktoré sa v ekonomickej oblasti prejavujú znížením hodnoty majetku obhospodarovateľov lesa, čiže prírodné katastrofy znižujú parametre predovšetkým ekonomickej trvalej udržateľnosti lesných majetkov s vplyvom na ekologickú a sociálnu trvalú udržateľnosť. Ekonomika lesných podnikov je zaťažená zvýšeným dopytom po mimoprodukčných ES zo strany rôznych skupín v spoločnosti, ktoré nie sú finančne kompenzované z dôvodu nefungujúceho trhového mechanizmu. Celková hodnota ES sa na základe rôznych zdrojov (Európska komisia) odhaduje na približne 1 miliardu EUR ročne.

Súčasné ekonomické nástroje len sčasti spĺňajú úlohu kompenzácie strát z majetku v dôsledku prírodných katastrof a zabezpečovania mimoprodukčných ES. Všetky súčasné ekonomické nástroje majú deficity v zameraní alebo v implementácii, a to sa prejavuje v nižšej účinnosti kompenzácie strát z majetku v dôsledku prírodných katastrof a zabezpečovania netrhových ES lesa.

Príčiny problému

Zvyšovanie rozsahu a objemu prírodných katastrof predovšetkým vplyvom zmeny klímy znižujú ekonomickú výkonnosť lesných podnikov z dlhodobého hľadiska (pozri podkap. 2.1.1, 2.2.1) a zvyšujú riziko hospodárenia na lesnej pôde. Negatívne vplyvy sa prejavujú na zvyšovaní nákladov na činnosť LH, v znižovaní speňaženia predovšetkým ihličnatého dreva a z dlhodobého hľadiska v znižovaní hodnoty lesnej pôdy a porastov (HOLÉCY, 2017). Tieto tendencie sú zosilňované dominantnými pozíciami štátnych podnikov na trhoch s lesníckymi službami a na trhoch s drevom, ktoré existujúce nerovnováhy prehlbujú (PALUŠ a kol., 2011, pozri podkap. 2.2.4). Okrem toho sú na týchto trhoch nerovnováhy zosilňované politickým vplyvom na ceny služieb alebo dreva (pozri podkap. 2.2.4) a tlakom na odvody zo zisku zo strany správcov a majiteľov lesných podnikov (Zelené správy 2010 – 2017).

Slovenská daňová legislatíva pozná mechanizmus, ktorý umožňuje vytváranie rezervy na pestovnú činnosť s možnosťou rozpúšťať ju až 10 rokov (Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov). Toto opatrenie má pôsobiť ako úľava na dani z príjmov, keďže kalamita vo výške nad ťažbové možnosti spôsobuje zníženie substančnej hodnoty podniku. Príjmy z takýchto kalamít bývajú zdanené aj v zahraničí menšou sadzbou, alebo je možné daňovú povinnosť rozdeliť na viacej období. Daňové úrady neakceptujú takéto dlhodobé rozpúšťanie rezerv na pestovnú činnosť a tlačia na rozpustenie v budúcom roku, čím sa stáva toto opatrenie z dlhodobého hľadiska neúčinné.

V súčasnosti je citelný spoločenský tlak na zabezpečovanie mimoprodukčných ES lesa, predovšetkým biodiverzity, ochrany prírody a rekreácie v lesoch.

Ekonomické nástroje na kompenzáciu mimoprodukčných ES v SR (úľavy na dani z lesných pozemkov, náhrady za obmedzovanie vlastníckych práv, rozdiel výnosov normálneho a osobitného obhospodarovania pri vyhlásení lesov osobitného určenia, platby zo štátneho rozpočtu na mimoprodukčné služby lesa, environmentálne platby na opatrenia predpísané európskym programom NATURA 2000), ktoré boli identifikované ako možné platby za ES boli predbežne bez potvrdenia empirickým zisťovaním posúdené podľa viacerých kritérií: blízkosť konceptu platieb za ES, potenciálna účinnosť a skutočná účinnosť (ŠÁLKA a kol., 2019). Na základe analýzy možno konštatovať, že súčasné ekonomické nástroje lesníckej politiky len veľmi nedostatočne spĺňajú podmienky efektívnych platieb za netrhové mimoprodukčné ES.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Nekompenzovanie strát na majetku z dôvodu prírodných katastrof môže z dlhodobého hľadiska viesť k zníženiu schopnosti zabezpečiť dlhodobú ekonomickú, ale aj ekologickú a sociálnu udržateľnosť lesných majetkov, ktoré sú dokumentovateľné stratami z majetku a neschopnosťou prirodzenej reprodukcie na lesných majetkoch.

Dôsledok neuplatňovania platieb za netrhové mimoprodukčné ES lesov, alebo nižšej účinnosti súčasných ekonomických nástrojov, by sa prejavil zvýšeným tlakom na produkciu trhových produktov z lesov, pomocou ktorých by lesné podniky kompenzovali nezaplatený zvýšený dopyt po netrhových mimoprodukčných službách lesa. To by malo dôsledky pre trhy dreva a lesnícke služby, ako aj konkurencieschopnosť LH (pozri podkap. 2.2.1, 2.2.4, 2.2.5). Ďalej by neexistencia efektívnych platieb viedla k zvyšovaniu úrovne konfliktu LH s rôznymi spoločenskými skupinami.

Vízia riešenia problému

Na základe identifikácie problémov a ich analýzy možno definovať nasledovné odporúčania:

- uskutočniť analýzu dopadov prírodných katastrof na lesné majetky a analýzu účinnosti existujúcich ekonomických nástrojov na zabezpečenie trvalej udržateľnosti lesných podnikov postihnutých kalamitami,
- zlepšiť implementačnú účinnosť tvorby rezervy na lesnú pestovnú činnosť tak, aby kompenzovala straty substancie lesných majetkov postihnutých kalamitami a vytvoriť mix účinných ekonomických nástrojov na zabezpečenie trvalej udržateľnosti lesných podnikov postihnutých kalamitami,
- finančné nástroje na odstraňovanie škôd spôsobených prírodnými katastrofami (vietor, sucho, námraza, zosuvy) a obnovu poškodených lesných ekosystémov a súvisiacej infraštruktúry (lesná cestná sieť, rekreačná infraštruktúra) budú predmetom samostatnej analýzy,
- uskutočniť analýzu spoločenských požiadaviek na mimoprodukčné ES, konfrontovať ich so súčasnou kategorizáciou a funkčnou typizáciou lesov a vytvoriť predpoklady na artikuláciu spoločenských požiadaviek na plnenie mimoprodukčných ES lesov,
- vytvoriť dlhodobé a konzistentné komunikačné mechanizmy o význame platieb za netrhové mimoprodukčné ES so zainteresovanými spoločenskými skupinami,
- uskutočniť analýzu existujúcich ekonomických nástrojov na zabezpečenie mimoprodukčných ES a vytvoriť nové efektívne nástroje na ich zabezpečenie.

2.3 PROBLÉMOVÝ OKRUH SPOLOČENSKÝ

2.3.1 Vlastnícke vzťahy a priority súkromných a spoločenstvých vlastníkov lesov

Táto podkapitola sa prioritne zaoberá problémom transformácie vlastníckych a užívacích vzťahov k lesným pozemkom. Zväčša drobní vlastníci súkromných lesov však čelia *špecifickým problémom aj pri obhospodarovaní ich lesného majetku*.

Najmä neustály nárast požiadaviek spoločnosti na plnenie ES vyvoláva nároky na navyšovanie niektorých výkonov v lesníckych činnostiach, na prispôbenie obhospodarovania lesov požiadavkám ochrany prírody, čo v prípade malých a stredných súkromných lesných podnikov môže byť ekonomicky neúnosné. Ich zástupcovia takisto žiadajú podpory či náhrady za ujmy a škody na ich majetku spôsobené prírodnými kalamitami.

V novembri 2018 prijali zástupcovia drobných súkromných vlastníkov poľnohospodárskej lesnej pôdy rezolúciu (ako členovia Únie regionálnych združení vlastníkov nešťátnych lesov Slovenska), v ktorej poukázali na existenciu svojich dlhodobo neriešených problémov⁴. Strategické priority nešťátneho sektora vo vzťahu k príprave strategického plánu Spoločnej poľnohospodárskej politiky 2021 – 2027 (pozri podkap. 3.2.5) boli prijaté na sneme Únie v Makove 27. 10. 2019. Podľa týchto dokumentov zlepšenie využitia lesných zdrojov a zvýšenie konkurencieschopnosti a ekonomickej životaschopnosti malých a stredných lesných podnikov je možné dosiahnuť navrhnutými podporami z verejných zdrojov, ktoré by mali byť zamerané najmä na:

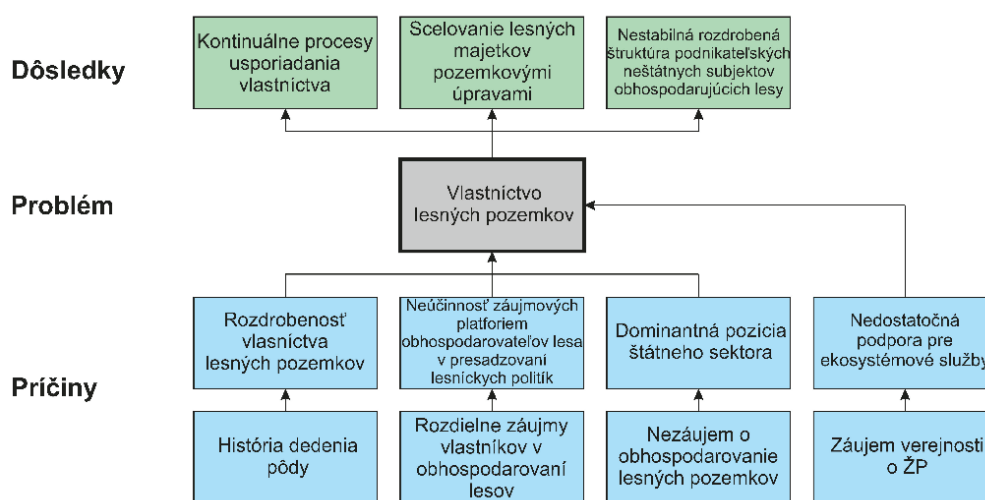
- združovanie nešťátnych obhospodarovateľov lesa na báze odbytových organizácií producentov drevnej hmoty a podporu informačných a vzdelávacích aktivít,

⁴ <http://privlesy.sk/rezolucia-unie-pre-zelensie-slovensko/>

- obnovu poškodených lesov a ochranných a obranných opatrení v lesných porastoch ohrozených škodlivými činiteľmi,
- rekonštrukcie poľnohospodársky nevyužívaných plôch na produktívne agrolesnícke systémy alebo pasienkové lesy,
- budovanie infraštruktúry, najmä dopravnej a vodnej a podporu nákupu ekologických technológií a využívanie informačných a komunikačných technológií,
- diverzifikáciu činností umožňujúcich obchodovanie s nedrevnými produktmi lesa a službami.

Podporu malých a stredných podnikov je možné dosiahnuť aj cez posilnenie kvality odborného obhospodarovania lesov zo strany štátu (prostredníctvom činnosti odborného lesného hospodára), zvýšenie kvality a dostupnosti poradenstva pre vlastníkov pôdy a pod. Vhodným nástrojom a opatreniam sa bude venovať pozornosť pri tvorbe NLP SR 2021 -- 2030 a jeho akčného plánu.

Štruktúrácia problému – vlastníctvo lesných pozemkov

Obr. 13: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov problému vlastníctva lesných pozemkov

Identifikácia problému

Posledne dostupné informácie o transformácii vlastníckych a užívacích vzťahov k lesným pozemkom so stavom k 31. 12. 2017 sú predmetom osobitnej správy schválenej poradou vedenia MPRV SR 25. 7. 2018. Transformácia (reprivatizačný proces) sa dotýka najmä lesných pozemkov pôvodne v roku 1991 užívaných, v súčasnosti obhospodarovaných štátnymi organizáciami LH.

Dlhodobé kolektívne užívanie pôdy a doteraz nedokončené pozemkové úpravy spôsobilo problémy pri riešení najmä priestorového a funkčného usporiadania vlastníctva. Súčasná situácia je charakteristická rozdrobenou štruktúrou neštátnych subjektov obhospodarujúcich lesy.

Príčiny problému

Problém rozdrobeného vlastníctva lesných pozemkov vznikol dlhoročne z dôvodov uplatňovania uhorského systému dedenia pôdy s delením pozemku rodičov na všetky pozostalé deti rovným dielom. Počet vlastníkov tak rástol a neustále rastie. V krajinách, kde sa uplatňoval rakúsky systém, v ktorom pozemok prechádzal iba na jedného, spravidla najstaršieho potomka, tieto problémy nenastávali. Po roku 1948 vstúpil do platnosti v SR rakúsky systém, ale prijatím zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom, ktorým sa riešili nároky oprávnených osôb nespádajúcich pod zákon

o pôde, bol zrušený princíp rakúskeho dedenia. Vlastníctvo k pozemkom sa navracalo dedičom (ak dedil len jeden dedič v rodine), osobám, ktorým majetok neoprávnene prepadol neoprávněným vyvlastnením, politickou perzekúciou a podobne.

Uplatňovaním zákonov riešiacich *nápravu krívd vzniknutých v období rokov 1948 – 1989* sa začal zložitý a dlhotrvajúci proces, ktorého výsledkom je prinavrátanie 94 % výmery lesných pozemkov z celkovej výmery, o prinavrátanie ktorej vlastníci požiadali. Tento proces je spojený s mnohými komplikáciami, spôsobenými nielen osobitosťami usporiadania vlastníctva, ale najmä s osobitosťami LH a s procesom prinavrátania užívacích práv k lesným pozemkom v zložitých vlastníckych vzťahoch.

Navyše drobní vlastníci, tým že *roky nehospodárili so svojou pôdou*, často ani nemajú záujem o jej obhospodarovanie, prípadne nevedia o svojich vlastníckych právach, čo spôsobuje štátnym organizáciám LH, ktoré na tejto pôde hospodária nemalé komplikácie, keďže si ju zo zákona musia prenajímať. Zložitým problémom pri navracaní lesných pozemkov je osobitosť ich evidencie podľa lesných porastov a nie podľa parciel. Tým dochádza pri navracaní vlastníctva ku komplikáciám, keďže nie sú jednoznačne vymedzené hranice vlastníctva a nie je možné používať bežné oceňovacie postupy hodnoty lesného majetku, čo spôsobuje problémy aj pri prenajímaní lesných pozemkov

Tab. 1: Rozdrobenosť vlastníctva lesných pozemkov

Kraj	Počet k.ú. pre PPÚ	Výmera extravilánu v ha	Z toho lesné pozemky v ha	Počet vlastníkov na jednu parcelu	Počet parciel na jedného vlastníka
BA	93	118 617	37 907	9,18	16,53
TF	310	335 877	56 932	10,24	17,26
TN	327	376 618	198 434	10,39	18,89
NR	411	539 442	90 920	8,52	17,37
ZA	367	591 368	346 718	18,41	34,17
BB	515	766 065	395 816	9,08	21,53
PO	634	717 101	381 527	15,25	29,08
KE	446	574 020	243 690	10,13	16,67
SR	3 103	4 019 108	1 751 944	11,91	22,61

Zdroj: Návrh opatrení na urýchlené vykonanie pozemkových úprav v SR, 2019

Štátne organizácie LH obhospodarujú lesné pozemky neštátneho sektora na základe ustanovení zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov a to na základe výkonu povinností povinnej osoby k lesným pozemkom, ku ktorým nebolo doteraz prinavrátané vlastníctvo. K 31. 12. 2017 bolo celkovo odovzdaných 989 204 ha a *výmera neodovzdaných lesných pozemkov bola 162 233 ha* (0,08 % z celkovej výmery lesných pozemkov SR). V obhospodarovaní štátnych organizácií LH je 66 856 ha lesných pozemkov vo vlastníctve fyzických osôb a právnických osôb, ktoré si svoje práva uplatnili a sú v riešení a 95 377 ha tvoria pozemky neznámych vlastníkov, ktorých pobyt alebo vlastníci nie je známy, ako aj pozemky známych vlastníkov, ktorí si svoje práva k obhospodarovaniu lesných pozemkov doteraz neuplatnili. Priemerná výmera na jednu riešenú žiadosť je 0,58 ha.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Nenavrátané vlastníctvo k lesným pozemkom predstavujú väčšinou lesy malých výmer (enormná rozdrobenosť), s množstvom spoluvlastníkov na každej parcele, neidentický majetok v teréne, s hranicami nevytýčiteľnými bez geometrického zamerania, bez možnosti ich normálne využívať.

Nezáujem a neochota oprávnených osôb zdokladovať svoje žiadosti, združiť sa či prevziať užívacie práva sú takisto dôvodmi pomalého reštitučného procesu. Základným predpokladom pre dokončenie transformácie vlastníckych a užívacích vzťahov k lesným pozemkom sú teda *pozemkové úpravy*. V prípade ich neuskutočnenia sa nepodarí eliminovať rozdrobenosť pozemkov a vlastníckych vzťahov.

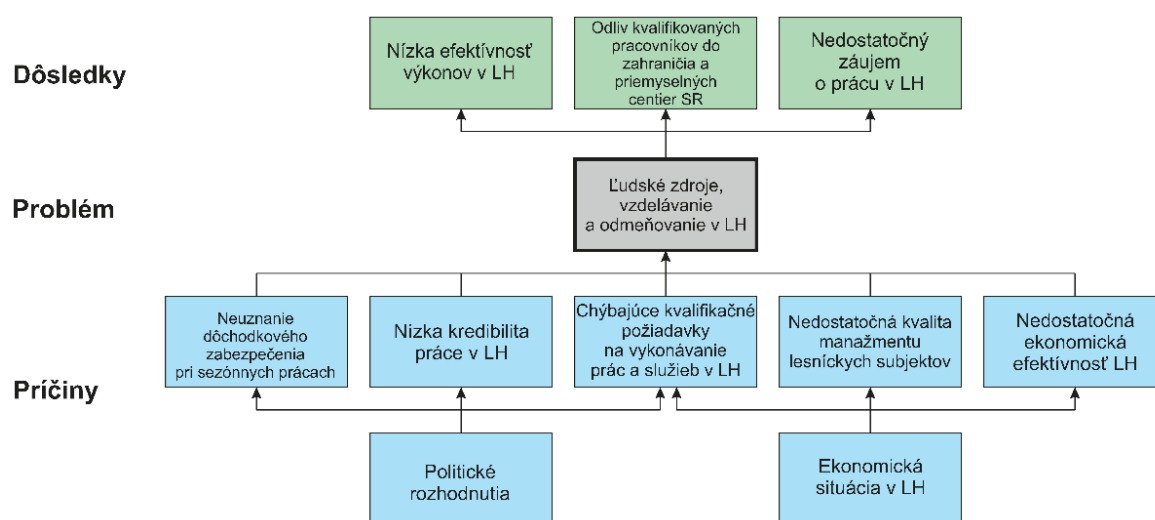
Vízia riešenia problému

Zákon č. 158/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, je aktualizovaným právnym rámcom na dokončenie pozemkových úprav. Jej cieľom je urýchliť a zjednodušiť tento proces. Prinavracaním lesných majetkov, vymedzením vlastníctva, pozemkovými úpravami možno dosiahnuť ciele súvisiace s vlastníctvom a funkčným využitím pôdy. Súčasnú situáciu v rámci existujúceho právneho rámca:

- uskutočnenie a dokončenie pozemkových úprav,
- personálne posilnenie príslušných organizácií vykonávajúcich činnosti s prinavracaním vlastníctva a scelovaním pozemkov,
- zjednodušenie administratívnych postupov nielen na úrovni prinavracania lesných majetkov, ale tiež v katastri, pri dedičskom konaní.

2.3.2 Ľudské zdroje v lesnom hospodárstve

Štruktúra problému

Obr. 14: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov problému ľudských zdrojov v lesnom hospodárstve

Identifikácia problému

Problematika ľudských zdrojov je kritickejšie dôležitá pre dosahovanie cieľov NLP SR 2021 – 2030. *Riadenie ľudských zdrojov v LH*, ktoré v sebe zahŕňa prípravu, rozvoj a využitie ľudského potenciálu v odbornej správe lesov, bude predmetom osobitnej, podrobnejšej analýzy počas tvorby stratégie.

Špecifikom riadenia ľudských zdrojov v LH je skutočnosť, že hlavné výrobné činnosti (pestovné práce, ťažba dreva) sú vo vysokej miere plnené *dodávateľsky* prostredníctvom externých subjektov.

V iných sektoroch sa bežne outsourcujú vedľajšie, nie hlavné činnosti. Prechod podniku LESY SR, štátny podnik na objednávanie si služieb vo všetkých činnostiach obhospodarovania lesa spôsobil najväčší pokles počtu zamestnancov, z ktorých sa len niektorí umiestnili v poskytovaní služieb pre LH. Tým poklesol stav pracovníkov v trvalom a aj v sezónnom pracovnom pomere od roku 1989 o takmer 50 %. *Nepriaznivý a nestabilný trend v zamestnanosti neustále pokračuje.* Prevažujúca ponuka pracovnej sily nie je vyvážená novými podnikateľskými aktivitami pracovníkov na základe odbornej kvalifikácie a odmeňovaním výkonov, naviazaných priamo na produkty a služby LH.

Nízke priemerné mzdy v LH sú výsledkom najmä nízkej dôchodkovosti rezortu. Ovplyvňuje ich aj značná nerovnomernosť potreby práce v určitých obdobiach roka a nízka technická úroveň výroby, vysoký podiel manuálnej práce v prírodných podmienkach.

Legislatívne sa ani prijatím zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov odborné lesnícke vzdelávanie nedoriešilo tak, aby bolo podmienkou *funkčného a platového postupu* získanie oprávnenia pre výkon odborných pracovných pozícií v podnikoch LH. Potreba mať požadovanú kvalifikáciu v LH sa nepremiata do požiadaviek pre výkon odborných pracovných činností, do interných smerníc lesných podnikov, či do kolektívnych zmlúv.

V rámci LH sa na základe zákona o lesoch a zákona o lesnom reprodukčnom vzdelávaní pre výkon niektorých pracovných pozícií ako viazané činnosti podľa zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní, vyžaduje osvedčenie o odbornej spôsobilosti len pre:

- vyhotovovanie programov starostlivosti o lesy (§ 42 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov),
- činnosť odborného lesného hospodára (§ 47 ods. 4 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov),
- zber, spracúvanie, skladovanie, pestovanie a uvádzanie do obehu reprodukčného materiálu lesných drevín (§ 24 zákona č. 217/2004 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),
- podľa ustanovení všeobecných legislatívnych predpisov sa v LH vyžaduje špeciálne vzdelanie pre tvorbu znaleckých posudkov a pre poradenstvo.

Príčiny problému

Príčiny nepriaznivej a nestabilnej zamestnanosti v pôdohospodárstve spočívajú hlavne v *dlhodobom útlme výroby, ktorý je spojený s jej reštrukturalizáciou, celkovým nesúladom medzi zdrojmi pracovných síl a dopytom, regionálnymi rozdielmi, nezaujmom o manuálnu prácu a problémami ich vzdelanostnej a vekovej skladby.* Tak, ako je spomenuté v iných častiach tejto vstupnej správy, problémom LH SR je v súčasnosti dominantné postavenie odberateľov surového dreva na základe prebytku niektorých sortimentov (vplyvom náhodných ťažieb) a nedostatok domácich spracovateľov kvalitných guľatinových sortimentov. Tým sa vytvára nepriaznivá situácia na trhu práce. Klesajúca cena práce a služieb *nevytvára podmienky pre záujem o prácu v lese* (pozri aj podkap. 2.2.1). V LH pre pracovníkov neexistujú benefity porovnateľné s inými odvetviami a neexistuje podpora sezónnosti prác napr. zápočtom pracovných dní bez mzdy alebo pri podpore či sociálnych dávkach.

Na rozdiel od iných štátov EÚ, v SR *nie je zosúladená potreba odbornej lesníckej výchovy s požiadavkami trhu práce* na žiadané robotnícke i technicko-hospodárske profesie v intenciách nárokov a kritérií na vzdelanie. V súčasnosti sa preferuje prístup, v rámci ktorého firmy predávajúce nové technológie ponúkajú zaškolenie na obsluhu mechanizmov ako súčasť ceny obstarania. Na základe skúseností zo zahraničia je potreba odborného vzdelávania a poradenstva kľúčovou vo vzťahu k posilneniu sociálnych a ekonomických aspektov TUOL.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Nízka adaptabilita na lokálne požiadavky trhu práce vyplýva z obmedzených možností mobility bývalých pracovníkov LH (obhospodarovanie krajiny nepodporuje mobilitu obyvateľov), čo má za následok migráciu z vidieckej krajiny. Ani politika podpory v nezamestnanosti a stimuly pre pracovný trh nie sú postavené na politike priaznivej pre zelenú ekonomiku vidieka. Pracovníci v LH nie sú viazaní pre výkon činností povinnosťou mať viazanú živnosť (teda mať odborné vzdelanie). Tým, že na nich nie sú kladené kvalifikačné požiadavky, nedosahujú kvalitatívne a kvantitatívne štandardy v lesníckych činnostiach, preto v mnohých prípadoch predstavujú neefektívnu pracovnú silu. Podpora vidieckeho trhu práce v SR nie je zabezpečená cielene cez politiky rezortov, miest a obcí tak aby vznikli napríklad aktivity na podporu rekreácie a turistiky, o ktoré má záujem verejnosť.

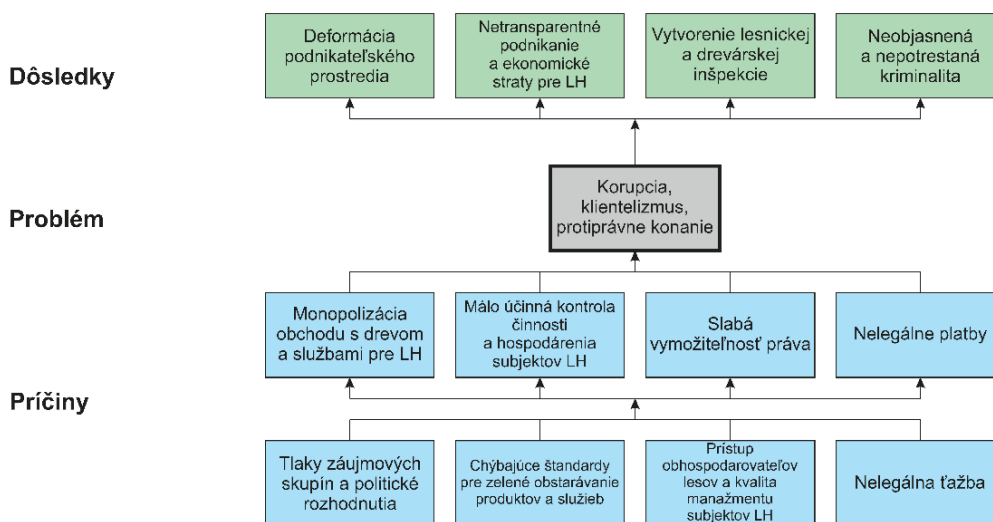
Vízia riešenia problému

LH ako neoddeliteľná súčasť pôdohospodárstva a politiky vidieka napĺňa ciele Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a národných plánov rozvoja vidieka a pôdohospodárstva. S tým súvisí aj posilňovanie sociálnych funkcií vidieckej krajiny, a to *zvyšovaním zamestnanosti najmä cez diverzifikáciu ekonomických aktivít a rozvoj služieb nadväzujúcich na LH*, ako aj zvýšením úrovne dôchodkov vo vidieckych a horských oblastiach. Zároveň je úlohou politik v pôdohospodárstve vytvárať podmienky pre elimináciu vzniku sociálnej exklúzie. *Možnosti financovania inováčných projektov diverzifikácie výroby sa však zatiaľ v LH dostatočne nevyužívajú.* Obyvatelia vidieckych sídiel nemajú v súčasnosti zabezpečený tzv. „viacnásobný“ príjem z činnosti na pôde alebo odvođených aktivít ako napr. zelený cestovný ruch, farmársky spôsob obhospodarovania pôdy (poľnohospodárska aj lesná pôda), rôzne remeselnícke činnosti zvyšujúce zamestnanosť, pretože sú založené na zvýšenom podiele ručnej práce. V našich podmienkach nebol vybudovaný systém podpory hospodárenia vlastníkov na pôde v závislosti od potreby udržať obyvateľstvo na vidieku, a tým si zaistiť kultúrnu krajinu, ako ju mnohokrát obdivujeme v krajinách EÚ. V LH neexistujú podporné programy pre zvýšenie odbornosti najmä z hľadiska ochrany prírody a podpory zamestnanosti tak, ako je to v poľnohospodárstve. Možným nástrojom by bola práve *cielená podpora pre vznik pracovných miest na vidieku prioritne v menej rozvinutých okresoch prostredníctvom nástrojov daňových úľav, odvodového zaťaženia a podobne.*

Dlhodobým cieľom v oblasti vzdelávania je *zabezpečiť súlad medzi vedomosťami a skúsenosťami s potrebami praxe*, možnosťami ich uplatnenia v rámci nárokov na vzdelanie v meniacich sa podmienkach riadenia a uplatňovaní nových technológií.

2.3.3 Korupcia a klientelizmus

Štruktúra problému

Obr. 15: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov korupcie a klientelizmu Identifikácia problému

Korupcia a klientelizmus zasahujú do každej oblasti verejného i súkromného života, sú to všadeprítomné problémy. V postkomunistických krajinách, ku ktorým patrí aj Slovensko, korupciu ešte aj v transformačnom období po zmenách vedúcich k demokratickému riadeniu spoločenského života, verejnosť aj naďalej toleruje. SR sa v rebríčku miery vnímania korupcie (CPI) umiestňuje okolo 60. miesta spomedzi 180 krajín. V roku 2011 prijala vláda SR Strategický plán boja proti korupcii SR⁵. Problematika otvorenej justície, otvorených dát, transparentnosti je obsiahnutá aj Akčnom pláne na posilnenie SR ako právneho štátu a v Akčnom pláne pre otvorené vládnutie v SR 2016 – 2019, ktorý je v pôsobnosti splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti. Agenda posilnenia transparentnosti vládnutia je aj v pôsobnosti podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu. Za úspešnosť boja proti korupcii a klientelizmu je však zodpovedný každý jednotlivec spoločnosti.

V LH sú korupcia a klientelizmus spájané s nezákonnou ťažbou dreva a jeho prepravou, spracovaním a obchodovaním v dodávateľskom reťazci. Na základe analýzy najbežnejších druhov korupcie a klientelizmu v LH možno ich výskyt zaznamenať vo forme *zneužitia moci na osobné obohatenie, prijímania úplatkov, neformálnych platieb* na úrovni ŠSSLH, Poľnohospodárskej platobnej agentúry, Slovenského pozemkového fondu, ale aj v podnikoch obhospodarujúcich lesy. S korupciou a klientelizmom je možné sa stretnúť pri pridelení dotácií, prenájme pôdy, verejnom obstarávaní, predaji prebytočného majetku vo vlastníctve štátu, zastupovaní v oblasti poľovníctva, predaji surového dreva, lesnom reprodukčnom materiáli, škôlkarstve a zalesňovaní a pri poskytovaní ďalších činností v LH. Niektoré medializované kauzy korupcie a klientelizmu v LH zhrnula napríklad aj „Správa z trasoviska“, ktorú pripravila skupina lesníkov výzvy „Odmietame“ v roku 2018⁶.

Príčiny problému

Problémy s korupciou a klientelizmom sťažuje v SR slabá vymožiteľnosť práva, dĺžka rozhodovacích konaní na všetkých úrovniach štátnej správy. Môže k nej viesť nadradenie rýchleho zisku z pred-

⁵ https://www.bojprotikorupcii.gov.sk/data/files/2231_8690.pdf

⁶ <http://odmietame.sk/sprava-z-trasoviska/>

ja dreva nad dlhodobý záujem TUOL. Priestor na korupciu a klientelizmus poskytuje aj výrazne dominantné postavenie niektorých obhospodarovateľov, spracovateľov a obchodníkov s drevom. Najmä dlhými konaniami na úrovni polície, súdov a nadväzne aj v ŠSLH sa vytvára situácia pre neobjasnenosť a nepotreštie nelegálnych ťažieb a iných prípadov porušenia zákonov.

Občania a médiá sa niekedy domnievajú, že hlavným zdrojom korupcie a klientelizmu v LH SR je nekontrolovaná alebo dokonca *nezákonná ťažba dreva*. Tak ako v iných oblastiach spoločenského života, je úlohou orgánov činných v trestnom konaní, aby každé podozrenie vyšetrili a potvrdili. Oveľa častejším problémom v Európe je však pôvod a obchodovanie s drevom z tretích krajín.

Na úrovni EÚ sa preto zaviedla povinnosť zahrnúť regionálny rozmer hodnotenia procesu ťažby dreva formou posúdenia súvislosti medzi existenciou netransparentných mechanizmov presadzovania práva v krajinách EÚ a v iných krajinách so zvýšeným vývozom z týchto krajín do EÚ. To v roku 2003 viedlo k prijatiu *Akčného plánu EÚ pre vymáhateľnosť práva, správu a obchod v LH (FLEGT)*, od ktorého účinnosti závisí aj boj proti podvodom a korupcii v celom dodávateľskom reťazci. Jeho cieľom je obmedziť nelegálnu ťažbu dreva posilnením TUOL a podporou obchodovania s legálne vyťaženým drevom. Neskôr bolo prijaté nariadenie EÚ č. 995/2010, ktoré ukladá povinnosť príslušným štátnym orgánom a účastníkom vnútorného trhu s drevom a výrobkami z dreva, zamedziť a zabrániť vstupu dreva z nezákonnej ťažby alebo výrobku z takéhoto dreva na vnútorný trh, pričom každý členský štát má povinnosť určiť príslušný orgán zodpovedný za vykonávanie tohto nariadenia a určiť sankcie za správne delikty v oblasti uvádzania dreva a výrobkov z dreva na vnútorný trh.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

V LH SR systémové riešenie je pre elimináciu klientelizmu a korupcie pri predaji dreva cez zákon č. 113/2018 Z. z. o uvádzaní dreva a výrobkov z dreva na vnútorný trh a o zmene a doplnení zákona č. 280/2017 Z. z. o poskytovaní podpory a dotácie v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka a o zmene zákona č. 292/2014 Z. z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov. Tento zákon implementuje aj nariadenie EÚ č. 2173/2005 a jeho vykonávacie nariadenia Komisie č. 1024/2008, ktoré ustanovuje podrobné pravidlá vykonávania FLEGT. Vzhľadom na potrebu zabezpečenia kontroly obchodníkov s drevom a výrobkami z dreva, dovozcov a fyzických osôb a právnických osôb uvádzajúcich drevo a výrobky z dreva na vnútorný trh z iných ako lesných pozemkov bola k 1. 7. 2018 zriadená *Slovenská lesnícko-drevárska inšpekcia*.

Vízia riešenia problému

Korupčné správanie v LH je veľmi zložitý problém a to kvôli možnosti nielen odcudzenia financií, zníženia príjmov do verejných financií podhodnotením sortimentov surového dreva, narušeniu trhových vzťahov, ale najmä kvôli možnosti *zneužiť optimálne využitie prírodných zdrojov a poškodiť prírodné prostredie*. Tým význam protikorupčnej politiky v LH naberá na dôležitosť.

V rámci rezortu bol prijatý v roku 2019 Protikorupčný program MPRV SR, ktorý sa týka aj organizácií v jeho zakladateľskej a zriaďovateľskej pôsobnosti. Obsahuje súbor krokov na predchádzanie korupcii riadením korupčných rizík a elimináciou vzniku a implementácie klientelizmu a korupcie. LESY SR, štátny podnik si zabezpečuje úlohy proti korupcii pre roky 2019 – 2023 zavádzaním systému manažérstva proti korupcii podľa normy ISO 37001:2016 (STN ISO 37001:2019).

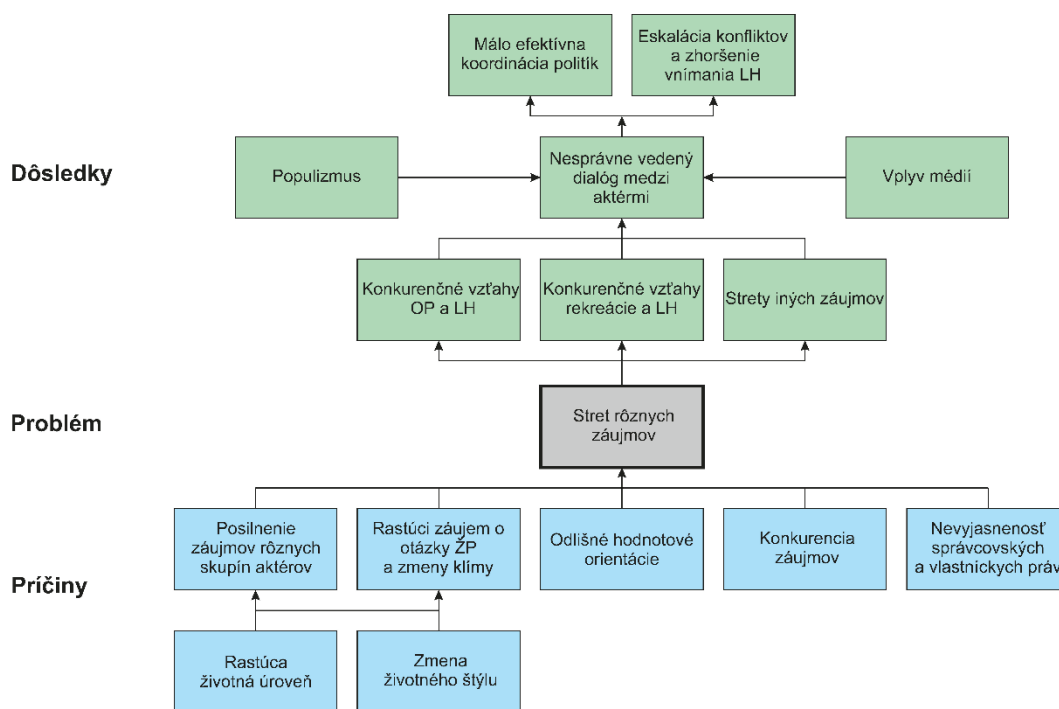
Riešenia s cieľom eliminácie vzniku korupcie a klientelizmu sa musia prijímať na inštitucionálnej horizontálnej a vertikálnej úrovni *rozpracovaním vlastných konkrétnych opatrení*. Príčiny aj dôsledky sa zjednodušene môžu pomenovať využívaním mocenských pozícií a nezaujmom o synergiu prijímania opatrení v rámci rezortov napr. pri daňovej politike, podpornej politike, zavedení štandardov

pre zelené verejné obstarávanie, prijímaní štandardov pre riešenie porušení lesného zákona a zákona o ochrane prírody krajiny a iné. Priority protikorupčnej politiky LH SR pre nápravu stavu musia byť:

- presadzovanie verejného záujmu zmenšovaním priestoru príležitostí pre korupciu,
- zlepšenie kvality legislatívneho a právneho prostredia, vymožitelnosť práva,
- zlepšenie podmienok na podnikanie v súlade so zachovaním rovnováhy medzi ekonomickými, sociálnymi a environmentálnymi cieľmi.

2.3.4 Stret rôznych záujmov v lesoch

Štruktúracia problému

Obr. 16: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov stretnutia rôznych záujmov v lesoch

Identifikácia problému

Ciele lesníckej politiky presadzujú multifunkčné TUOL, založené na teórii integrovaného LH. *Problém stretnutia záujmov vyplýva z konkurencie ekonomických, ekologických a sociálnych požiadaviek spoločnosti v lesoch a spôsobu ako ich jednotliví aktéri presadzujú.* Konkurenčné vzťahy medzi rôznymi záujmami vyplývajú z rôznych predstáv o tom, ako majú byť jednotlivé ciele zabezpečené. Snaha o presadenie sa rôznych skupín aktérov pri využívaní ES lesa, nie len LH, vedie zákonite ku stretnutiu týchto záujmov a snaha o ich harmonizáciu k spoločenským problémom.

Príčiny problému

Rôzne záujmy na využívaní lesov sú podporované často hodnotovými orientáciami a ideológiami jednotlivých skupín aktérov. V minulosti bolo LH chápané ako súčasť ochrany prírody, v súčasnosti je označované ako jeden z hlavných problémov ochrany životného prostredia v SR.

Verejnou sú najcitlivejšie vnímané *vzťahy vyplývajúce z rôznych predstáv LH a zástupcov ochrany prírody a biodiverzity k hospodáreniu v lese.* Hlavný konflikt nastáva pri využívaní drevoprodukčnej

funkcie lesov (výmery bezzásahových jadrových zón, t.j. v. stupeň ochrany prírody, majú dosiahnuť 158 945 ha do r. 2025 a 238 418 ha do roku 2030). V dôsledku zvyšujúcej sa životnej úrovne a zmeny životného štýlu sa spoločnosť viac zaujíma o otázky životného prostredia, zmeny klímy, ochrany biodiverzity a teda logicky aj o ES lesov.

Výrazne rastú požiadavky na rekreačné využitie lesov, najmä v okolí väčších sídel, kde *verejnosť využíva lesné prostredie na oddych a rekreáciu* a neželá si byť rušená činnosťou LH. Záujem o rekreáciu v lesoch nie je podložený údajmi z meraní návštevnosti v teréne. Podiel 9,7 % výmery lesov osobitného určenia určených na zabezpečenie rekreačnej funkcie nereflektuje dopyt spoločnosti vo vzťahu k rekreácii. Najväčší vplyv a najväčší potenciál priamo zabezpečiť optimálne plnenie ES pre verejnosť, a podnikateľský zisk vlastníkom a obhospodarovateľom lesa, má riešenie nevyjasnenosti správcovských a užívateľských práv.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Konkurenčné vzťahy LH a ochrany prírody sa realizáciou nových strategických zámerov v zmysle Stratégie environmentálnej politiky SR do roku 2030 posilnia. Má dôjsť k ďalšiemu nárastu bezzásahových území a obmedzujúcich podmienok pre LH, ktoré negatívne ovplyvnia rovnovážne poskytovanie ekonomických, ekologických a sociálnych služieb lesných ekosystémov. Orgány ochrany prírody a krajiny využívajú aj obmedzenia hospodárenia z dôvodu ochrany druhov (napr. hlucháňa) alebo biotopov vysoko nad rámec daného stupňa ochrany. Keďže neexistuje spoločná lesnícka politika na úrovni EÚ, je v kompetencii štátu definovať záujmy v lesoch. Prijatie konkrétnych krokov a aktivít k naplneniu cieľov Agendy 2030 je príležitosťou pre stanovenie verejného záujmu, ktorý bude podporovaný jednotne na úrovni štátu aj rezortov.

Verejnosť je v súčasnosti zameraná predovšetkým na zabezpečenie služieb zlepšujúcich blahobyt spoločnosti. Činnosti spojené s rekreáciou uvádzajú prieskumy ako najdôležitejšiu úlohu lesného ekosystému popri produkcii kyslíka a zlepšovaní kvality ovzdušia. Všeobecné právo vstupu do lesa ponúka možnosti využitia rekreačných služieb verejnosťou. Vlastník alebo správca lesa nemôže vylúčiť verejnosť z využívania lesa na rekreačné účely, naopak rekreácia sa stáva verejným záujmom, ktorému sa správca územia podriada. Z tohto využitia vyplývajú ďalšie obmedzenia pre využívanie ES. V záujme posilnenia rekreačného využitia sa hľadajú alternatívne spôsoby hospodárenia, na ktoré nadväzujú mechanizmy pre uplatnenie PES.

Nesprávne vedený dialóg o úlohách LH pre spoločnosť dáva priestor pre populizmus a médiá, ktoré ho využívajú na svoje ciele. Následkom je eskalácia konfliktov medzi LH a inými skupinami aktérov a celkové zhoršovanie vnímania LH verejnosťou. Chýba vzájomná komunikácia všetkých zainteresovaných strán v oblasti stretov medzi LH a inými skupinami aktérov. Riešenie konfliktov sa usku- točňuje skôr pomocou mocenského vplyvu, či presadením zákonov v parlamente.

Vízia riešenia problému

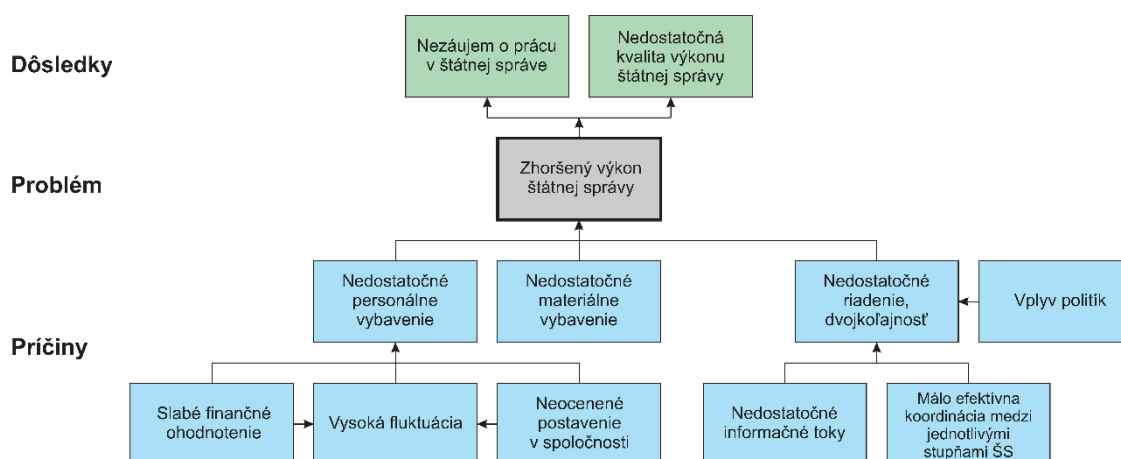
Na riešenie tohto problému je potrebné uplatniť koncepčný model politických nástrojov na zmierenie konfliktov, založený na ovplyvnení procesov a vzťahov a využiť odborný dialóg, transfer poznatkov vedy a výskumu, využiť výsledky v oblasti hľadania harmonizácie čiastkových záujmov a kompromisov. Existujú postupy pre hľadanie vhodnej integrácie rôznych záujmov v území. Ide najmä o *prehĺbenie medzirezortnej spolupráce* a o praktickú integráciu rôznych záujmov na využívaní a ochrane lesa medzi rôznymi rezortnými ministerstvami, odbormi a na nich naviazanými záujmovými skupinami. Riešením je zlepšenie koordinácie politík, nie len zosúladenie cieľov strategických dokumentov jednotlivých rezortov a legislatívy, ale aj metodických postupov tak, aby nedochádzalo k prekrytiu alebo rozporu právneho režimu. Potrebné je hľadať také spôsoby odstránenia rozporov,

ktoré povedú k akceptácii všetkými partnermi a nepovedú k novým konfliktom (prehodnotiť súčasnú sústavu CHÚ s cieľom reprezentatívnej ochrany druhov a biotopov, dokončiť zonáciu národných parkov v súčinnosti s vlastníkmi pozemkov, prepracovať systém funkcií lesov na ES s cieľom podporenia nových politík a podnikateľských modelov pre uplatnenie PES).

V záujme riešenia stretu záujmov pri využívaní lesa je nevyhnutné viesť dialóg s vlastníkmi a obhospodarovateľmi lesa a jednotlivými skupinami aktérov. Vhodnejší mix informačných politických nástrojov (vzdelávanie a budovanie povedomia, transfer výsledkov vedy a výskumu, participatívne plánovanie územia) má za úlohu predchádzať vzniku konfliktných situácií v budúcnosti. Trvalo absentuje *spoločenské fórum o lesoch*, ktoré by disponovalo dostatočnou kredibilitou na to, aby mali zástupcovia LH aj ostatných zainteresovaných strán/aktérov záujem zúčastniť sa a diskutovať o svojich pozíciách.

2.3.5 Výkon štátnej správy

Štruktúracia problému

Obr. 17: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov zhoršeného výkonu štátnej správy

Identifikácia problému

ŠSLH má pre uplatňovanie lesníckej politiky centrálny význam. Jej úlohou je konať vo verejnom záujme podľa zásad štátnej lesníckej politiky. Výkon ŠSLH na prvom aj druhom stupni je od roku 2013 zabezpečovaný jednotlivými odbormi okresných úradov (49 pozemkových a lesných odborov a 8 odborov opravných prostriedkov), ako preddavkových organizácií Ministerstva vnútra SR. V roku 2018 bola vytvorená aj SLDI ako preddavková organizácia MPRV SR, ktorá vykonáva dozor a rozhoduje ako prvostupňový orgán o priestupkoch a iných správnych deliktach v súvislosti s uplatňovaním nariadenia EÚ o dreve (EÚTR).

Zhoršený výkon ŠSLH spojený s poklesom rozsahu vykonávanej dozornej činnosti, pretrváva už niekoľko rokov. Zo zákona sú dané ŠSLH kompetencie, ale úroveň výkonu ŠSLH je obmedzená súčasným organizačným usporiadaním, nedostatočným riadením a vybavením na úradoch.

Z rozborových štandardov okresných úradov o výkone ŠSLH nie je možné identifikovať hlavné trendy a problémy, ale umožňujú získať obraz o druhu a objeme konaní (23 – 25 tis. konaní ročne), ktoré štátna správa LH vykonáva. V súvislosti s novelizáciami zákona o lesoch a zákona o ochrane

prírody a krajiny je *predpoklad nárastu zataženia* ďalšou administratívou, poradenskou činnosťou a záujmom o poskytovanie informácií. Okrem toho musí svoje kompetencie a pozície obhajovať v strete s inými (napr. štátnou správou ochrany životného prostredia).

Príčiny problému

Podstatnou mierou ovplyvňuje kvalitu výkonu štátnej správy a štátneho dozoru v lesoch a v oblasti uvádzania dreva a výrobkov z dreva najmä *nedostatok zamestnancov a ich odborná pripravenosť*. Získať a udržať zamestnancov (od 1. 10. 2013 do 31. 8. 2018 odišlo zo ŠSLH 59 zamestnancov) je v niektorých regiónoch kritické, vzhľadom na nezáujem o voľné pozície, slabé finančné ohodnotenie a neocenené postavenie štátneho zamestnanca v spoločnosti. Ani súčasný počet zamestnancov SLDI (28) nepostačuje pokryť celé územie SR tak, aby sa štátny dozor v oblasti uvádzania dreva a výrobkov z dreva vykonával efektívne.

Úroveň materiálo-technického vybavenia v ŠSLH je ovplyvnená nedostatkom finančných zdrojov na potrebné základné vybavenie. *Chýbajú potrebné technológie* (napr. elektronické priemerky, tablety s mobilným internetovým prepojením pre prácu s LGIS, GPS prístroje, terénne motorové vozidlá), ale aj IKT a lesnícke rovnošaty. Podobne ani SLDI nedisponuje špeciálnou technikou ktorú potrebuje na výkon svojich kompetencií, čo následne spôsobuje problém s uplatňovaním oprávnenia zadržať drevo a výrobky z dreva.

Orgány špecializovanej štátnej správy na úseku LH a poľovníctva boli v roku 2013 začlenené do štruktúr okresných úradov, čiže pod kompetenciu MV SR. Rozdelením vplyvu pri riadení výkonu ŠSLH medzi MV SR a MPRV SR, *došlo k zásadnému narušeniu kontinuity riadenia ŠSLH*. MPRV SR riadi ŠSLH po odbornej stránke, ale bez kompetencií a nástrojov na personálne riadenie a dobudovanie tohto úseku štátnej správy. Výkon ŠSLH sťažuje aj skutočnosť, že na pozemkových a lesných odboroch okresných úradov nie sú vytvorené nižšie úrovne priameho riadenia (oddelenia, referáty), prostredníctvom ktorých by bolo možné zabezpečiť priamy tok informácií v rámci všetkých orgánov ŠSLH. Osobitnou oblasťou je externý vplyv rôznych politík na personálne otázky a riadenie úradov (napr. podmienky odbornosti zamestnancov ŠSLH).

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Nezáujem o prácu v ŠSLH je dôsledkom kombinácie viacerých príčin. Slabé finančné ohodnotenie a nedocenené postavenie štátneho zamestnanca nie je špecifikum pre ŠSLH. Tento stav je dôsledkom celkového demografického a spoločenského vývoja v SR. Klesá počet absolventov lesníckych škôl, mladí ľudia pracujú v rámci voľného pracovného trhu v zahraničí, chýbajú motivačné stimuly pre zvýšenie atraktívnosti práce v štátnej správe. Dôsledkom zhoršeného výkonu štátnej správy (z finančných, technických aj spoločenských dôvodov) je slabý záujem až demotivácia trvalo pracovať v ŠSLH, najmä v regiónoch kde je dostatok atraktívnejších pracovných pozícií (z pohľadu platových a zamestnaneckých benefitov).

Neefektívne a roztrieštené riadenie štátnej správy komplikuje adekvátnu reakciu na aktuálne výzvy v praxi (napr. zabezpečovanie ES, riešenie vlastníckych a užívateľských práv, poľovníctva), čoho *dôsledkom je nedostatočná kvalita výkonu ŠSLH*. Táto skutočnosť spôsobuje nielen ohrozenie plnenia cieľov lesníckej politiky, ale aj konflikty s rôznymi záujmovými skupinami a kritiku spoločnosti.

Vízia riešenia problému

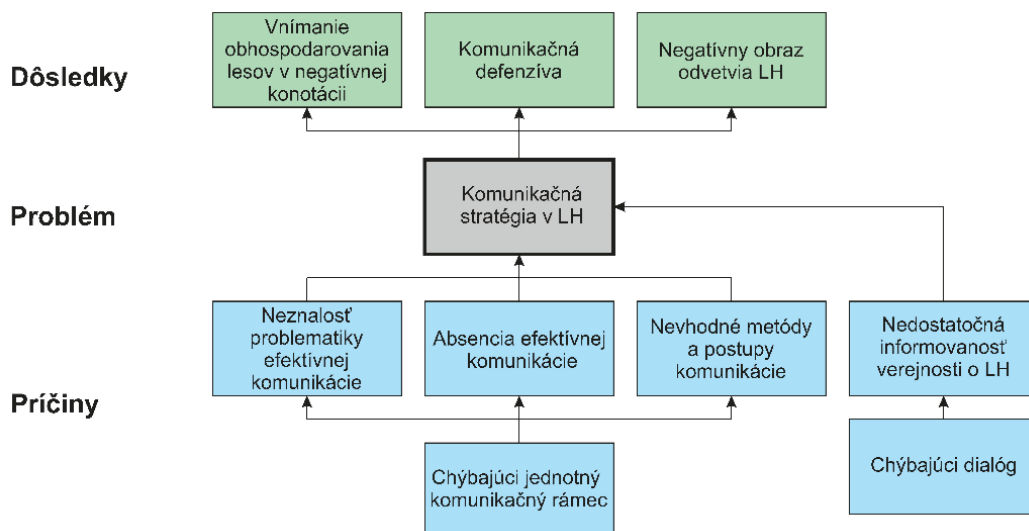
V súčasnosti nie je dostatok empirických údajov pre referenčný rámec o fungovaní ŠSLH. Aktuálne je implementovaný MV SR projekt „Určenie systematizácie počtu zamestnancov podľa jednotlivých odborov okresných úradov a prehodnotenie ich platového zaradenia respektíve zjednotenie ich pla-

tového zaradenia podľa vykonávaných činností“. Výstupom dotazníkového prieskumu vykonaného na úradoch analytickým útvarom MV SR je *návrh optimalizácie ŠSLH* vychádzajúci z garancie služby štátu občanom za súčasného zefektívnenia práce zamestnancov ŠSLH. Predpoklad je navýšenie počtu štátnozamestnaneckých miest (o 15) a celkové zvýšenie výdavkov na platy a materiálno technické vybavenie pozemkových a lesných odborov okresných úradov (o cca 3 mil. EUR).

Pre návrh riešení, ktorých implementácia zabezpečí zlepšenie výkonu ŠSLH je potrebné doplniť ďalšie analýzy v súčinnosti s MV SR. Sústrediť sa je potrebné na *motivačné opatrenia a zlepšenie procesov* (zabezpečenie krytia zvýšených nákladov na mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné vyrovnania, vypracovanie nových rozborových štandardov za účelom skvalitnenia riadenia a hodnotenia orgánov ŠSLH, zlepšenie informačného toku a komunikácie orgánov ŠSLH, materiálno-technické vybavenie).

2.3.6 Komunikačná stratégia lesného hospodárstva

Štruktúra problému

Obr. 18: Vymedzenie komplexu príčin a očakávaných dôsledkov problému komunikačnej stratégie LH

Identifikácia problému

V SR má aktívna komunikácia s verejnosťou, a to hlavne prostredníctvom masmédií, čoraz väčší význam v štátnych i neštátnych lesníckych organizáciách. V 90-tych rokoch minulého storočia sa takejto komunikácii na úrovni jednotlivých lesníckych subjektov, dokonca ani na úrovni ŠSLH nevenovala takmer žiadna pozornosť. Zaznamenali sa len *ojedinelé, nesystematické a nekoordinované aktivity*, pričom LH sa dlhodobo spoliehalo na pozitívne vnímanie lesníctva širokou verejnosťou. Nedostatočný kontakt s verejnosťou spočíval aj v nedostatočnej ústretovosti predstaviteľov pri zabezpečení pravidelného a operatívneho kontaktu s rozličnými médiami.

Napriek určitému zlepšeniu je aj v súčasnosti situácia v tejto oblasti stále pomerne problematická, pretože *komunikácia s verejnosťou nemá dlhodobý charakter, nie je na úrovni odvetvia konzistentná ani vhodne orientovaná na cieľové skupiny*. Z toho vyplývajúca nedostatočná informovanosť verejnosti o LH je značným problémom.

Príčiny problému

Jednotlivé subjekty pôsobiace v odvetví LH napriek svojmu potenciálu nevyužívajú svoje možnosti aktívne komunikovať s rôznymi záujmovými skupinami, a to aj napriek tomu, že tu existuje obrovský potenciál k tomu, aby bol celý LDS vnímaný pozitívne. Komunikácia (obzvlášť v mnohých neštátnych lesných podnikoch) je relatívne málo rozvinutá. Príčiny možno vidieť v troch oblastiach:

- a) u niektorých lesníckych subjektov *absentuje akákoľvek vedomosť o možnostiach komunikácie* (tieto subjekty ani nevedia, že musia, resp. by mali komunikovať),
- b) časť lesníckych subjektov si *uvedomuje potrebu komunikácie, ale nedisponujú primeranými spôsobilosťami* v tejto oblasti (tieto subjekty vedia, že treba komunikovať, ale nevedia ako na to),
- c) časť lesníckych subjektov sa síce snaží komunikovať, ale využíva *nevhodné metódy a postupy komunikácie* (tieto subjekty vedia, že treba komunikovať, v skutočnosti aj komunikujú, no komunikujú nevhodne).

Príčinou komunikačných problémov v konečnom dôsledku je *absencia jednotného komunikačného rámca* na úrovni odvetvia LH, teda absencia komunikačnej stratégie. V tomto smere sa výrazne prejavuje aj *chýbajúci dialóg medzi zainteresovanými stranami*.

Dôsledky na lesné hospodárstvo

Celé odvetvie LH (lesné podniky i subjekty štátnej správy) je dnes často v *komunikačnej defenzíve*. Komunikácia predstavuje pre LH osobitnú výzvu, keďže verejnosť (resp. jednotlivé záujmové skupiny) si vo všeobecnosti nie je vedomá významu TUOL ani možností, akými odvetvie LH prispieva k ekologickému hospodárstvu a biohospodárstvu. Ako príklad možno uviesť výsledky prieskumu Eurobarometra z roku 2015 o vnímaní výhod lesov verejnou (Special Eurobarometer 440), z ktorých vyplýva potreba lepšej komunikácie o dôležitosti TUOL.

Negatívny obraz LH v očiach verejnosti, resp. vnímanie samotného aktívneho obhospodarovania lesných zdrojov v negatívnej konotácii často pramení z toho, že lesov sa týkajú rôzne prierezové otázky politiky, ktorých ciele sa niekedy líšia. *Rastúce požiadavky na lesy* a ich ohrozenia si vyžadujú aktívnu reakciu na výzvy a príležitosti, ktorým LH čelí s cieľom stimulácie rastu v oblasti účinnosti energií a prírodných zdrojov, surovín, logistiky, štrukturálnej adaptácie, inovácií, vzdelávania, odbornej prípravy a zručností, medzinárodnej hospodárskej súťaže, politiky v oblasti klímy po roku 2020 a informačných a komunikačných prostriedkov. Na dosiahnutie politickej súdržnosti a konzistentnosti je preto nevyhnutná koordinácia, spolupráca a komunikácia.

Vízia riešenia problému

Potrebu implementácie komunikačných aktivít v najširšom zmysle slova podporujú aj strategické dokumenty LH na národnej, európskej, ale aj globálnej (medzinárodnej) úrovni. Aktuálna situácia si vyžaduje preto pripraviť komunikačnú stratégiu na úrovni celého LH, na základe ktorej budú môcť jednotlivé subjekty spracovávať rôzne námety na komunikačné kampane, a to vo vzťahu k rôznym záujmovým skupinám i vo vzťahu k širokej verejnosti. V tomto smere je potrebné:

- zlepšiť celkovú informovanosť verejnosti o lesoch a dreve vo všeobecnosti,
- prezentovať LH ako odvetvie národného hospodárstva, ktoré má nezastupiteľné miesto pri samotnom obhospodarovaní obnoviteľných prírodných zdrojov,
- prezentovať celý lesnícky stav ako zodpovednú skupinu aktérov, ktorá sa stará o lesné zdroje v záujme širokej verejnosti,
- zaviesť a podporovať vzdelávacie a poradenské systémy v LH s cieľom zlepšovať komunikáciu medzi majiteľmi lesov a verejnou,
- hľadať nové moderné témy a príležitosti tzv. progresívneho diania,

- zapájať do komunikácie čoraz viac zainteresovaných strán (nielen samotných profesionálov z LH), ktoré budú v budúcnosti pokračovať v proaktívnom prístupe ku komunikácii.

V konečnom dôsledku možno konštatovať, že *vhodná komunikácia v LH môže prispieť k zodpovednejšiemu a kvalitnejšiemu spravovaniu lesných podnikov aj k transparentne definovaným vzťahom medzi všetkými zúčastnenými aktérmi*. Dobre nastavené princípy komunikácie ochraňujú obhospodarovateľov a vlastníkov lesov, aj celú spoločnosť.

ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU LESNÍCKEJ POLITIKY

Lesnícka politika je typickým prípadom prierezovosti v tom zmysle, že na ňu významne vplyvajú a aj ona ovplyvňuje koncepcie a stratégie viacerých odvetví. Ide najmä o územný a regionálny rozvoj, hospodársky rozvoj, životné prostredie, poľnohospodárstvo, zamestnanosť, školstvo, výskum a inovácie. Text tejto kapitoly poskytuje stručný prehľad regulačného rámca – hlavných koncepčných a strategických dokumentov s vplyvmi a dopadmi na LH, porovnanie v medzinárodnom kontexte a popis cieľovej skupiny stratégie.

3.1 NADVÄZNOŠŤ NA EXISTUJÚCU STRATÉGIU – PRVÝ NÁRODNÝ LESNÍCKY PROGRAM

Verejná stratégia – NLP SR 2021 – 2030 nadviaže na platný Národný lesnícky program a jeho akčný plán, ktorý je platný do konca roku 2020.

Akčný plán je súbor projektov a aktivít, prostredníctvom ktorých majú byť naplnené ciele stratégie, akčný plán môže byť súčasťou stratégie alebo jej implementačného dokumentu, alebo sa môže jednať o samostatný dokument. *Opatrenie* je nástroj implementácie stratégie, prostredníctvom ktorého sú napĺňané jednotlivé ciele. Opatrenie môže mať podobu legislatívnych zmien, programov alebo projektov, investícií a finančných nástrojov, poskytovania informácií, vzdelávania a podobne.

Na zabezpečenie realizácie prvého NLP SR sa v roku 2008 vypracoval a v roku 2015 aktualizoval akčný plán (Uznesenie vlády č. 697/2015). Časový horizont stanovil do konca roku 2020. Úloha vypracovať nový NLP SR teda priamo vyplýva z rámca plnenia prvého NLP a jeho akčného plánu pre obdobie rokov 2015 – 2020. Vyhodnotenie plnenia akčného plánu k 31. 12. 2018 bolo schválené vládou SR na jej schôdzi dňa 12. 6. 2019⁷. Splnených bolo 46 z 83 opatrení, pričom najväčší pokrok sa dosiahol v oblasti zlepšovania a ochrany životného prostredia (17 splnených opatrení z 23 plánovaných) a posilňovania kooperácie, koordinácie a komunikácie (14 splnených opatrení zo 17 plánovaných). Ostatné opatrenia sa plnia priebežne a očakáva sa ich splnenie do konca roku 2020. Dôležitou súčasťou tvorby nového NLP SR 2021 – 2030 bude analýza splnenia opatrení akčného plánu 2015 – 2020, tak aby sa *zabezpečila nadväznosť a dosiahla čo najvyššia efektívnosť* vynaložených zdrojov.

Podrobný popis opatrení prostredníctvom ktorých budú jednotlivé strategické ciele NLP SR 2021 – 2030 naplnené, bude predmetom plánu implementácie (akčného plánu). Ten vymedzí konkrétny rámec implementácie stratégie vrátane časového a finančného plánu.

⁷ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23920/1>

3.2 ANALÝZA REGULAČNÉHO RÁMCA, PREHĽAD RELEVANTNÝCH STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV

SR je signatárom medzinárodných zmlúv, záväzkov, zásad a odporúčaní, ktoré sú v rôznej miere premietnuté do regulačného rámca SR. Ako členská krajina EÚ je povinná implementovať obsah relevantných dokumentov EÚ do právnych predpisov a politík v závislosti od definovanej záväznosti dokumentov. V otázkach udržateľnosti rozvoja, hospodárskej politiky, klimateckej zmeny, životného prostredia, energetickej politiky aj lesníckej politiky sú konkrétne riešenia a stanovenie cieľov *vo veľkej miere v kompetencii jednotlivých štátov*. Všeobecne platí, že v členských štátoch schopných racionálne formulovať a realizovať dlhodobé/strednodobé koncepcie a stratégie je miera efektívnosti riešenia problémov podstatne vyššia. Zohľadnenie objektívnych odborných poznatkov má takisto rozhodujúci význam z hľadiska úspešnosti koncepcií a plnenia strategických cieľov. Časté zmeny cieľov a najmä riešení na ich dosiahnutie vedú k zhoršovaniu spolupráce medzi jednotlivými odvetvami, nižšej účinnosti ich politík a celkovej efektívnosti využívania verejných zdrojov.

Zásadným politickým rámcem na národnej úrovni je programové vyhlásenie vlády. Ako uvádza programové vyhlásenie vlády SR na roky 2016 – 2020, cieľom politiky vlády je podpora rozvoja vidieka a zlepšovanie životných podmienok vidieckeho obyvateľstva. Vláda preto považuje pôdohospodárstvo, potravinárstvo a lesníctvo za strategické odvetvia hospodárskej politiky štátu.

Základnou súčasťou regulačného rámca sú *všeobecne platné predpisy*.

Primárne právne predpisy v odvetví LH:

- Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 113/2018 Z. z. o uvádzaní dreva na vnútorný trh v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli v znení neskorších predpisov

Súvisiace primárne právne predpisy:

- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov
- Zákon č. 97/ 2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 180/ 1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 229/ 1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a k inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 330/ 1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov

Sekundárne právne predpisy v odvetví LH:

- Vyhláška MPRV SR č. 226/2017 Z. z. o poskytovaní podpory v LH na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov
- Vyhláška MP SR č. 297/2011 Z. z. o lesnej hospodárskej evidencii
- Vyhláška MP SR č. 501/2010 Z. z., ktorou sa upravujú podrobnosti o produkcii lesného reprodukčného materiálu a jeho uvádzaní na trh
- Vyhláška MP SR č. 232/2006 Z. z. o vyznačovaní ťažby dreva, označovaní vyťaženého dreva a dokladoch o pôvode dreva (176/2011)
- Vyhláška MP SR č. 397/ 2006 Z. z. o lesnej stráži
- Vyhláška MP SR č.441/2006 Z. z. o skúške odbornej spôsobilosti na vyhotovenie PSL
- Vyhláška MP SR č. 451/2006 Z. z. o odbornom lesnom hospodárovi
- Vyhláška MP SR č. 453/2006 Z. z. o hospodárskej úprave lesa a ochrane lesa

Súvisiace sekundárne právne predpisy:

- Nariadenia vlády SR o územnej ochrane (9 národných parkov)
- Vyhlášky MŽP SR o územnej ochrane
- Vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- Nariadenia vlády SR o náhradách za obmedzenie bežného obhospodarovania pozemku (č. 7/2014 Z. z.)

3.2.1 Prehľad koncepčných a strategických dokumentov s vplyvmi na lesné hospodárstvo, rozdelené podľa odvetví na globálnej, EÚ a národnej úrovni

Udržateľný rozvoj a hospodárstvo – globálne a EÚ:

- Ciele udržateľného rozvoja – Agenda OSN 2030 (2016)
- Európa 2020 – stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu (2010)
- Stratégia EÚ pre dunajský región (2010)
- Plán prechodu (EÚ) na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050 (2011)
- Stratégia biohospodárstva EÚ [The EU Bioeconomy Strategy] (2012, aktualizovaná 2018)

Udržateľný rozvoj a hospodárstvo – na národnej úrovni:

- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR (2001)
- Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl za roky 2016 — 2021; nadväzujúci Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky sa pripravuje (2019)
- Koncepcia implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí (2017)
- Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 (2018)
- Návrh Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 (2019 v schvaľovacom konaní)

Zmena klímy – globálne a EÚ:

- Rámcový dohovor OSN o zmene klímy [United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC] (1997) a Kjótsky protokol (2005)
- Adaptácia na zmenu klímy: Európsky rámec opatrení (2009)
- Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy 2030 (2013)
- Parížska dohoda (2015); globálna dohoda o zmene klímy; cieľom je obmedziť rast globálnej teploty do konca storočia o maximálne 2 °C a podľa možnosti významne pod túto hodnotu, len o 1,5 °C v porovnaní s predindustriálnym obdobím

Zmena klímy – na národnej úrovni:

- Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (2014, aktualizovaná 2018); obsahuje samostatnú kapitolu „Lesníctvo“; aktuálne sa v gescii MŽP SR tvorí Národný akčný plán k tejto stratégii

Životné prostredie a energetická politika – globálne a EÚ:

- Dohovor o biologickej diverzite [Convention on Biological Diversity, CBD] (1993)
- Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES) (1975)
- Európsky dohovor o krajine [European Landscape Convention] (2004)
- Karpatský dohovor (2006)
- Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020 [EU Biodiversity Strategy to 2020] (2011)

- Stratégia Európa 2020 „Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje“ (2011)
- Akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo (2015)

Životné prostredie a energetická politika – na národnej úrovni:

- Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku (1997); aktualizovaná do roku 2020 (2014)
- Národný akčný plán pre zelené verejné obstarávanie (2016)
- Národný politický rámec pre rozvoj trhu s alternatívnymi palivami (2016); ukladá zahrnutie témy alternatívnych palív do všetkých relevantných stratégií a politík štátu
- Obehové hospodárstvo – budúcnosť rozvoja Slovenska (2019)
- Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky SR do roku 2030 (2019); Strategický dokument je rozdelený do troch oblastí: ochrana prírody vrátane vody, zmena klímy a ochrana ovzdušia a zelené hospodárstvo vrátane obehovej ekonomiky a odpadov. Stratégia má významné dopady na LH; napríklad predpokladá, že v prehodnotených národných parkoch zaradených do manažmentovej kategórie II podľa IUCN, budú jadrovú zónu tvoriť územia bez zásahov človeka, ktorých rozloha do roku 2025 dosiahne 50 % celkovej rozlohy národného parku a 75 % tejto rozlohy do roku 2030
- Stratégia nízkouhlíkového rozvoja SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050

Pôdohospodárstvo – globálne a EÚ:

- Spoločná poľnohospodárska politika na obdobie rokov 2021 – 2027 (pozri podkap. 3.2.5)

Pôdohospodárstvo – na národnej úrovni:

- Konceptcia rozvoja pôdohospodárstva SR na roky 2013 – 2020 (2013)
- Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 (2014)
- Stratégia výskumu inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR (RIS3); Doména „Zdravé potraviny a životné prostredie“ (2018)

Lesné hospodárstvo – globálne a EÚ:

- „The Forest Principles“ OSN (1992)
- Rozhodnutia Medzinárodného fóra OSN o lesoch [United Nations Forum on Forests, UNFF]
- Rezolúcie Ministerských konferencií o ochrane lesov Európy (Strasbourg 1990, Helsinki 1993, Lisabon 1998, Viedeň 2003, Varšava 2007, Oslo 2011, Madrid 2015)
- Akčný plán EÚ pre vymáhatelnosť práva, správu a obchod v lesnom hospodárstve [Forest Law Enforcement, Governance and Trade, FLEGT] (2003) a súvisiace Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 995/2010, ktorým sa ustanovujú povinnosti hospodárskych subjektov uvádzajúcich na trh drevo a výrobky z dreva [EU Timber Regulation, EUTR]
- Komunikačná stratégia EÚ pre lesy [EU Forest Communication Strategy] (2011)
- Nová stratégia lesného hospodárstva EÚ: pre lesy a rezort lesného hospodárstva [New EU Forest Strategy for forests and the forest-based sector] (2013) a správa EK o vyhodnotení pokroku pri vykonávaní stratégie lesného hospodárstva EÚ (2018)

Lesné hospodárstvo a poľovníctvo – na národnej úrovni:

- Národný lesnícky program SR (2007)
- Stratégia rozvoja lesníctva – strategické ciele do roku 2025 (2008)
- Národný program využitia potenciálu dreva SR (2013)
- Národný program ochrany lesných genetických zdrojov na roky 2015 – 2019 (2014)
- Konceptcia rozvoja poľovníctva v SR – národný program rozvoja poľovníctva a zachovania genofondu voľne žijúcej zveri (2017)

Posledné tri dokumenty patria do kompetencie MPRV SR – sekcia lesnícka a spracovania dreva. Z hľadiska ich obsahu a nadväznosti sú bližšie popísané v nasledujúcich odstavcoch.

3.2.2 Národný program využitia potenciálu dreva SR

Vypracovanie Národného programu využitia potenciálu dreva SR vyplýva z rozpracovania programového vyhlásenia vlády SR na roky 2012 – 2016 za oblasť pôdohospodárstva a rozvoja vidieka a to najmä v nadväznosti na presun kompetencií spracovania dreva z Ministerstva hospodárstva SR na MPRV SR v roku 2010, pričom takáto ucelená koncepcia chýbala. V tejto súvislosti MPRV SR vypracovalo návrh Národného programu využitia potenciálu dreva SR, ktorý svojou štruktúrou vymedzuje rámec riešenia problematiky LDS. Národný program využitia potenciálu dreva SR bol schválený vládou SR uznesením č. 492/2013.

Akčný plán Národného programu využitia potenciálu dreva SR bol schválený vládou SR uznesením č. 225/2014. V mesiaci december 2016 bol tento dokument vyhodnotený. Predkladaný materiál vyhodnocoval plnenie opatrení podľa rámcových cieľov akčného plánu za obdobie rokov 2014 – 2016. Vláda SR dokument vzala na vedomie uznesením č. 559/2016.

Napriek prijatým dokumentom v oblasti produkcie, spracovania a využitia dreva sa doteraz nereali-
zuje ucelená stratégia umožňujúca vytvorenie lepších podmienok pre rozvoj LDS.

3.2.3 Národný program ochrany lesných genetických zdrojov na roky 2015 – 2019

Upravuje oblasť ochrany a reprodukcie genetických zdrojov lesných drevín v súlade s platnými právnymi predpismi a medzinárodnými dohovormi. Dotvára tak organizačný rámec nevyhnutný pre efektívne a trvalo udržateľné využívanie genetických zdrojov lesných drevín v súlade s potrebami LH SR a zásadami TUOL. Hlavným cieľom je zachovať a reprodukovať genofond lesných drevín SR ako súčasť prírodného bohatstva štátu pre budúce generácie. Materiál bol schválený 31. poradou vedenia MPRV SR 3. 12. 2014. Hodnotenie plnenia sa odpočtuje na úrovni MPRV SR dvakrát za rok, k polroku a ku koncu roku.

3.2.4 KONCEPCIA ROZVOJA POĽOVNÍCTVA V SR

Cieľom koncepcie – národného programu rozvoja poľovníctva a zachovania genofondu voľne žijúcej zveri je zabezpečiť trvalo udržateľné obhospodarovanie a využívanie voľne žijúcej zveri, ochranu a zachovanie jej genofondu a zachovanie biodiverzity, v súlade so záujmami ochrany prírody a krajiny, pri rešpektovaní potreby ochrany poľnohospodárskej a lesnej výroby pred škodami spôsobenými zverou a pri zabezpečení ochrany zdravia a bezpečnosti občanov SR. Účelom koncepcie je stanoviť ciele v časovom horizonte rokov 2017 – 2030 tak, aby vo verejnom záujme bolo zabezpečené trvalo udržateľné, racionálne, cielavedomé obhospodarovanie a využívanie voľne žijúcej zveri a aby sa poľovníctvo zároveň rozvíjalo ako prirodzená súčasť života na vidieku. Vláda SR Koncepciu rozvoja poľovníctva v SR – národný program rozvoja poľovníctva a zachovania genofondu voľne žijúcej zveri schválila uznesením č. 548/2017.

3.2.5 Príprava Strategického plánu Spoločnej poľnohospodárskej politiky 2021 – 2027

MPRV SR v roku 2018 začalo pracovať na príprave Strategického plánu SPP 2021 – 2027, ktorého súčasťou budú aj podporné mechanizmy pre odvetvie LH. V rámci vstupných dokumentov boli pripravené Sektorová analýza, Kontextové indikátory s popisom ich stavu v podmienkach SR, SWOT analýza, ako aj Identifikácia potrieb, na podklade ktorých bude vyhotovená analytická štúdia – Intervenčná stratégia. Tento dokument by mal navrhnúť strategické smerovanie intervencií a malo by sa z neho vychádzať pri tvorbe vlastného Strategického plánu SPP 2021 – 2027 tak, aby bola zabezpečená efektívna alokácia intervencií s cieľom podporiť potravinovú bezpečnosť, rast konkurencieschopnosti sektora vrátane LH, rozvoj vidieckych oblastí a ochranu životného prostredia a prírodných zdrojov. LH sa dokáže identifikovať v rámci niekoľkých špecifických cieľov zadefinovaných v Článku 6 Návrhu nového nariadenia o strategických plánoch SPP, pričom najväčší predpokladaný príspevok je v oblasti adaptácie na zmenu klímy a zmiernení jej dosahov, ochrane biodiverzity, zlepšení plnenia ES, zachovaní a ochrane biotopov, ako aj v podpore udržateľného rozvoja a efektívneho riadenia prírodných zdrojov, ako sú voda, pôda, vzduch.

Pri príprave analytických dokumentov (ako aj v tejto Vstupnej správe) vyplynul, ako jeden z najzávažnejších problémov súčasnosti, zlý zdravotný stav lesných ekosystémov, ktoré sú čoraz viac ovplyvňované pôsobením škodlivých činiteľov, zmenou klimatických podmienok a extrémnymi prejavmi počasia. Významná časť intervencií bude z uvedeného dôvodu zameraná na presadzovanie mitigačných a adaptačných opatrení súvisiacich najmä s uplatňovaním postupov prírode blízkeho obhospodarovania lesov. Taktiež sa pri návrhu zamerania intervencií uvažuje s podporou zvyšovania vodozadržnej funkcie lesa a opatrení súvisiacich s akumuláciou vody v lesnej krajine, podporou zlepšenia stavu biotopov a druhov, najmä v rámci území sústavy NATURA 2000 a v územiach s vysokou prírodnou hodnotou, podporou diverzifikácie lesnej výroby smerom k nedrevným produktom a s podporou smerujúcou k zvyšovaniu efektívnosti výrobných faktorov v LH.

3.3 POROVNÁVACIA ANALÝZA V MEDZINÁRODNOM KONTEXTE

Rozvoju národných lesníckych programov sa venovala veľká pozornosť v rámci procesu Ministerských konferencií o ochrane lesov Európy (Forest Europe), kde bol v roku 2002 prijatý tzv. *spoločný postup*⁸. Národný lesnícky program bol definovaný ako nástroj pre formuláciu, plánovanie a realizáciu štátnej lesníckej politiky. Jeho tvorba sa riadi zásadami (inkluzívnej) účasti, viacrezortného zastúpenia, iteratívneho postupu, dlhodobého záväzku a budovania kapacít. Koordinácii postupov a metódik pre tvorbu národných lesníckych programov sa venoval projekt COST financovaný zo zdrojov EÚ, v ktorom boli zapojení aj účastníci zo SR. V súčasnom období už nie sú v Európe aktívne medzinárodné iniciatívy na koordináciu či podporu národných lesníckych programov.

Pre ilustráciu uvádzame niekoľko príkladov z krajín, ktoré nedávno prijali alebo aktualizovali svoje národné lesnícke programy:

Fínsko⁹

Fínsko aktualizovalo svoju národnú stratégiu LH do roku 2025 pričom proces jej tvorby začal na jar roku 2018 a schválená bola začiatkom 2019. Príprava stratégie bola založená na rozsiahlej spolu-

⁸ <https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/MCPFE-approach-nfp.pdf>

⁹ <https://mmm.fi/en/nfs>

práci zainteresovaných strán s niekoľkými kolami konzultácií. Aktualizácia stratégie, pôvodne prijatej v roku 2015, sa riadila potrebou väčšieho zohľadnenia udržateľnosti obhospodarovania lesov a využívania ich ekonomického, ekologického, sociálneho a kultúrneho potenciálu. Pôvodná vízia a tri strategické ciele zostali nezmenené. Po prvé, Fínsko má za cieľ byť konkurencieschopným prostredím pre podnikanie v LH. Po druhé, podniky a činnosti LH sú obnovené (modernizované) a diverzifikované. Po tretie, lesy sú aktívne využívané v zmysle ekonomickej, ekologickej a sociálnej udržateľnosti a rozmanitosti.

V aktualizovanej stratégii sa dáva dôraz opatrenia potrebné na posilnenie adaptácie na klimatickú zmenu a ochranu biodiverzity lesov. Nové opatrenia smerujú do budovania odolnosti LH voči zmene klímy, zameriavajú sa aj na medzinárodnú lesnícku politiku, ovplyvňovanie politik EÚ a na výroby z dreva. Prierezové projekty stratégie zahŕňajú „znanosti a hospodárstvo“ a takisto aj komunikáciu v odvetví LH. V aktualizovanej stratégii sa cieľ ročného rastu zásob do roku 2025 stanovuje na 110 mil. m³ pre hospodárske lesy a 115 mil. m³ pre všetky lesy Fínska. Tento cieľ rastu podporuje ciele v oblasti klímy a vytvára príležitosti na využívanie zdrojov dreva. Plán ročnej ťažby vo výške 80 mil. m³ zostáva nezmenený napriek zrýchlenému rastu zásob.

*Rakúsko*¹⁰

„Stratégia pre lesy 2020+“ bola prijatá v roku 2018 a predstavuje základný dokument lesníckej politiky v krátkodobom, strednodobom aj dlhodobom výhľade. Zabezpečenie rozličných funkcií lesov je spracované v siedmich oblastiach „s potrebou konať“. Od vízie „vyrovnaného a optimalizovaného zabezpečenia všetkých funkcií lesov s dôrazom na pridanú hodnotu a potenciál rakúskeho lesnícko-drevárskeho komplexu“, je odvodených 49 strategických cieľov a dokument obsahuje aj návrhy konkrétnych lesnícko-politických opatrení.

Nový rakúsky národný lesnícky program bol vypracovaný v rámci tzv. dialógu o lesoch, do ktorého je zapojených 85 organizácií so záujmom o lesy a LH. Jeho členmi sú zástupcovia vlastníkov a obhospodarovateľov lesov, vládne i mimovládne organizácie s celoštátnou pôsobnosťou.

Dialóg o lesoch je otvorený, stály a participatívny proces tvorby verejnej politiky TUOL, ktorý vznikol v roku 2001 a postupne získal uznanie ako príklad dobrého spravovania („good governance“). V nadväznosti na prvý národný lesnícky program určuje „Stratégia pre lesy 2020+“ ciele lesníckej politiky, ktoré boli prijaté širokou zhodou medzi rôznorodými spoločenskými aktérmi. Stratégia zohľadňuje smerovanie medzinárodných programov, iniciatív a procesov, vrátane Forest Europe.

*Veľká Británia – Škótsko*¹¹

Nová lesnícka stratégia pre Škótsko bola vypracovaná a prijatá pre obdobie rokov 2019 – 2029. Obsahuje 50-ročnú víziu škótskej vlády pre lesy a LH Škótska a zároveň stanovuje 10-ročný rámec pre realizáciu opatrení (akčný plán). Vízia hovorí, že v roku 2070 bude mať Škótsko viac lesov a lesy budú obhospodarované udržateľne a lepšie integrované v pôdohospodárstve. Lesy budú poskytovať odolnejší zdroj drevnej suroviny s väčšou kapitálovou hodnotou, ktorá podporuje silnú ekonomiku, priaznivé prostredie a zdravé a prosperujúce komunity občanov.

Ciele na nasledujúcich 10 rokov stanovujú (a) zvýšiť príspevok lesov a LH k udržateľnému a inkluzívnemu hospodárskemu rastu Škótska, (b) zlepšiť odolnosť škótskych lesov a LH a zvýšiť ich prínos k zdravému a vysokokvalitnému prostrediu, (c) zvýšiť využívanie lesov a lesných zdrojov, tak aby mali vplyv na zdravie, pohodu a príležitosti všetkých občanov.

¹⁰ https://www.bmnt.gv.at/forst/oesterreich-wald/waldstrategie-2020/waldstrategie_paper.html

¹¹ <https://www.gov.scot/policies/forestry/forestry-strategy/>

Stratégia bola pripravená na základe konzultácií so širokou škálou zainteresovaných strán, vrátane dotazníkového prieskumu a rady stretnutí so zástupcami vlastníkov, obhospodarovateľov, ochráncov i širokej verejnosti. V rámci realizácie stratégie sa budú podporovať opatrenia vo verejných, súkromných, komunitných a občianskych organizáciách združeniach, pričom bude nevyhnutná koordinácia s ostatnými škótskymi vládnyimi plánmi a stratégiami.

3.4 CIEĽOVÁ SKUPINA STRATÉGIE

Cieľová skupina je skupina osôb alebo inštitúcie, na ktoré bude mať realizácia stratégie zamýšľaný dopad. Z hľadiska nastavenia stratégie (jej cieľov a opatrení) ide o osoby, skupiny osôb alebo inštitúcie, na ktoré bude mať realizácia stratégie zamýšľaný dopad. Z hľadiska komunikácie ide o osoby, skupiny osôb alebo inštitúcie, ktoré môžu alebo by mali byť (rôznymi prostriedkami, nástrojmi a v rôznej intenzite) informované o priebehu, výstupoch a výsledkoch tvorby stratégie. Cieľová skupina z hľadiska nastavenia stratégie nemusí byť cieľovou skupinou z hľadiska komunikácie a naopak (pozri aj podkap. 5.3 „Prehľad zainteresovaných strán“).

ANALÝZA BUDÚCEHO VÝVOJA, VÝCHODISKÁ PREDBEŽNEJ VÍZIE

Analýza identifikovaných problémov (kapitola 2) poukázala na kľúčové problémy LH SR, ich príčiny, dôsledky a možné východiská riešení, tak ako sú znázornené v obrázku č. 1 „Východiskový koncept NLP SR 2021 – 2030: strom problémov LH SR“ na začiatku tejto vstupnej správy.

Už na prvý pohľad je zrejmé, že *hlavné problémy LH neexistujú izolovane*, ale práve naopak, vo vzájomnej interakcii. Navzájom súvisia, prelínajú, dopĺňajú a ovplyvňujú sa. Táto skutočnosť vychádza z faktu, že LH je širokým odvetvím ľudskej činnosti, ktoré sa zaoberá udrжанím a zveladením lesov a poskytovaním úžitkov vlastníkom i spoločnosti. *Lesy sú polyfunkčné*, t.j. majú v krajine nielen hospodársky potenciál, ale sú aj najvýznamnejšou zložkou prírodného prostredia, nenahraditeľným stabilizátorom rovnováhy krajiny; majú viacnásobný krajinnno-ekologický, kultúrny, sociálny a environmentálny význam. Sú zdrojom dreva, poskytujú rekreačné možnosti a prostredie pre voľne žijúce rastliny a živočíchy, chránia zdroje vody a pôdy, zachytávajú znečistenie vzduchu. Podporujú zamestnanosť, tradičné využívanie krajiny, ako aj biologickú rôznorodosť. LH tvorí jeden z hlavných pilierov trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti, najmä vidieka, prostredníctvom zabezpečenia kvality života ekologickým udržateľným a sociálne inkluzívnym rastom.

Súčasnú postavenie LH v rámci hospodárstva SR, ale aj v širšom medzinárodnom kontexte, je výsledkom historického vývoja generovaného predovšetkým spoločensko-politickými faktormi. Po roku 1990 došlo k značnému *posunu v chápaní a správaní sa k lesným zdrojom* od produkčného (ťažba dreva) k uznaniu, či požiadavke zabezpečenia rovnováhy všetkých, teda aj mimoprodukčných, služieb lesov. Odvetvie LH nie je len výrobným, ale aj environmentálnym odvetvím.

Na druhej strane, existenčným problémom LH v súčasnosti je riešenie financovania svojich potrieb, na to aby bolo zabezpečené plnenie všetkých ekonomických, ekologických (environmentálnych) a sociálnych služieb lesov. Možno konštatovať, že LH SR je dlhodobo finančne poddimenzovaná, pričom sa jeho podiel na tvorbe hrubého domáceho produktu pohybuje pod úrovňou 1 %. Pri získavaní finančných prostriedkov stále totiž pretrvávajú monofunkčné a nie polyfunkčné ponímanie LH. *Financie plynú v podstate len z predaja dreva, pričom pozitívne externality, ktoré lesy poskytujú spoločnosti, sa doposiaľ do ekonomických procesov nezahrnuli.*

Ďalšími zásadnými problémami LH sú negatívne dopady finančnej a hospodárskej krízy, pretrvávajúca minimálna politická podpora, nízka spoločenská akceptácia, nevyhovujúce technológie a infraštruktúra, ale aj nedostatok inovácií. Dlhodobo pretrvávajúce sú taktiež *problémy nešťátneho sektora* súvisiace aj so zložitými procesmi vysporiadania vlastníctva k lesným pozemkom.

Aktuálnu situáciu v LH charakterizuje aj *neefektívne využívanie zdrojov dreva*, pokles cien jednotlivých sortimentov, výrazné zníženie domáceho dopytu po drevnej hmote, vysoký export dreva a reziva do zahraničia. Situáciu ďalej komplikujú vysoké stavy raticovej zveri a predovšetkým premoženie podkôrneho hmyzu, v dôsledku čoho dochádza k odumieraniu smrečín v značnom rozsahu. Zlyhávanie globálnych dohôd na znižovanie emisií a odkladanie adaptačných opatrení v lesoch brzdi zmierňovanie dopadov zmeny klímy na lesy. K nepriaznivej situácii sa pridáva aj všeobecne nepriaznivá situácia na trhu práce v SR, čo sa premieta predovšetkým do kvality a motivácie ľud-

ských zdrojov a s tým súvisiacej výkonnosti. *Nedostatočná pripravenosť ľudských zdrojov* obmedzuje rýchlejší a zásadnejší pokrok v plnení všetkých strategických cieľov LH.

Synergický efekt všetkých identifikovaných problémov spôsobil, že LH v súčasnosti čelí vážnym výzvam ako odvetvie, ktoré *zabezpečuje pre spoločnosť ekonomické, ekologické a sociálne služby*:

- *LH ako základ modernej bioekonomiky vidieka,*
- *diverzifikované lesy pripravené lepšie odolávať zmene klímy a zmiernovať jej dosahy,*
- *prosperujúca spoločnosť nekonfliktne využívajúca všetky funkcie lesov.*

Je pritom potrebné si uvedomiť, že LH má svoje významné špecifiká – musí rešpektovať prírodné zákonitosti veľmi dlhého výrobného cyklu a pre úspešné fungovanie preto musí *zabezpečiť svoj rozvoj dlhodobo*. Okrem toho ES lesa (aj súkromného) užívajú iné odvetvia, organizácie i širšia verejnosť (turistika, hotelierstvo, vodári, elektrorozvody). LH chýba účinná odvetvová (lesnícka) ekonomika, ktorá by zohľadňovala a riešila jeho špecifiká.

Prehľad politických nástrojov a *nástrojov spravovania*, ktoré možno využiť na riešenie jednotlivých identifikovaných hlavných problémov LH dokumentuje tabuľka 2.

Zabezpečenie, zvýšenie konkurencieschopnosti LH možno dosiahnuť lepším využívaním základných výrobných faktorov, optimalizáciou riadiacich, marketingových a inovačných postupov, zdokonaľovaním a aktualizáciou nástrojov lesníckej politiky a ekonomiky, podporou výskumu a technologického rozvoja, lepším zhodnocovaním a marketingom lesných nedrevných produktov a služieb, podporou využívania lesnej biomasy na výrobu energie, podporou spolupráce vlastníkov lesov a skvalitňovaním vzdelávania a odbornou prípravou v LH.

O tom, že LH skutočne čelí vážnym výzvam, svedčí v posledných rokoch aj vznik niekoľkých *občianskych iniciatív*, ktoré sú zamerané na zlepšenie stavu lesov a hospodárenia v nich, napríklad „My sme les“¹², „Odmietame“¹³ a *Odborná platforma „Zachráňme lesné bohatstvo Slovenska“* pripravila a v septembri 2019 vydala „Stratégiu trvalo udržateľného využívania lesného bohatstva Slovenska“¹⁴. Hlavným zámerom dokumentu je stanoviť strategické ciele a nástroje na zlepšenie stavu slovenských lesov a na podporu trvalo udržateľného, polyfunkčného využívania lesa, vrátane trvalo udržateľného rozvoja odvetví, využívajúcich jedinečné prírodné lesné bohatstvo Slovenska. Platforma svoj dokument iniciatívne predložila vláde SR ako podnet na vypracovanie novej štátnej politiky pre ochranu lesného bohatstva SR. Návrh organizácie tvorby verejnej stratégie – NLP SR 2021 – 2030, tak ako je popísaný v kapitole 5 tejto vstupnej správy, poskytuje funkčný rámec na vedenie spoločenského dialógu o lesoch (Rada pre tvorbu NLP SR), v ktorom budú mať občianske iniciatívy, odborné platformy a všetky organizácie s relevantným záujmom o les *svoje pevné miesto*.

Agentúra Focus uskutočnila pre platformu „Zachráňme lesné bohatstvo Slovenska“ v októbri 2019 reprezentatívny kvalitatívny prieskum verejnej mienky, ktorý na vzorke 1 021 respondentov zistil názory obyvateľov na význam, súčasný stav a ochranu lesov v SR¹⁵. Z prieskumu vyplýva, že verejnosť od politikov očakáva, aby presadili aktívny manažment a ochranu lesov, odbornú spoluprácu lesníkov a ochrancov prírody, spravodlivé usporiadanie vzťahov so súkromnými vlastníkami lesov, garanciu TUOL, vrátane produkcie dreva ako obnoviteľnej suroviny s univerzálnym použitím, veľkou perspektívou a nezastupiteľným miestom v zelenej ekonomike. Výrazná väčšina respondentov si napríklad nevie predstaviť život bez výrobkov z papiera a dreva. Iba 10 % opýtaných na otázku,

¹² <https://www.mysmeles.sk/>

¹³ <https://odmietame.sk/lesy-navzdy/>

¹⁴ <https://platformaprelesy.sk/>

¹⁵ <https://platformaprelesy.sk/nase-aktivity/verejnost-podporila-odkaz-platformy-zachranme-lesne-bohatstvo-slovenska-politikom-aby-zmenili-pristup-k-lesom-a-vypracovali-statnu-politiku-pre-ochranu-lesneho-bohatstva-slovenska/>

či si vedľa predstaviť svoj život bez výrobkov z papiera, tvrdí že si to vie predstaviť. Naopak, až 88 % si bez výrobkov z papiera svoj život predstaviť nevie. Podobne je to s výrobkami z dreva. Iba 13 % si vie predstaviť život bez nich. Naopak, až 85 % si bez výrobkov z dreva svoj život predstaviť nevie. Výsledky uvedeného prieskumu poskytujú užitočné informácie do ďalšej diskusie o strategickom smerovaní LH SR.

LH čelí vážnym výzvam a v spoločenskom dialógu je skôr v *defenzíve*, tak ako to bolo popísané v iných častiach tejto vstupnej správy. Plneniu strategických cieľov LH SR škodia medializované kauzy, ktoré otriasli dôverou niektorých ľudí k samotným lesníkom, zistenia korupcie a klientelizmu (pozri podkap. 2.3.3) a nehospodárneho nakladania s majetkom vo vlastníctve štátu na základe zistení Najvyššieho kontrolného úradu SR v roku 2018¹⁶.

Potenciál na účinnejšiu *prípravu, rozvoj a využitie ľudského potenciálu* v odbornej správe lesov LH SR existuje cez vzdelávanie, prenos vedomostí do praxe, podporu osobnostného rastu, nábor a výber vhodných zamestnancov, pracovné hodnotenie a odmeňovanie až po komunikáciu, koordináciu a vzájomné prepojenie jednotlivých aktérov TUOL.

Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie pomôže zvýšiť príspevok lesov a LH do rozvoja ekonomiky vidieka, zlepši medzirezortnú a medzinárodnú spoluprácu, koordináciu medzi politikami ovplyvňujúcimi stav lesov a LH, a zabezpečenie oprávnených záujmov a potrieb vlastníkov, obhospodarovateľov lesov a širšej verejnosti.

Na rozdiel od prvého NLP SR, ktorý bol široko programovo koncipovaný, sa bude nová stratégia zameriavať na naplnenie vízie a strategických cieľov cez *dosahovanie konkrétnych zmien, ktoré budú jasne, adresne a merateľne vytýčené*.

Ústredné miesto v NLP SR 2021 – 2030 má teda *vízia pre lesnícku politiku SR*. Vízia popisuje žiadúci stav s ohľadom na vývojové trendy, príležitosti, ohrozenia a realizačné spôsoby, ktorý má byť v budúcnosti realitou. K naplneniu vízie by malo dôjsť v strednodobom alebo dlhodobom horizonte (čo nemusí byť bezprostredne po ukončení realizácie stratégie). Vízia udáva smer lesníckej politiky štátu a slúži na riadenie lesnícko-politického rozhodovania a odborného stanovovania priorít. Strategické ciele konkretizujú víziu, majú zásadný charakter, udávajú smer pre ciele opatrenia.

Predbežná vízia NLP SR 2021 – 2030 „LESY PRE SPOLOČNOSŤ“ je *riadenie lesov a LH založené na včasných a presných informáciách, interdisciplinárnom prístupe a účasti zainteresovaných strán na všetkých úrovniach zabezpečí zachovanie biodiverzity, trvalo udržateľný rozvoj a kvalitu života obyvateľstva*.

¹⁶ <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/1407476/Lesy+-+z%C3%A1vere%C4%8Dn%C3%A1+spr%C3%A1va/c5085258-edd8-4d0c-8551-6d7bf4232682>

Tab 2: Prehľad nástrojov využiteľných na riešenie identifikovaných problémov

Problémový okruh/ nástroj	Politické nástroje						Nástroje spravovania			
	Inštitucionálne	Regulatívne	Ekonomické	Informačné	Dobrovoľné	Viac-úrovňové spravovanie	Medzi-sektorová koordinácia	Participácia	Vedecké poradenstvo	
Dopady zmeny klímy na lesy	+		+	+			+		+	
Vysoké stavy raticovej zveri	+	+	+	+	+		+	+	+	
Konkurencieschopnosť obhospodarovateľov lesa			+	+			+	+	+	
Technológie a infraštruktúra	+	+	+	+			+	+	+	
Nedostatočné využívanie IKT a DPZ	+	+	+	+					+	
Efektívne využívanie domácich zdrojov dreva	+	+	+		+		+		+	
Udržateľná produkcia drevnej biomasy na energetické využitie	+	+	+	+			+	+	+	
Ekonomické dôsledky prírodných katastrof v lesoch			+	+			+		+	
Mimoprodukčné služby lesa	+		+	+			+	+	+	
Problémy neštátneho sektora	+	+	+	+			+	+	+	
Slabá motivácia ľudských zdrojov	+	+	+	+	+		+	+		
Stret rôznych záujmov v lesoch	+			+	+		+	+	+	
Výkon štátnej správy		+	+	+			+			
Komunikačná stratégia			+	+			+	+		

ORGANIZÁCIA TVORBY STRATÉGIE

Organizačná štruktúra tvorby stratégie obsahuje opis základných úloh, právomocí a zodpovedností v priebehu prípravy a realizácie projektu tvorby stratégie. Popis organizačnej štruktúry tvorby stratégie je súčasťou plánu prípravných prác (vytvoreného vo fáze 1 – vstupná správa).

Úlohou sekcie lesného hospodárstva a spracovania dreva MPRV SR je v spolupráci s aktérmi TUOL pripraviť podklad na rokovanie vlády SR za účelom určenia priorít, cieľov a nástrojov lesníckej politiky SR po roku 2020. Stratégia v podobe NLP SR 2021 – 2030 má byť zrozumiteľná, konštruktívna a výstižná tak, aby obsahovala jednoznačne hodnotiteľné ciele, pričom dôraz je kladený na previazanosť politik rezortov, participáciu a rešpektovanie záujmov všetkých skupín dotknutých aktérov a zainteresovaných strán.

Proces tvorby NLP SR 2021 – 2030, tak ako je popísaný v tejto vstupnej správe, sa bude riadiť „Metodikou a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií“ schválenou uznesením vlády SR č. 197/2017. Uvedená metodika stanovuje proces koncipovania a realizácie strategických dokumentov ústredných orgánov štátnej správy SR. Metodika uvádza presné postupy a konkrétne aktivity pri tvorbe jednotlivých segmentov strategického dokumentu. Zároveň jasne definuje metódy riadenia a plánovania celého procesu vypracovania stratégie, ako aj úlohy pre jednotlivých aktérov a zodpovedných gestorov.

Pri príprave, tvorbe a implementácii stratégie je potrebné postupovať efektívne. Na tento účel sú prijaté hlavné zásady tvorby stratégie (v tabuľke 3).

Tab. 3: Hlavné zásady tvorby verejnej stratégie podľa metodiky prijatej uznesením vlády č. 197/2017

1. Stratégia by mala byť pripravovaná transparentne a objektívne. Do prípravy stratégie je zahrnutý široký okruh zainteresovaných strán/aktérov.
2. Stratégia by mala byť pripravená v podobe a kvalite, ktorá umožní vláde SR robiť informované, kvalifikované a zodpovedné rozhodnutia.
3. Stratégia by mala byť zameraná (zacielená) na riešenie konkrétneho významného problému, prípadne súboru súvisiacich problémov.
4. Stratégia by nemala byť pripravovaná izolovane, ale strategické práce by mali byť koordinované horizontálne (naprieč rezortmi) a vertikálne – teda s ohľadom na strategické dokumenty na vyššej aj nižšej úrovni verejnej správy SR, vrátane väzby na strategický rámec EÚ – aj z hľadiska ich časovej nadväznosti a vecnej konzistencie.
5. Pri tvorbe stratégie by mali byť dodržiavané základné postupy a požiadavky na kvalitu strategických dokumentov stanovené v metodike, aplikovaný projektový postup.
6. Stratégia by mala mať jasne definovaný spôsob financovania jej implementácie, realizácia stratégie by mala byť pravidelne premietaná do rozpočtu (štátneho rozpočtu a ostatných verejných rozpočtov, respektíve rozpočtu danej inštitúcie). Stratégia by mala byť pri riešení daných problémov čo najviac efektívna, zároveň by jej negatívny dopad mal byť minimalizovaný.
7. Stratégia by mala byť vytváraná na základe identifikovaných a reálnych potrieb tých, ktorých problémy sú riešené. Prístup k tvorbe stratégie by mal byť založený najmä na dôkazoch a mal by byť hodnotený predpokladaný a reálny prínos a vplyv stratégií (ekonomický, sociálny, environmentálny a bezpečnostný dosah).

8. Stratégia by mala zahŕňať konkrétne a adresné opatrenia, jasne určovať zodpovednosť za dosiahnutie vytýčených cieľov, definovať implementačné štruktúry a procesy realizácie, stanovovať indikátory pre meranie úspešnosti a postupu jej implementácie. Nový NLP SR bude obsahovať monitorovacie indikátory kvalitatívne a kvantitatívne, čo umožní priebežné hodnotenie a plnohodnotnú analýzu plnenia cieľov.

9. Stratégia by mala mať svojho nositeľa (gestora), ktorý bude mať celkovú zodpovednosť za jej tvorbu, implementáciu, za splnenie cieľov stratégie a realizáciu očakávaných prínosov.

10. Efektivita opatrení realizovaných v rámci stratégie by mala byť priebežne vyhodnocovaná, budú navrhované korekčné mechanizmy.

5.1 PROCES TVORBY STRATÉGIE

Proces tvorby stratégie je rozdelený do siedmich fáz:

1. fáza – identifikácia potreby vypracovania stratégie, jej výstupom je vstupná správa,
2. fáza – nastavenie projektu vypracovania stratégie
3. fáza – analytická a prognostická časť,
4. fáza – stanovenie strategického smerovania, priorít a variantov strategických cieľov,
5. fáza – vlastné rozpracovanie stratégie,
6. fáza – nastavenie implementácie, financovania a vyhodnocovania stratégie
7. fáza – schvaľovanie stratégie.

Jednotlivé fázy tvorby stratégie obsahujú tieto aktivity a výstupy:

Fáza 1 Identifikácia potreby vypracovania stratégie

Aktivity:

- Organizácia prípravy tvorby stratégie
- Zber dát
- Analýza súčasného stavu a prognóza možného vývoja
- Analýza predbežnej vízie
- Tvorba a schválenie vstupnej správy

Výstupy:

- Vstupná správa
- Organizačná štruktúra tvorby stratégie

Fáza 2 Nastavenie projektu vypracovania stratégie

Aktivity:

- Obsadenie organizačnej štruktúry
- Vytvorenie Projektového plánu tvorby stratégie
- Vytvorenie Plánu spolupráce a komunikácie
- Vytvorenie Plánu riadenie rizík tvorby stratégie

Výstupy:

- Obsadená organizačná štruktúra tvorby stratégie
- Poprojektový plán tvorby stratégie
- Plán spolupráce a komunikácie
- Plán riadenia rizík tvorby stratégie

Fáza 3 Analytická a prognostická časť strategického dokumentu

Aktivity:

- Identifikácia zdrojov dát a spracovanie primárnych analýz
- Analýza doterajších riešení vrátane medzinárodnej praxe
- Analýza súčasného stavu
- Prognóza budúceho vývoja riešenej oblasti bez ďalších opatrení
- Kompilácia analytickej časti strategického dokumentu

Výstupy:

- Znalostná báza z dostupných zdrojov (vo forme dokumentu)
- Primárne analýzy, analýza doterajších riešení na národnej úrovni, porovnávací analýza na medzinárodnej úrovni, nulový variant (prognóza budúceho vývoja riešenej oblasti bez ďalších opatrení)
- Analytická časť strategického dokumentu

Fáza 4 Stanovenie strategického smerovania, priorít a variantov strategických cieľov

Aktivity:

- Overenie vízie a formulácia variantov strategických cieľov
- Výber variantov strategických cieľov k rozpracovaniu

Výstupy:

- Overená vízia a definovaný globálny cieľ.
- Variantná formulácia súboru strategických cieľov.
- Analýzy nákladov a výnosov definovaných súborov strategických cieľov.
- Rozhodnutie o voľbe variantov strategických cieľov pre spracovanie.

Fáza 5 Vlastné rozpracovanie stratégie

Aktivity:

- Spracovanie cieľov stratégie
- Nastavenie sústavy indikátorov
- Identifikácia variantných opatrení
- Hodnotenie a výber opatrení
- Dopracovanie návrhu stratégie

Výstupy:

- Stratégia obsahujúca víziu, globálny cieľ a strategické ciele, súbor špecifických cieľov a opatrení (programov, projektov alebo aktivít) vedúcich k ich naplneniu, systém indikátorov vrátane ich východiskových a cieľových hodnôt
- Varianty opatrení (programov, projektov, aktivít) vedúcich k naplneniu stanovených cieľov
- Hodnotenie predpokladaných vplyvov realizácie plánovaných opatrení
- Odhad nákladov realizácie stratégie

Fáza 6 Nastavenie implementácie, financovania a vyhodnocovanie stratégie

Aktivity:

- Vytvorenie hierarchickej štruktúry prác
- Nastavenie riadiacej štruktúry implementácie stratégie
- Nastavenie plánu riadenia zmien
- Vytvorenie plánu riadenia rizík a určenie predpokladov úspešnej implementácie stratégie
- Nastavenie systému monitorovania naplňovania cieľov stratégie

- Nastavenie plánu hodnotenia stratégie
- Zostavenie komunikačného plánu implementácie stratégie
- Zostavenie rozpočtu implementácie stratégie
- Zostavenie časového harmonogramu implementácie stratégie

Výstupy:

- Hierarchická štruktúra prác – grafické a tabuľkové znázornenie činností a úloh vedúcich k realizácii jednotlivých opatrení.
- Riadiaca štruktúra implementácie stratégie – organizačná štruktúra znázorňujúca väzby a hierarchickú štruktúru jednotlivých orgánov a subjektov, ktoré budú zapojené do implementácie stratégie.
- Systém riadenia zmien – nastavenie spôsobu identifikácie potreby realizácie zmien a spôsobu prerokovania a schválenia navrhovaných zmien.
- Plán riadenia rizík a predpoklady úspešnej realizácie stratégie – register rizík, plán monitorovania rizík vrátane zodpovednej osoby a termínov a spôsobu aktualizácie registra rizík. Zoznam predpokladov úspešnej implementácie stratégie.
- Systém monitorovania napĺňania cieľov stratégie – opis dát, ktoré sa budú zhromažďovať, akým spôsobom a ako často sa budú zhromažďovať, kto bude zodpovedný za zber a vyhodnotenie týchto dát.
- Hodnotiaci plán – druhy hodnotení, ktoré sa budú realizovať, dáta potrebné na ich vykonanie, kto a kedy hodnotenie vykoná, komu budú hodnotiace správy predkladané na schválenie.
- Komunikačný plán – cieľová skupina, čo bude komunikované, spôsob a termíny komunikácie, kto bude zodpovedný za komunikáciu.
- Rozpočet implementácie stratégie – súhrn zdrojov potrebných pre realizáciu stratégie
- Časový harmonogram implementácie stratégie – hlavnej fázy implementácie stratégie, výstupy, kľúčové aktivity, termíny, kľúčové míľniky, zodpovedné osoby, termíny monitorovania indikátorov, hodnotení a aktualizácie registra rizík.

Fáza 7 Schvaľovanie stratégie

Aktivity:

- Revízia a dopracovanie plánu schvaľovania stratégie.
- Interné pripomienkovanie a schválenie stratégie.
- Externé pripomienkovanie a schválenie stratégie.
- Uzavretie projektu (aktivita projektového riadenia).

Výstupy:

- Schválená stratégia
- Záverečná správa o projekte

FÁZA I

Popis prípravy tvorby stratégie

Poverenie

Trinásta porada vedenia MPRV SR prerokovala a schválila 29. 5. 2019 materiál „Informácia o vyhodnotení plnenia opatrení akčného plánu NLP SR pre obdobie rokov 2015 – 2020 a aktualizácii rámcových cieľov pre obdobie rokov 2019 a 2020“, v ktorom bolo uvedené, že sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva MPRV SR v úlohe gestora začala v roku 2019 s prípravou tvorby nového strategického dokumentu – NLP SR 2021 – 2030, ktorý obsahovo nadviaže na vyhodnotenie plnenia akčného plánu NLP SR 2015 – 2020 a vládou schváleného dokumentu „Zelenšie Slo-

vensko – Stratégia Environmentálnej politiky SR do roku 2030“. Úlohou gestora prípravy tvorby stratégie v rámci 1. fázy tvorby stratégie bolo menovať koordinátora prípravy tvorby stratégie, ktorý zodpovedá za riadenie projektu prípravy tvorby stratégie. Koordinátorom prípravy tvorby stratégie bol určený odbor lesníckej politiky a ekonomiky LH, ktorý podľa článku 59 ods. 3.1. a 3.2. okrem iného zabezpečuje prípravu a tvorbu štátnej lesníckej politiky a vypracovanie strategických a koncepčných materiálov. Koordinátor prípravy tvorby stratégie je zodpovedný za vypracovanie vstupnej správy a na jej vypracovaní spolupracuje predovšetkým s prípravným tímom.

MPRV SR uzatvára každoročne s príspevkovou organizáciou Národné lesnícke centrum kontrakt. Na základe tohto kontraktu MPRV SR poveruje Národné lesnícke centrum vykonaním konkrétnych úloh. Jednou z úloh kontraktu je úloha „Koncepčné práce pre ministerstvo“. V rámci tejto úlohy MPRV SR prostredníctvom gestora poverilo Národné lesnícke centrum v roku 2019 niektorými prácami pri príprave NLP SR 2021 – 2030. Špecifikácia týchto prác je uvedená v protokole o zadaní.

Zostavenie prípravného tímu

Koordinátor prípravy tvorby stratégie zostavil prípravný tím. Prípravný tím bol zložený z pracovníkov NLC, Technickej univerzity vo Zvolene – Lesníckej fakulty a MPRV SR.

Vytvorenie plánu prípravných prác

Koordinátor prípravy tvorby stratégie v spolupráci s prípravným tímom vytvoril Plán prípravných prác a zabezpečil jeho schválenie gestorom prípravy tvorby stratégie.

Zber dát

Koordinátor spolu s prípravným tímom analyzoval zadanie pre vytvorenie stratégie. Prípravný tím sa zaoberal existenciou ďalších relevantných stratégií, opatrení a konceptov vzťahujúcich sa k riešeným problémom, uskutočnil zber dát a následne ich analyzoval.

Analýza súčasného stavu a prognóza možného vývoja

Základom analytickej časti stratégie sú údaje získané počas zberu v predchádzajúcej aktivite. Cieľom tejto aktivity bolo analyzovať riešený problém, overiť existenciu konkurenčných alebo súvisiacich stratégií, v prípade vzniku stratégie nadväzujúcej na predchádzajúce stratégie vyhodnotiť realizáciu predchádzajúcej stratégie, zmapovať regulačný rámec, identifikovať hlavné strategické dokumenty, ktoré sa vybranou problematikou zaoberajú, ovplyvňujú ju alebo limitujú, určiť hlavné strategické (prípadne legislatívne) nástroje, ktoré ovplyvňujú, dotýkajú sa alebo limitujú danú problematiku a načrtnúť možné línie budúceho vývoja.

Analýza predbežnej vízie

Prípravný tím vykonal na základe zozbieraných dát a vykonaných analýz zhodnotenie predbežnej vízie, ktorá je súčasťou vstupnej správy. Cieľom bolo identifikovať, či zadaná predbežná vízia je realizovateľná a adekvátne vo vzťahu k riešeným problémom.

Tvorba a schválenie vstupnej správy

Prípravný tím v spolupráci s koordinátorom spracoval vstupnú správu. Tento dokument sumarizuje kľúčové zistenia nadobudnuté v rámci predchádzajúcich aktivít. Vstupná správa obsahuje všetky potrebné informácie, na základe ktorých zadávateľ stratégie (Porada vedenia MPRV SR) rozhodne o ďalšom postupe v rámci prípravy tvorby stratégie.

Vstupná správa má za úlohu zodpovedať najmä na tieto otázky:

- Aký je problém? (analýza problému/problémov)
- Kde sme a kam smerujeme? (analýza súčasného stavu a možného vývoja)
- Kam sa chceme dostať? (predbežná vízia)
- Aké nástroje a techniky by sme mali použiť?
- Koho musíme zapojiť a ako?

Na záver vstupnej správy definoval koordinátor spolu s prípravným tímom stanovisko (odporúčanie), či v tvorbe stratégie pokračovať alebo nie (kapitola 6 vstupnej správy). V prípade schválenia vstupnej správy a schválenia tvorby stratégie sa bude pokračovať v projekte tvorby stratégie fázou 2. V prípade neschválenia vstupnej správy bude vstupná správa na základe pripomienok upravená či dopracovaná, alebo bude celý projekt tvorby stratégie ukončený.

FÁZA 2

Nastavenie projektu vypracovania stratégie

Táto fáza bude nasledovať po tom, čo Porada vedenia MPRV SR schváli vstupnú správu. Schválením vstupnej správy tak zadávateľ zároveň potvrdí presnejšiu definíciu zadaných problémov a ich možného vývoja v budúcnosti, indikuje organizačnú štruktúru tvorby stratégie a spresní víziu prístupu riešenia identifikovaných problémov. Identifikované a prípadne spresnené problémy, ktoré budú stratégiou riešené, budú ďalej analyzované v rámci nasledujúcej (tretej) fázy. Vytváranie stratégie je samo o sebe projektom, preto je k nemu potrebné pristupovať z hľadiska projektového riadenia. Cieľom je nastaviť optimálny a transparentný systém projektového riadenia, ktorý zaistí úspešnú realizáciu požadovaných aktivít, zabráni prípadným nedostatkom a bude predpokladom pre udržateľnosť projektových výstupov. K tomu účelu budú v rámci tejto fázy určené osoby zodpovedné za plánovanie, delegovanie, monitoring a kontrolu všetkých aspektov projektu so zámerom dosiahnutia cieľov projektu v predpokladanom časovom a finančnom limite.

V rámci tejto fázy bude koncipovaný Plán spolupráce a komunikácie a Plán riadenia rizík tvorby stratégie. Zároveň však platí, že Projektový plán tvorby stratégie, Plán spolupráce a komunikácie a Plán riadenia rizík tvorby stratégie sú vzájomne prepojené a tvoria dohromady jeden celok – riadiaca dokumentácia tvorby stratégie. Táto riadiaca dokumentácia tvorby stratégie bude vznikať súbežne (uvedené aktivity a jednotlivé kroky sa môžu vzájomne prelínať), pretože jej jednotlivé časti sú vzájomne prepojené.

Obsadenie organizačnej štruktúry

Základné určenie organizačnej štruktúry a obsadenie úloh tvorby stratégie sú súčasťou vstupnej správy. Organizačná štruktúra jasne stanovuje, kto bude projekt riadiť, dodávať a kto bude zodpovedný za jeho výstupy v každej jeho fáze. Cieľom tejto aktivity bude:

- vytvorenie tímu pre tvorbu stratégie (pracovnej skupiny),
- obsadenie ďalších úloh organizačnej štruktúry (v nadväznosti na tímom pre tvorbu stratégie vytvorený Projektový plán tvorby stratégie, Plán spolupráce a komunikácie a prípadne aj Plán riadenia rizík).

Vytvorenie tímu pre tvorbu stratégie (pracovnej skupiny)

Na základe vstupnej správy sa po rozhodnutí o tvorbe stratégie ujmú gestor a koordinátor tvorby stratégie svojich úloh. Gestor zodpovedný za prípravu tvorby stratégie sa stane po schválení vstupnej správy gestorom tvorby stratégie. Koordinátor tvorby stratégie zostaví (obsadí) tím pre tvorbu stratégie, ktorý následne bude pokračovať v nastavení projektu – vytvorením Projektového plánu, Plánu spolupráce a komunikácie a Plánu riadenia rizík tvorby stratégie.

Obsadenie ďalších úloh organizačnej štruktúry

V nadväznosti na vytvorenú organizačnú štruktúru uvedenú v Projektovom pláne tvorby stratégie je v tomto kroku táto štruktúra obsadená konkrétnymi inštitúciami (osobami). Interné obsadenie (tzn. obsadenie pracovníkmi z inštitúcie gestora tvorby stratégie) vykoná gestor tvorby stratégie tým, že príslušných pracovníkov do ich projektových úloh (tímov, pozícií) menuje. Externé obsadenie organizačnej štruktúry (tzn. obsadenie zástupcami ostatných subjektov) zabezpečuje koordiná-

tor tvorby stratégie s využitím písomnej žiadosti gestora tvorby stratégie o spoluprácu adresovanú predstaviteľom príslušných subjektov.

Vytvorenie Projektového plánu tvorby stratégie

Koordinátor tvorby stratégie v spolupráci so zostaveným tímom pre tvorbu stratégie vytvorí na základe obsahu schválenej vstupnej správy Projektový plán tvorby stratégie (Projektový plán). Tento dokument musí obsahovať všetky postupy a údaje potrebné na riadenie projektu tvorby stratégie. Projektový plán obsahuje predovšetkým:

- organizačnú štruktúru tvorby stratégie,
- rozsah a ciele projektu tvorby stratégie,
- postupy riadenia tvorby stratégie (vrátane postupu schvaľovania výstupov tvorby stratégie),
- hierarchickú štruktúru prác tvorby stratégie,
- rozpočet tvorby stratégie,
- harmonogram tvorby stratégie,
- plán riadenia kvality tvorby stratégie.

Vytvorený Projektový plán tvorby stratégie je predložený gestorovi tvorby stratégie a vzniknutému Riadiacemu výboru tvorby stratégie.

Vytvorenie Plánu spolupráce a komunikácie

Spolupráca a komunikácia so zainteresovanými stranami je jedným z najdôležitejších procesov pri tvorbe stratégie. Nesprávne pochopenie cieľov stratégie zainteresovanými stranami, nezahrnutie ich požiadaviek a potrieb do čiastkových cieľov projektu tvorby stratégie je jedným z najväčších rizík, ktoré môžu ohroziť tvorbu stratégie a jej akceptáciu jednotlivými zainteresovanými stranami a teda jej schválenie alebo implementáciu. V rámci tejto aktivity vytvorí koordinátor tvorby stratégie spolu s tímom pre tvorbu stratégie Plán spolupráce a komunikácie. Cieľom tejto aktivity bude:

- identifikácia a zmapovanie zainteresovaných strán s cieľom ich zapojenia (prípadne nezapojenia) do tvorby stratégie,
- vytvorenie Plánu spolupráce a komunikácie.

Súčasťou Plánu spolupráce a komunikácie bude určenie cieľovej skupiny, na ktorú bude mať stratégia zamýšľaný dopad, a takisto aj cieľovej skupiny, ktorú bude potrebné informovať o tvorbe stratégie.

Vytvorenie Plánu riadenia rizík tvorby stratégie

V priebehu tvorby stratégie sa môžu vyskytnúť riziká, ktoré môžu ovplyvniť jej úspešnosť alebo úplne zabrániť vzniku novej stratégie. Vstupom pre tento krok bude prehľad hlavných rizík tvorby stratégie uvedený vo vstupnej správe. Cieľom riadenia rizík tvorby stratégie je identifikovať potenciálne problémy skôr, než sa vyskytnú, nastaviť postupy na zníženie pravdepodobnosti výskytu týchto problémov, prípadne pre minimalizáciu ich dopadov na ciele projektu tvorby stratégie. Je dôležité identifikovať riziká a v spolupráci so všetkými zainteresovanými stranami nastaviť plán, ako budú tieto riziká riadené. Koordinátor tvorby stratégie preto v spolupráci s tímom pre tvorbu stratégie vytvorí Plán riadenia rizík tvorby stratégie (Plán riadenia rizík). Tento dokument musí obsahovať všetky postupy súvisiace s identifikáciou, hodnotením, zabezpečovaním, monitorovaním a kontrolou rizík tvorby stratégie. Plán riadenia rizík by mal obsahovať predovšetkým:

- postup identifikácie a hodnotenia významnosti rizík,
- postup tvorby opatrení na zníženie významnosti rizík,
- organizačnú štruktúru riadenia rizík a postupy monitorovania a priebežné kontroly rizík.

5.2 ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA

FÁZA 1: Identifikácia potreby tvorby stratégie

Pozície	Popis úloh, právomocí a zodpovedností
Zadávatel' stratégie	<ul style="list-style-type: none">• Je zodpovedný za politické zadanie vytvoriť stratégiu, formuluje predbežnú víziu,• Menuje gestora prípravy tvorby stratégie,• Schvaľuje vstupnú správu, rozhoduje o ďalšom postupe tvorby stratégie navrhutej vo vstupnej správe.
Gestor prípravy tvorby stratégie	<ul style="list-style-type: none">• Menuje koordinátora prípravy tvorby stratégie,• Zodpovedá za vytvorenie plánu prípravných prác a schvaľuje ho,• Zodpovedá za tvorbu vstupnej správy.
Koordinátor prípravy tvorby stratégie	<ul style="list-style-type: none">• Zostavuje a riadi prípravný tím,• Vytvára plán prípravných prác (v spolupráci s prípravným tímom),• Zodpovedá za riadenie prípravy tvorby stratégie a realizáciu aktivít podľa plánu prípravných prác,• Identifikuje potrebu zmeny plánu prípravných prác,• Vytvára vstupnú správu (v spolupráci s prípravným tímom).
Prípravný tím	<ul style="list-style-type: none">• Vytvára plán prípravných prác,• Robí jednotlivé aktivity podľa plánu prípravných prác, najmä vykonáva zber dát a analýzy,• Vytvára vstupnú správu.

FÁZA 2 až 7: Tvorba stratégie

Pozície	Popis úloh, právomocí a zodpovedností
Zadávatel' stratégie	<ul style="list-style-type: none">• Menuje gestora tvorby stratégie,• Rozhoduje o výbere strategických cieľov k rozpracovaniu,• Schvaľuje víziu a strategické ciele,• Je pravidelne informovaný o priebehu tvorby stratégie a jej výstupoch,• Schvaľuje vypracovaný návrh stratégie.
Riadiaci výbor pre tvorbu stratégie	<ul style="list-style-type: none">• Posudzuje a schvaľuje závery a odporúčania zo zasadnutia Rady pre tvorbu stratégie,• Prijíma rozhodnutia súvisiace s tvorbou stratégie,• Vypracúva odporúčania ministerke/ministrovi k návrhu stratégie,• Zodpovedá za odovzdanie návrhu stratégie na rokovanie porady vedenia MPRV SR,• Zodpovedá za odovzdanie návrhu stratégie na rokovanie vlády SR,• Rieši naliehavé problémy pri tvorbe stratégie,• Rozhoduje o personálnych a finančných otázkach v procese tvorby stratégie.

Pozície	Popis úloh, právomocí a zodpovedností
Gestor tvorby stratégie	<ul style="list-style-type: none"> • Zastrešuje tvorbu stratégie v rámci MPRV SR, • Zabezpečuje súlad výstupov s požiadavkami zadávateľa stratégie, • Zaisťuje financovanie tvorby stratégie, • Menuje koordinátora tvorby stratégie, • Zodpovedá za interné obsadenie organizačnej štruktúry, • Zodpovedá za vytvorenie a schválenie riadiacej dokumentácie, • Organizuje prácu Riadiaceho výboru pre tvorbu stratégie, • Zodpovedá za schválenie stratégie.
Koordinátor tvorby stratégie	<ul style="list-style-type: none"> • Zodpovedá za externé obsadenie organizačnej štruktúry tvorby stratégie • Zodpovedá za vytvorenie projektového plánu tvorby stratégie a plánu riadenia rizík tvorby stratégie, • Zodpovedá za riadenie projektu tvorby stratégie a realizáciu aktivít podľa projektového plánu tvorby stratégie, • Zodpovedá za tvorbu jednotlivých častí stratégie, • Dohliada na správnu nadväznosť činností a efektívne riadenie zdrojov, • Vede tím pre tvorbu stratégie, deleguje a podporuje členov tímu, • Koordinuje a riadi činnosť pracovnej skupiny (skupín), • Zodpovedá za priebežné schvaľovanie výstupov tvorby stratégie.
Tím pre tvorbu stratégie: pracovná skupina	<ul style="list-style-type: none"> • Vypracúva odborné stanoviská, • Je zodpovedná za pracovné materiály k tvorbe stratégie, • Vypracúva materiály na zasadnutie Rady, • Zabezpečuje spracovanie technických podkladov a iných dokumentov súvisiacich s tvorbou stratégie, • Spracúva pripomienky a návrhy na dopracovanie návrhu stratégie, • Vypracúva analýzy pre tvorbu stratégie.
Manažér komunikácie a publicity	<ul style="list-style-type: none"> • Zodpovedá za vytvorenie plánu spolupráce a komunikácie tvorby stratégie, • Riadi, koordinuje a prípadne robí jednotlivé aktivity podľa plánu spolupráce a komunikácie tvorby stratégie, • Je informovaný o kľúčových aspektoch tvorby stratégie.

Pozície	Popis úloh, právomocí a zodpovedností
Rada pre tvorbu NLP SR 2021 – 2030	<p>Cielom Rady je</p> <ul style="list-style-type: none"> • diskutovať o problémoch lesov a LH SR a s ním súvisiacich odvetví, • identifikovať hlavné problémy lesov a LH SR, ktoré si vyžadujú odbornú analýzu, • rokovať o materiáloch a návrhoch, ktoré pripravil tím pre tvorbu stratégie – pracovná skupina pre prípravu NLP SR 2021 – 2030, • identifikovať strategické ciele a priority stratégie, • prezentovať záujmy, návrhy a stanoviská strategického charakteru, • prispieť ku koordinácii rôznych stratégií a koncepcií týkajúcich sa problematiky lesov a LH SR, • formulovať odporúčania pre Riadiaci výbor pre tvorbu NLP SR 2021 – 2030. <p>Členstvo v Rade je otvorené všetkým štátnym a neštátnym organizáciám (právnickým osobám) s relevantným záujmom o lesy a LH SR.</p> <p>Rada sa v rámci svojej pôsobnosti schádza sa na pravidelných zasadnutiach zvolávaných predsedom Rady. Rada sa schádza najmenej dvakrát ročne, v odôvodnených prípadoch aj viackrát.</p>

Štatút Rady pre tvorbu NLP SR 2021 – 2030 je v prílohe 1 a štatúty riadiaceho výboru a pracovnej skupiny sú v prílohe 2 tejto vstupnej správy.

5.3 PREHĽAD ZAJINTERESOVANÝCH STRÁN

Ústredné orgány štátnej správy:

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Ministerstvo financií SR

Ministerstvo životného prostredia SR

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Ministerstvo hospodárstva SR

Ministerstvo vnútra SR

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ministerstvo dopravy a výstavby SR

Ministerstvo obrany SR

Štátne podniky lesného hospodárstva (obhospodarovatelia lesov vo vlastníctve štátu v zakladateľskej pôsobnosti MPRV SR a Ministerstva obrany SR):

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

Vojenské lesy a majetky SR, štátny podnik

Lesopoľnohospodársky majetok Ulič, štátny podnik

Organizácie združujúce neštátnych vlastníkov lesov:

Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska
Združenie obecných lesov SR

Stavovské organizácie:

Slovenská lesnícka komora
Slovenská poľovnícka komora
Príspevkové odborné organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti MPRV SR:
Národné lesnícke centrum
ŠTÁTNE LESY TATRANSKÉHO NÁRODNÉHO PARKU TATRANSKÁ LOMNICA

Príspevkové odborné organizácie v pôsobnosti Ministerstvo životného prostredia SR:

Slovenská agentúra životného prostredia
Štátna ochrana prírody SR
Slovenský hydrometeorologický ústav

Zástupcovia vedecko-výskumnej obce:

Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav
Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied
Slovenská akadémia vied – Ústav ekológie lesa
Výskumný ústav papiera a celulózy
Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva

Akademická obec:

Technická univerzita vo Zvolene
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach

Mimovládne organizácie a občianske združenia:

PEFC Slovensko
WWF Slovensko
Pro Silva Slovensko
Lesoochranárske zoskupenie VLK

Zástupcovia priemyslu:

Zväz spracovateľov dreva SR
Slovenský zväz výrobcov tepla
Zväz celulózo-papierenského priemyslu SR

Zamestnávateľské zväzy:

Republiková únia zamestnávateľov
Združenie zamestnávateľov lesného hospodárstva na Slovensku

Zástupcovia vyhotovovateľov programov starostlivosti o lesy:

Spolok taxátorov Slovenska

Zástupcovia vodohospodárov:
SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik
Asociácia vodárenských spoločností

Samospráva:
Združenie miest a obcí Slovenska

Štátna správa lesného hospodárstva a poľovníctva:
Okresný úrad Košice, Odbor opravných prostriedkov
Okresný úrad Prešov, Odbor opravných prostriedkov
Okresný úrad Bratislava, Odbor opravných prostriedkov
Okresný úrad Trnava, Odbor opravných prostriedkov
Okresný úrad Trenčín, Odbor opravných prostriedkov
Okresný úrad Nitra, Odbor opravných prostriedkov
Okresný úrad Žilina, Odbor opravných prostriedkov
Okresný úrad Banská Bystrica, Odbor opravných prostriedkov

Odborové zväzy:
Konfederácia odborových zväzov SR
Odborový zväz Drevo Lesy Voda

5.4 ODHAD NÁKLADOV TVORBY STRATÉGIE

P. č.	Kalkulačná položka	Štátny rozpočet (EUR)	Spolu-financovanie (EUR)	Finančné prostriedky spolu (EUR)
1	Náklady obstarania celkom (materiál + služby)	9 300	0	9 300
2	Mzdové náklady	29 600	0	29 600
3	Náklady na zdravotné a sociálne poistenie a príspevok NÚP	10 360	0	10 360
4	Ostatné priame náklady	740	0	740
5	Nepriame (režijné) náklady celkom	0	0	0
6	Celkové náklady (r. 01 až 05)	50 000	0	50 000

5.5 HLAVNÉ RIZIKÁ TVORBY STRATÉGIE

Vo všeobecnosti platí, že na dĺžku trvania jednotlivých fáz alebo celkovej tvorby strategického dokumentu, a na dodržanie stanoveného projektového plánu, má vplyv najmä:

- splnenie legislatívnych požiadaviek na tvorbu, hodnotenie a schvaľovanie strategických dokumentov,
- realizácia verejného obstarávania,

- spolupráca so zainteresovanými stranami (čím viac aktérov, tým väčšie riziko nedodržania stanovených termínov),
- proces pripomienkovania a schvaľovania stratégie,
- realisticky a kvalitne nastavený projektový plán, vrátane harmonogramu,
- kvalitné riadenie rizík tvorby stratégie, ktoré môže eliminovať dopady výskytu rizík vedúcich napríklad k predĺženiu procesu vypracovania stratégie,
- dostatok kvalifikovaných a odborných kapacít orientovaných na analytickú, strategickú a koncepcnú prácu a na organizáciu projektu vypracovania strategického dokumentu.

Posúdené boli vnútorné i vonkajšie faktory, ktoré by mohli mať vplyv na tvorbu stratégie a tiež identifikované vstupy pre rámcovú analýzu kľúčových aktérov, vnútorné zdroje organizácie a možné problémy a riziká. Medzi potenciálne problémy pri tvorbe a implementácii stratégie boli zaradené udalosti a systémové podmienky s potenciálom určitej neistoty. Tieto boli klasifikované podľa významnosti a rozdelené do troch skupín tak, ako to prináša nasledujúci tabuľkový prehľad.

Skupina problémov/ zdroj neistoty	Základná identifikácia problému	Závažnosť očakávaného problému	Miera pravdepodobnosti
Ovplyvnené udalosťami	Politická nestabilita	Stredná	Stredná
	Ekonomická nestabilita	Stredná	Stredná
	Nové zistenia analýz (vrátane zlej interpretácie dát, informácií)	Nízka	Nízka
	Neinformovanosť	Stredná	
	Systémové fungovanie regionálneho rozvoja a systém spravovania a tvorby stratégie	Vysoká	Vysoká
	Nedostatok medzi-inštitucionálnej i vnútro-inštitucionálnej koordinácie (množstvo pripravovaných strategických dokumentov, rozličné záujmy)	Vysoká	Stredná
	Byrokracia a administratívne zaťaženie	Vysoká	Vysoká
	Opomenutie kľúčového aktéra	Nízka	Stredná
	Nesúlad medzi zdrojmi a potrebami	Stredná	Stredná
	Nesúlad medzi očakávaniami a reálnymi možnosťami, resp. politickou vôľou (naprieč úrovňami)	Vysoká	Stredná
Vzťahové	Napätie v reakcií na rozličné udalosti (terorizmus) polarizácia názorov	Vysoká	Stredná
	Nejasnosť v sektorových stratégiách	Vysoká	Stredná
Systémové	Nechuť/nedôvera	Vysoká	Stredná
	Problémy s ľudskými, finančnými, časovými a organizačnými kapacitami	Vysoká	Vysoká
	Strata konzistentnosti	Vysoká	Nízka
	(Ne)stabilita aparátu zabezpečenia tvorby stratégie	Stredná	Nízka

5.6 HARMONOGRAM TVORBY STRATÉGIE A JEJ SCHVAĽOVANIA

Popis aktivity/ fázy prípravy	Obdobie
Predloženie vstupnej správy do vedenia MPRV SR	december 2019
Fáza 2 – Nastavenie projektu vypracovania stratégie	január 2020
Fáza 3 – Analytická a prognostická časť	február – marec 2020
Fáza 4 – Stanovenie strategického smerovania, priorit a variantov strategických cieľov	
Fáza 5 – Vlastné rozpracovanie stratégie	apríl – september 2020
Fáza 6 – Nastavenie implementácie, financovania a vyhodnocovanie stratégie	
Fáza 7 (1) – Schvaľovanie stratégie (porada vedenia MPRV SR)	október 2020
Fáza 7 (2) – Schvaľovanie stratégie (vláda SR)	november – december 2020

ODPORÚČANIE ĎALŠIEHO POSTUPU

V zmysle indikatívneho harmonogramu je odporúčaním pokračovať v procese vypracovania strategického dokumentu v ďalších fázach tvorby stratégie.

Táto vstupná správa pre tvorbu stratégie bola pripravená v súlade s vyššie spomínanou metodikou a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií. Už počas prípravnej analýzy ku tvorbe vstupnej správy bola upriamená pozornosť na adekvátne zapojenie relevantných aktérov zo štátnej správy, vlastníkov, obhospodarovateľov a správcov lesov, odborných organizácií a akademickej obce, drevospracujúceho priemyslu, mimovládnych organizácií a občianskej spoločnosti do procesu tvorby NLP SR 2021 – 2030.

Vstupná správa zdôvodňuje potrebu tvorby novej verejnej stratégie pre trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov štyrmi hlavnými bodmi: (1) časový rámec plnenia prvého Národného lesníckeho programu SR a jeho akčného plánu konca roku 2020, (2) nevyhnutnou potrebou vytvoriť viacrezortný nástroj lesníckej politiky pre plánovanie, realizáciu, financovanie, monitorovanie a hodnotenie, (3) plnením záväzkov na medzinárodnej úrovni, a (4) potrebou zabezpečiť rozvoj LH v čase zvýšeného záujmu spoločnosti o lesy a dianie v nich.

Návrh členov tímu pre tvorbu stratégie (pracovná skupina):

Alexander ČARNÝ, MPRV SR (za MPRV SR ako gestora)

Tomáš GERGEL, NLC (trh s drevom)

Miroslav KOVALČÍK, NLC (konkurencieschopnosť)

Ladislav KULLA, NLC (zmena klímy a jej dopady na lesy)

Andrej KUNCA, NLC (zmena klímy a jej dopady na lesy)

Ján LICHÝ, NLC (komunikácia a publicita)

Roman LONGAUER, NLC (zmena klímy a jej dopady na lesy)

Ján MERGANIČ, TUZVO (technológie a infraštruktúra)

Martin MORAVČÍK, NLC (trh s drevom)

Milan ORAVEC, NLC (trh s drevom)

Viera PETRÁŠOVÁ, NLC (vlastnícke vzťahy)

Zuzana SARVAŠOVÁ, NLC (výkon štátnej správy, stret rôznych záujmov v lesoch)

Matej SCHWARZ, NLC (stret rôznych záujmov v lesoch)

Marián SLAMKA, NLC (stavy poľovnej zveri)

Jaroslav ŠÁLKA, TUZVO (financie a ekonomika)

Martina ŠTĚRBOVÁ, NLC (ľudské zdroje, koordinácia za NLC)

Jozef TUROK, MPRV SR (porovnávací analýza, koordinácia za MPRV SR)

Národný lesnícky program
Slovenskej republiky
2021 – 2030

LESY
PRE SPOLOČNOSŤ